



ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
Π.Μ.Σ ΝΟΜΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
«Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ
ΒΟΥΛΗΣ»**

**Της φοιτήτριας
Ακριτανάκη Αναστασίας
ΑΜ:7114Μ024**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ**

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2015

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται τον θεσμό του Προέδρου της Βουλής σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1975 (όπως αναθεωρήθηκε το 1986, το 2001 και το 2008) και τον ισχύοντα Κανονισμό της Βουλής του 1987 (όπως τροποιήθηκε το 2001, το 2010 και το 2011).

Ο Πρόεδρος της Βουλής είναι ο τρίτος στην ιεραρχία του ελληνικού πολιτεύματος θεσμός μετά τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον Πρωθυπουργό. Ωστόσο, στην επιστημονική κοινότητα ο θεσμός του Προέδρου της βουλής δεν έχει αναλυθεί εκτενώς.

Στο Μέρος Α΄ του πονήματος περιλαμβάνονται: Ο θεσμός του Προέδρου του Κοινοβουλίου από τα επαναστατικά Συντάγματα, μέχρι το Σύνταγμα του 1927. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά για τον αντίστοιχο θεσμό του Προέδρου του Κοινοβουλίου στην αλλοδαπή, ειδικά στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Στο Μέρος Β΄ αναλύεται ο θεσμός του Προέδρου της Βουλής, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τον ισχύοντα Κανονισμό. Επίσης, γίνεται λόγος για τη νομική φύση του Κανονισμού. Στη συνέχεια, αναλύονται εκτενώς οι σημαντικότερες αρμοδιότητες του Προέδρου του Κοινοβουλίου, οι αρμοδιότητες των άλλων μελών του Προεδρείου και η προσφυγή κατά των αποφάσεων του Προέδρου. Τέλος, θίγεται και το ενδιαφέρον συνταγματικό ζήτημα της υπόθεσης ψήφου του Ι. Αλευρά (1985).

Εν κατακλείδι, επιχειρείται να καταγραφούν τα καταληκτικά συμπεράσματα του πονήματος για τον εν λόγω θεσμό καθώς και προτάσεις για την αναβάθμισή του.

Στο Παράρτημα, υπάρχει πίνακας με τους διατελέσαντες Προέδρους της Βουλής στην Μεταπολίτευση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄:

- I. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ.....σελ 5
- II. Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΛΛΟΔΑΠΗ.....σελ 8

ΜΕΡΟΣ Β΄:

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ.....σελ 13

-Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ.....σελ 17

1. Η σύνθεση του Προεδρείου της Βουλής.....σελ 22
2. Τα ασυμβίβαστα.....σελ 23
3. Η εκλογή του Προεδρείου.....σελ 23
- 4.Διάρκεια και λήξη θητείας μελών του Προεδρείου.....σελ 25
- 5.Πλήρωση των κενών θέσεων του Προεδρείου και αναπλήρωση των μελών του.....σελ 27
- 6.Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Βουλής.....σελ 28
- 7.Σχολιασμός σημαντικών αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Βουλής.....σελ 36
 - i. Η σύνταξη της ημερήσιας διάταξης.....σελ 36
 - ii. Η δημιουργία και σύσταση επιτροπών της Βουλής.....σελ 37

iii. Ο Πρόεδρος της Βουλής ρυθμιστής των συζητήσεων και ψηφοφοριών.....	σελ 42
iv. Η νομοθετική διαδικασία και ο Πρόεδρος της Βουλής.....	σελ 46
v. Ειδικές νομοθετικές διαδικασίες.....	σελ 48
vi. Η πειθαρχική εξουσία του Προέδρου της Βουλής.....	σελ 50
vii. Η τήρηση της τάξης στο βουλευτήριο.....	σελ 52
viii. Η αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας.....	σελ 54
ix. Οι υπηρεσίες της Βουλής και η εποπτεία τους από τον Πρόεδρό της	σελ 55
x. Το προσωπικό της Βουλής.....	σελ 61
xi. Η προεδρεία στη Διάσκεψη των Προέδρων.....	σελ 61
8.Οι αρμοδιότητες των άλλων μελών του Προεδρείου.....	σελ 65
9.Η προσφυγή κατά των αποφάσεων του Προέδρου.....	σελ 66
10.Ενδιαφέροντα ζητήματα Συνταγματικού Δικαίου	
Η ψήφος Αλευρά.....	σελ 67

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-
ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ 73

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ 75

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:
ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΩΝ ΒΟΥΛΗΣ.....σελ 77

ΜΕΡΟΣ Α΄

Ι. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ

i. Εισαγωγικά

Η Βουλή είναι συλλογικό όργανο του δημοκρατικού κράτους και μάλιστα το σπουδαιότερο. Για τη λειτουργία της Βουλής, ισχύουν ειδικοί κανόνες δικαίου, τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε άλλα δημοκρατικά κράτη. Σύμφωνα με το άρθρο 65§1 του Συντάγματος : «η Βουλή ορίζει τον τρόπο της ελεύθερης και δημοκρατικής λειτουργίας της με Κανονισμό, που ψηφίζεται από την Ολομέλεια κατά το άρθρο 76 και δημοσιεύεται με παραγγελία του Προέδρου της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως». Με το άρθρο αυτό καθίσταται σίγουρη η ελεύθερη λειτουργία της Βουλής καθώς και η ανεξάρτητη δράση της.

Σε κάθε δημοκρατική κοινωνία, το Κοινοβούλιο, παρουσιάζει την επιτακτική ανάγκη της προεδρίας του. Η σύνθεση του Προεδρείου της Βουλής καθορίζεται αρχικά από το Σύνταγμα (άρθρο 65), Αυτό προβλέπει μόνο τον Πρόεδρο και τους πέντε Αντιπροέδρους. Ο Κανονισμός της Βουλής καθορίζει την πλήρη σύνθεση στο άρθρο 6 §1-2, δηλαδή τον Πρόεδρο, τους πέντε αντιπροέδρους, τους τρεις Κοσμήτορες και τους έξι Γραμματείς.

Κύρια αρμοδιότητα της προεδρίας είναι η διεύθυνση των συζητήσεων μέσω της αυστηρής τήρησης του Κανονισμού της Βουλής (άρθρο 11§3α,δ), που σκοπό έχει βέβαια την ομαλή διεξαγωγή του κοινοβουλευτικού έργου. Επιπρόσθετα, άλλες σημαντικές αρμοδιότητες είναι η προετοιμασία της ημερήσιας διάταξης εργασιών (άρθρο 11§3β Κανονισμού) , καθώς και την δυνατότητα λήψης

πειθαρχικών μέτρων εναντίον κάθε παρεκτρεπόμενου βουλευτή (άρθρο 11§3.στ Κανονισμού).

ii. Η ιστορική καθιέρωση του Προέδρου της Βουλής

- Τα επαναστατικά Συντάγματα

Στα Συντάγματα της Επανάστασης (1822,1823,1827), γίνεται μια πρώτη εισαγωγή στην έννοια του Προέδρου του Κοινοβουλίου.

Στο Σύνταγμα της Επιδαύρου το 1822, έγινε διπλή διάκριση της Διοίκησης σε δυο σώματα: το βουλευτικό και το εκτελεστικό. Όσον αφορά το πρώτο, είχε Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο και δυο Γραμματείς. Η θητεία τους ήταν ετήσια και εκλέγονταν με πλειοψηφία. Όπως και στη σύγχρονη εποχή, ο Πρόεδρος προεδρεύει στις καθημερινές συνελεύσεις και μπορεί να ορίσει έκτακτη συνεδρίαση. Οι πράξεις και τα ψηφίσματα φέρουν την υπογραφή του και διαμοιράζει στους βουλευτές τα σχέδια νόμου.

Ένα χρόνο μετέπειτα, στο Σύνταγμα του Άργους, προβλέφθηκε για πρώτη φορά ρύθμιση σχετική με την απαρτία των βουλευτών, η οποία ορίστηκε στα 2/3 του όλου και την οποία διαπιστώνει ο Πρόεδρος του βουλευτικού.

Στο Σύνταγμα της Τροιζήνας το 1827, καθιερώθηκε με σαφή τρόπο ότι: « η νομοθετική λειτουργία ανήκει ιδιαιτέρως εις το σώμα των αντιπροσώπων του λαού που ονομάζεται Βουλή» και διατυπώνεται στο Κεφάλαιο Στ' «περί Βουλής» και άρθρο 47 ότι : «η Βουλή έχει Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο, πρώτον και δεύτερον Γραμματέα με τους αναγκαίους υπογραμματείς». Επίσης, στο Σύνταγμα της Τροιζήνας, προβλέφθηκε η δυνατότητα ο Πρόεδρος να μην είναι μέλος της Βουλής¹.

Αν και στα επαναστατικά Συντάγματα έγινε πραγματικότητα η έννοια του Προέδρου της Βουλής, η ιδιάζουσα διάρθρωση των δυο εξουσιών (βουλευτικού και εκτελεστικού), στο Σύνταγμα του 1822 και 1823, δεν επιτρέπει την άμεση σύγκριση με το τωρινό θεσμό. Ωστόσο, στο Σύνταγμα της Τροιζήνας, η πλήρης διάκριση του

¹ Σύμφωνα με το άρθρο 62: « Όταν ο Πρόεδρος δεν ηναι αντιπρόσωπος, ψηφοφορεί μόνο εις διχοψηφίαν· όταν δε ηναι και αντιπρόσωπος, ψηφοφορεί μεν αναγκαίως ως τοιούτος, και εις ψηφοφορίαν φέρει την νικώσαν»

βουλευτικού σώματος που έχει αποκλειστικά τη νομοθετική εξουσία, θα ήταν σωστότερη η σύγκριση με τον τωρινό θεσμό.

- Από τα μετεπαναστατικά Συντάγματα στο Σύνταγμα του 1925

Στο Σύνταγμα του 1844, εγκαινιάστηκε το διπλό κοινοβουλευτικό Σώμα, δηλαδή τη Βουλή και τη Γερουσία. Ο Πρόεδρος της τελευταίας διοριζόταν από το Βασιλιά, ενώ ο ίδιος ο Πρόεδρος όριζε σε κάθε βουλευτική Σύνοδο δυο Αντιπροέδρους και δυο Γραμματείς, που προέρχονταν από τη Βουλή. Όσον αφορά τη θητεία του Προέδρου της Βουλής, αυτή ήταν τετραετής (άρθρο 65).

Η καινοτομία του Συντάγματος του 1864, ήταν το άρθρο 65, που όριζε ότι: «η Βουλή προσδιορίζει δια Κανονισμού πως θέλει εκπληροί τα καθήκοντά της». Ένα χρόνο αργότερα, το 1865, ψηφίστηκε στις 6 και 7 Ιουλίου, ο πρώτος Κανονισμός της Βουλής. Διατάξεις σχετικές με τη σύνθεση (Πρόεδρος, τρεις Αντιπρόεδροι, Κοσμήτορας και τέσσερις Γραμματείς), την εκλογή και αναπλήρωση καθώς και τις αρμοδιότητες συμπεριλήφθηκαν σε αυτόν.

Στα επόμενα Συντάγματα (1911, 1927, 1955), ίσχυσε αυτούσιος ο Κανονισμός της Βουλής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Κανονισμός της 23 Ιουνίου του 1922, εισήγαγε την παροχή της πειθαρχικής εξουσίας στον Πρόεδρο της Βουλής. Επίσης, αρμοδιότητες όπως ο η διαβίβαση των ψηφισμένων νόμων στα αντίστοιχα υπουργεία(άρθρο 70ΚτΒ) και η άδεια παροχής αντιγράφων από έγγραφα αρχείων της Βουλής(άρθρο 93 ΚτΒ), προστέθηκαν στον Κανονισμό.

Τα Συντάγματα του 1925 και 1927, επανέφεραν το σύστημα του διπλού νομοθετικού σώματος (Βουλή και Γερουσία). Σύμφωνα με τα παραπάνω (άρθρο 43-44), ο Πρόεδρος της Βουλής, εκλέγεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των Βουλευτών. Αν δεν είναι εφικτή, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται και αρκούν τα τέσσερα πέμπτα του κατώτατου ορίου απαρτίας. Το παραπάνω άρθρο εφαρμόζεται αναλογικά και για την Γερουσία (άρθρο 64 και 66).

Το Σύνταγμα του 1927, με το άρθρο 68, πρόβλεψε τη δυνατότητα αναπλήρωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας στον Πρόεδρο της Γερουσίας², σε περίπτωση θανάτου, αδυναμίας ή

² Όπως και έγινε το 1929, βλ. σελ. 55.

παραίτησης. Επίσης, εγκαινίασε το σύστημα των διπλών συνεδριάσεων Βουλής και Γερουσίας, υπό την προεδρία του Προέδρου της Βουλής και με ισχύ του Κανονισμού της (άρθρο 65).

II. Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΛΛΟΔΑΠΗ

ΓΕΝΙΚΑ

i. Χώρες Ευρωπαϊκής Ένωσης:

Στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάρχουν δυο νομοθετικά όργανα: το Κοινοβούλιο (ή Εθνοσυνέλευση) και η Γερουσία. Συνεπώς κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά και στα δυο σώματα καθώς και τις διαφορές

Στη Γαλλία, το Προεδρείο του Κοινοβουλίου (Assemblée Nationale) αποτελείται από τον Πρόεδρο, έξι Αντιπροέδρους, τρεις Κοσμήτορες και δώδεκα Γραμματείς³. Στη Γερουσία (Sénat), το Προεδρείο αποτελείται από τον Πρόεδρο, τέσσερις Αντιπροέδρους, τρεις Κοσμήτορες και οχτώ Γραμματείς. Κύριες αρμοδιότητές του πρώτου , που είναι όμοιες και με αυτές του ελληνικού, είναι ο διευθύνων ρόλος του στη διεξαγωγή των συζητήσεων.

Στην Ιταλία το Προεδρείο αποτελείται από τον Πρόεδρο, τέσσερις Αντιπροέδρους, τρεις Κοσμήτορες και τέσσερις Γραμματείς. Η Γερουσία αποτελείται από τον Πρόεδρο, τέσσερις Αντιπροέδρους, τρεις Κοσμήτορες και οχτώ Γραμματείς. Στην Ιταλία, καθώς και σε πληθώρα άλλων κρατών (Ισπανία, Ελβετία, Γερμανία και Μονακό), ο ρόλος του Προεδρείου σαν συλλογικού οργάνου, περιορίζεται σε θέματα διοικητικής και οικονομικής φύσης.⁴

³ Βλ. Νικολόπουλος Ηλ., «Ο θεσμός του Προέδρου της Βουλής, (συμβολή στο ελληνικό και Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο)», εκδ. Θέμις, Αθήνα 2013, σελ. 23,26

⁴ Βλ. Νικολόπουλος Ηλ., «Ο θεσμός του Προέδρου της Βουλής, (συμβολή στο ελληνικό και Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο)», εκδ. Θέμις, Αθήνα 2013, σελ. 27

Στο Βέλγιο, η προεδρία συνίσταται από τον Πρόεδρο, πέντε Αντιπροέδρους και έξι Γραμματείς. Όσον αφορά τη Γερουσία, υπάρχουν στο Προεδρείο της, εκτός από τον Πρόεδρο, τρεις Αντιπρόεδροι, επτά Γραμματείς και επτά Κοσμήτορες.

ii. Χώρες πρώην Ε.Σ.Σ.Δ και Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας

Στην πρώην Ε.Σ.Σ.Δ, το Προεδρείο του Ανωτάτου Σοβιέτ, αποτελούνταν από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, 15 Αντιπροέδρους, από κάθε ομόσπονδη δημοκρατία, τον Γραμματέα και εικοσιένα μέλη του προεδρείου των ανώτατων σοβιέτ. Το προεδρείο, εκτός από τον προφανή διευθύνοντα ρόλο στο Ανώτατο Σοβιέτ, είχε την αρχηγία του κράτους και μπορούσε να νομοθετήσει, εφόσον είχε την έγκριση του Ανώτατου Σοβιέτ.

Στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, σύμφωνα με το ισχύον σύνταγμα του 1978, η λεγόμενη Διαρκής Επιτροπή της Εθνικής Λαϊκής Συνέλευσης, απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τους Αντιπροέδρους, το Γενικό Γραμματέα και τα μέλη. Εκτός από καθήκοντα προεδρείου έχει μεγάλη ευθύνη για τις πράξεις της απέναντι στη Λαϊκή Συνέλευση, τα μέλη της οποίας αλλάζουν.

A.O ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ- O SPEAKER

Το γεγονός της μη ύπαρξης ενιαίου γραπτού συντάγματος αλλά και της μοναδικής ενσωμάτωσης του εθίμου καθιστά την πολιτειακή οργάνωση του Ηνωμένου Βασιλείου εξαιρετικά ενδιαφέρουσα. Δηλαδή, ποτέ δεν κωδικοποιήθηκε και δεν συγκεντρώθηκε σε ένα γραπτό κείμενο. Ωστόσο η απουσία γραπτής μορφής, δεν σημαίνει ότι δεν υφίστανται κείμενα συνταγματικής ισχύος τα οποία αποτελούν οδηγό για την παραγωγή νόμων και κυβερνητικών συμβάσεων. Η Μεγάλη Χάρτα (Magna Carta) που υπεγράφη από το Βασιλιά Γεώργιο

το 1215 και το Petition of Rights του 1888, είναι ίσως τα πιο γνωστά συνταγματικά κείμενα.

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από το Κοινοβούλιο, που αποτελείται από δύο σώματα, τη Βουλή των Λόρδων (House of Lords) και τη Βουλή των Κοινοτήτων (House of Commons). Το έθιμο έχει σπουδαίο ρόλο στο πολιτικό σύστημα του Ην. Βασιλείου. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι ορισμένες αρχές που δεν εμπεριέχονται σε νόμους, είναι μέρος μιας σύμβασης, όπως για παράδειγμα, η παγιωμένη συνήθεια του Βασιλιά να δίνει εντολή στον αρχηγό του μεγαλύτερου πολιτικού κόμματος του Κοινοβουλίου μετά το αποτέλεσμα των γενικών εκλογών ή το θάνατο του προηγούμενου Πρωθυπουργού. Άλλο σπουδαίο έθιμο είναι η ευθύνη των υπουργών για τον τομέα τους και η λογοδοσία τους στο Κοινοβούλιο για κάθε πράξη ή παράλειψη τους.

Ένα άλλο σπουδαίο χαρακτηριστικό του βρετανικού πολιτικού συστήματος είναι η ευλυγισία του. Αυτό απορρέει κυρίως από την απουσία του γραπτού συντάγματος, αλλά και από το γεγονός ότι το απερχόμενο Κοινοβούλιο δεν δεσμεύει το επόμενο. Επίσης οι βουλευτές μπορούν χωρίς επιπτώσεις να αναιρέσουν αδρανείς νόμους, που είχαν εισαχθεί από προηγούμενο Κοινοβούλιο.

Η ευλυγισία δηλαδή της πολιτειακής οργάνωσης προέρχεται από τη μεγάλη δύναμη του Κοινοβουλίου, η οποία βέβαια έχει περιοριστεί.

Ο Speaker, θεωρείται ως ο αντιπρόσωπος της Βουλής των Κοινοτήτων, που αποτελείται από 650 μέλη. Πρεσβεύει την αμεροληψία και την αντικειμενικότητα. Ως εκ τούτου από την εκλογή⁵ του σε αυτό το αξίωμα, παραιτείται στην ουσία από το πολιτικό κόμμα από το οποίο προέρχεται και διαχωρίζει σαφώς τη θέση του στα πολιτικά ζητήματα, ακόμα και κατά τη συνταξιοδότησή του. Ωστόσο, ο Speaker είναι υποχρεωμένος να ασχολείται πάντα με τα προβλήματα των εκλογέων του ως κανονικός βουλευτής. Διατηρεί τη θέση του μέχρι τη διάλυση της Βουλής (το αργότερο πενταετία).

Η κύρια αρμοδιότητα του Speaker είναι η εξασφάλιση τήρησης των Κανόνων της Βουλής κατά τη διάρκεια των συζητήσεων. Αρχικά μπορεί να ζητήσει από τους βουλευτές να κάνουν ησυχία⁶, έτσι ώστε να ακούγεται ο ομιλών και έχει την εξουσία να καλεί κάποιον βουλευτή που χρησιμοποιεί προσβλητική γλώσσα να αποσύρει τα λεγόμενά του. Επίσης, είναι αρμόδιος να διακόψει συνεδρίαση, αν υπάρχουν σοβαρές αναταραχές και να αποβάλλει βουλευτές που είναι

⁵ Ο Speaker εκλέγεται από τη Βουλή των Κοινοτήτων με μυστική πλέον ψηφοφορία και απόλυτη πλειοψηφία. Την εκλογή του επικυρώνει στη Βουλή των Λόρδων εθιμοτυπικά το Στέμμα.

⁶ Πολλές φορές αρκεί απλά να σηκωθεί από τη θέση του ο Speaker για να ησυχάσει το Σώμα.

ανυπάκουοι, «ονοματίζοντάς»⁷ τους. Τέλος μια άλλη σημαντική αρμοδιότητα του Speaker, είναι η ειδική ψήφος του, σε περίπτωση ισοψηφίας γνωστή ως «casting vote». Παρόλο που ο Speaker μετά την εκλογή του στερείται της ψήφου στις περισσότερες ψηφοφορίες, για λόγους αμεροληψίας, υπάρχει η σπάνια περίπτωση της ισοψηφίας. Έτσι όταν υπάρχει ισοψηφία, ο Speaker απλά ψηφίζει, έτσι ώστε να υπάρξει αποτέλεσμα, χωρίς η ψήφος του να έχει αυξημένη ισχύ. Μάλιστα, ο Speaker, είναι υποχρεωμένος να ψηφίσει κατά συνείδηση και ύστερα να δικαιολογήσει την ψήφο του στη Βουλή.

Β.Η ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΤΗΝ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΩΝ Η.Π.Α

Μια ειδοποιός διαφορά μεταξύ του Κογκρέσου των Η.Π.Α (Γερουσία και Βουλή των Αντιπροσώπων⁸) και της Βουλής των Κοινοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου είναι ότι το πρώτο δεν είναι κυρίαρχο στην πολιτική ζωή και η κυβέρνηση δεν είναι υπόλογη απέναντί του.

Όσον αφορά τη Βουλή των αντιπροσώπων, το αξίωμα του Speaker, σαφώς δημιουργήθηκε με βάση το αγγλικό πρότυπο. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια ο Αμερικανός Speaker, διαφοροποιήθηκε κυρίως επειδή έχασε την αμεροληψία του απέναντι στο σύνολο της Βουλής. Η παρέμβασή του κατά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ήταν τόσο σαφής, που όχι μόνο έδινε το λόγο σε βουλευτές της κυβερνητικής πλειοψηφίας, αλλά και εμπόδιζε την ψήφιση νομοσχεδίων.

Ο σύγχρονος Speaker, έχει διετή θητεία και απολαύει του σεβασμού όλων των βουλευτών και θεωρείται σαν ηγέτης της Βουλής των Αντιπροσώπων, ένας πολιτικός που είναι υπεύθυνος να προωθεί το νομοθετικό έργο. Είναι σύμφωνα με την Πράξη Διαδοχής, ο δεύτερος στη γραμμή για την προεδρία των Η.Π.Α, μετά τον

⁷ Ο Speaker σε αυτή την περίπτωση ανακοινώνει με τη φράση «I name..» το όνομα του παρεκτρεπόμενου βουλευτή. Η διαδικασία του “naming”, γίνεται όταν ένας βουλευτής που έχει ήδη προειδοποιηθεί και μετά πρόκειται αποβληθεί από την αίθουσα για το υπόλοιπο της ημέρας, αρνηθεί να το πράξει ή πραγματοποιήσει μια σοβαρή δεοντολογική παραβίαση. Τότε ο Speaker, προτείνει στο σώμα να ψηφίσουν για πεντάήμερη αποβολή του με παράλληλη στέρηση του μισθού του.

⁸ Η Γερουσία (United States Senate), με 100 μέλη είναι γνωστή ως Άνω Βουλή σύμφωνα με το Σύνταγμα των Η.Π.Α και η Βουλή των Αντιπροσώπων (House of Representatives), με 435 μέλη είναι γνωστή ως Κάτω Βουλή.

Αντιπρόεδρο. Ο Κανονισμός του 51^{ου} Κογκρέσου, έδωσε στον Speaker, την εξουσία να μεταβιβάζει τα νομοσχέδια χωρίς συζήτηση στην επιτροπή που αυτός θέλει. Με αυτόν τον τρόπο είναι ο κυρίαρχος της τύχης του νομοσχεδίου. Βέβαια, η Βουλή μπορεί να φέρει αντίρρηση, αλλά αυτή πρέπει να είναι ομόφωνη ή η επιτροπή που το δέχτηκε να αρνηθεί την επεξεργασία του, γεγονός σπάνιο.

Ο Αμερικάνος Speaker, εκλέγεται μεταξύ δυο υποψηφίων και προέρχεται πάντα από το πλειοψηφούν κόμμα στην πρώτη συνεδρίαση του Κογκρέσου με φανερή ψηφοφορία και απόλυτη πλειοψηφία. Εν αντιθέσει με τον Βρετανό, ο Αμερικάνος Speaker, δεν χάνει το δικαίωμα της βουλευτικής ψήφου του, γιατί κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε ρήξη με το Ομοσπονδιακό Σύνταγμα. Ο Speaker, έχει την απόλυτη εξουσία να δώσει το λόγο σε κάποιον βουλευτή, (αυτή η διαδικασία είναι γνωστή ως αναγνώριση του βουλευτή, “recognition”) ακόμα και να του τον αρνηθεί αν είναι πολιτικός του αντίπαλος. Βέβαια, υπάρχει κατάλογος με ονόματα των βουλευτών που θέλουν το λόγο, αλλά κάτι τέτοιο δεν δεσμεύει σε καμία περίπτωση τον Speaker. Αυτή η υπερεξουσία της αναγνώρισης έχει εγείρει πολλές φορές ζητήματα αυθαιρεσίας από πλευράς του Speaker.

Ο Speaker οφείλει να ψηφίζει σύμφωνα με τον κανονισμό στις εξής περιπτώσεις, όταν υπάρχει ισοψηφία, όταν πρέπει να διατηρηθεί αυτή, όταν πρέπει να συμπληρωθεί η πλειοψηφία των 2/3 των ψήφων και όταν πρέπει να συμπληρωθεί η απαρτία. Εν πάση περιπτώσει, μπορεί να ψηφίζει όποτε αυτός το επιθυμεί χωρίς να δικαιολογεί την ψήφο του, γεγονός που τον διαφοροποιεί σημαντικά από τον Βρετανό ομόλογό του.

Τέλος, όσον αφορά την πειθαρχική του εξουσία, ο Speaker, σπάνια τη χρησιμοποιεί, καθώς οι συζητήσεις δεν είναι εμποτισμένες με πολιτικό φανατισμό και η κομματική μειοψηφία είναι πλήρως ενημερωμένη για τη μειονεκτική θέση της, γνωρίζοντας ότι οι έριδες με το πλειοψηφούν κόμμα και η πρόκληση του Speaker, δεν θα είχε νόημα. Ο τελευταίος βέβαια, μπορεί να ανακαλέσει σε τάξη ένα παρεκτρεπόμενο βουλευτή με τη γνωστή από το βρετανικό σύστημα, διαδικασία του “naming”. Αν η Βουλή το κρίνει μπορεί στη συνέχεια να επιβάλλει σοβαρότερες ποινές. Η σοβαρότερη είναι ο αποκλεισμός βουλευτή από τη Βουλή μετά από πλειοψηφία των 2/3 των μελών της.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ

Ο Κανονισμός της Βουλής ιστορικά

Η έννοια του Κανονισμού είναι πολυσήμαντη. Στο κοινοβουλευτικό λεξιλόγιο χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την απόφαση των αντιπροσωπευτικών σωμάτων που περιέχει τους κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας τους, ή και ακόμη επιτέλεσης συγκεκριμένου έργου⁹. Ιστορικά, οι πρώτες Εθνοσυνελεύσεις είτε χρησιμοποιούσαν τον όρο «Κανονισμός της Συνελεύσεως» (1821), είτε άλλους όρους όπως «εσωτερικός διοργανισμός» (1823), «Διάταξις» (1826) ή «Διατάξεις» (1827). Η έννοια «Κανονισμός», απαντάται για πρώτη φορά στον Κανονισμό της Συνέλευσης του 1829 και στο Σύνταγμα του 1832. Στην διεθνή βιβλιογραφία καθώς και στο ισχύον Σύνταγμα χρησιμοποιείται ο όρος «Κανονισμός της Βουλής».

Οι Κανονισμοί κοινοβουλευτικής εργασίας, περιέχουν τους κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας των αντιπροσωπευτικών σωμάτων. Αυτοί διακρίνονται σε Κανονισμούς των τακτικών αντιπροσωπευτικών σωμάτων και σε Κανονισμούς έκτακτων αντιπροσωπευτικών ομάδων. Όσον αφορά τους πρώτους, περιέχουν τους κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας των αντιπροσωπευτικών σωμάτων που προβλέπονται από το ισχύον Σύνταγμα. Οι δεύτεροι περιέχουν κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας συντακτικών Συνελεύσεων που παράλληλα με την άσκηση συντακτικού έργου λειτούργησαν και ως συντακτικές Βουλές. Ο λόγος γίνεται για τις επαναστατικές εθνοσυνελεύσεις του 1821, 1832, 1826, 1829, 1831 και 1832 και τις συντακτικές συνελεύσεις του 1843 και 1862. Η διαφορά

⁹ Βλ. Βολουδάκη Β., «ο Κανονισμός της Βουλής του 1987», β΄ έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1987, σελ.

ανάμεσα στα δυο είδη Κανονισμών έγκειται στο ότι οι έκτακτοι ρυθμίζουν χωρίς συνταγματικούς περιορισμούς την οργάνωση και λειτουργία των αντιπροσωπευτικών σωμάτων εν αντιθέσει με τους τακτικούς και στο ότι οι Κανονισμοί των έκτακτων έχουν μικρή διάρκεια σε αντίθεση με τους τακτικούς που είναι διαρκείς.

Από το 1821 μέχρι και σήμερα, έχουν ψηφιστεί και εφαρμοστεί 21 Κανονισμοί. Αυτοί διακρίνονται σε προσωρινούς και οριστικούς. Οι πρώτοι ψηφίστηκαν από συντακτικές συνελεύσεις ή και από τακτικές βουλές σε μεταβατικές περιόδους και ίσχυσαν για μικρό διάστημα, δηλαδή από την έναρξη των εργασιών τους έως την ψήφιση νέου Κανονισμού. Οι δεύτεροι, ψηφίστηκαν από τακτικές βουλές και ίσχυσαν καθ' όλη τη διάρκεια της κοινοβουλευτικής περιόδου. Οι οριστικοί κανονισμοί μπορούν να χαρακτηριστούν και διαρκείς, με την έννοια ότι και αυτοί προέρχονται από τακτική βουλή και ίσχυσαν για μια κοινοβουλευτική περίοδο, αλλά και μεταγενέστερα, χωρίς εκ νέου έγκριση από νέες βουλές. Οι Κανονισμοί περιορισμένης διάρκειας προήλθαν από επαναστατικές εθνοσυνελεύσεις και ίσχυσαν για μια βουλευτική περίοδο. Οι Κανονισμοί που προήλθαν από επαναστατικές εθνοσυνελεύσεις (1821, 1823, 1826, 1829, 1831, 1832), ήταν περιορισμένης διάρκειας. Οι προσωρινοί Κανονισμοί ήταν αυτοί του 1862 και του 1865. Οι Κανονισμοί που προήλθαν από την εθνοσυνέλευση του 1843 και 1863, ήταν προσωρινοί. Οι οριστικοί Κανονισμοί ήταν αυτοί του 1845, 1865, 1911, 1927, 1933, 1946, 1952, 1964, 1975 και 1987.

Ο πρώτος οριστικός Κανονισμός, ήταν αυτός του 1845. Δέχτηκε 5 τροποποιήσεις και διήρκησε 17 χρόνια, μέχρι δηλαδή και το τέλος της μοναρχίας του Όθωνα (6 Φεβρουαρίου 1832 – 23 Οκτωβρίου 1862). Ο Κανονισμός του 1845 αποτέλεσε πρότυπο για τους μεταγενέστερους Κανονισμούς. Ο επόμενος οριστικός Κανονισμός, αυτός του 1865, ίσχυσε σαράντα έξι χρόνια, μέχρι το 1911 και υπέστη 9 τροποποιήσεις. Στη συνέχεια, ο Κανονισμός του 1911, ο τρίτος οριστικός, είχε ισχύ 16 ετών μέχρι το 1927 με τρεις τροποποιήσεις. Ο Κανονισμός του 1927, ίσχυσε μόνο 6 χρόνια με τέσσερις τροποποιήσεις. Ο πέμπτος οριστικός Κανονισμός, του 1933 ίσχυσε μέχρι την κατάργηση της δημοκρατίας (6 Μαρτίου 1933) και τροποποιήθηκε μόνο μια φορά. Ο έκτος οριστικός Κανονισμός, του 1946, ήταν στην ουσία ίδιος με αυτόν του 1933 που επανήλθε με νομοθετικό διάταγμα της κυβέρνησης Τσαλδάρη. Το 1952, τέθηκε σε

ισχύ καινούργιος Κανονισμός, έως το 1964 με μια τροποποίηση. Ο όγδοος οριστικός Κανονισμός, αυτός του 1964, ίσχυσε μέχρι τον Απρίλιο του 1967 και την κατάλυση της δημοκρατίας. Ο ένατος οριστικός Κανονισμός, τέθηκε σε ισχύ το 1975. Σημαντικές τροποποιήσεις έγιναν το 1987 (Κώδικας κανονισμού εργασιών της Βουλής – μέρος Κοινοβουλευτικό ΦΕΚ Α' 106/1987) καθώς και ύστερα απο τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 (ΦΕΚ Α' 85/2001). Ενσωματώθηκαν νέες ρυθμίσεις το 2010 (ΦΕΚ Α' 57/2010 και ΦΕΚ Α'139/2010) και το 2011 (ΦΕΚ Α' 199/2011 και ΦΕΚ Α' 272/2011).

Ο Κανονισμός της Βουλής διακρίνεται μετά το 1950, σε δυο μέρη: το πρώτο (Μέρος Α') ονομάζεται «Κοινοβουλευτικό» και το δεύτερο (Μέρος Β'), ονομάζεται επίσημα «Προσωπικόν της Βουλής». Τα δυο αυτά μέρη είναι πλήρως διαχωρισμένα σε δυο κείμενα με δικό τους περιεχόμενο και άρθρα.

Το πρώτο μέρος του Κανονισμού της Βουλής, εμπεριέχει τα άρθρα συγκρότησης της Βουλής σε σώμα, της συγκρότησης του Προεδρείου καθώς και όλη την κοινοβουλευτική διαδικασία (ψηφοφορίες, δημιουργία και λειτουργία επιτροπών, νομοθετική διαδικασία και άλλα). Το δεύτερο μέρος του Κανονισμού¹⁰ αναφέρεται στη συγκρότηση των διοικητικών υπηρεσιών της Βουλής, στις θέσεις και υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων της.

Το ισχύον Σύνταγμα, όταν κάνει αναφορά στον Κανονισμό πάντως, δεν διευκρινίζει σε ποιο Μέρος του αναφέρεται. Θα πρέπει να σημειωθεί όμως ότι όλες οι αναφορές του Συντάγματος για τον Κανονισμό αφορούν το Κοινοβουλευτικό Μέρος, με εξαίρεση τα άρθρα 65 §5,6 και 103§6 του Συντάγματος που αφορούν το Μέρος Β'.

¹⁰ Ο Κανονισμός του 1987 ονομάζει ορθότερα το Μέρος Β' του Κανονισμού ως «Οργανισμό της Βουλής». Το Μέρος Β' όμως είναι γνωστό και ως «υπηρεσιακός Κανονισμός της Βουλής».

Ο ισχύων Κανονισμός της Βουλής

Ο ισχύων Κανονισμός της Βουλής έχει δυο βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα: είναι συνταγμένος με ορθολογική κατανομή της ύλης και με σωστή νομοτεχνική δομή¹¹.

Αναλυτικότερα, η ύλη διαιρείται σε έξι μέρη. Το πρώτο μέρος τιτλοφορείται ως «Οργάνωση και Λειτουργία της Βουλής» και αποτελείται από 14 κεφάλαια, όπως την έναρξη της βουλευτικής περιόδου, τους βουλευτές, την εκλογή του προεδρείου, την Ολομέλεια, τα τμήματα και τις επιτροπές.

Το δεύτερο μέρος ονομάζεται : «Διαδικασίες Νομοθετικού Έργου» και σε αυτό ενυπάρχουν 4 κεφάλαια που αναφέρονται στην κατάθεση σχεδίων νόμων και προτάσεων νόμων, στην τακτική νομοθετική διαδικασία, στις συνοπτικές νομοθετικές διαδικασίες και στις ειδικές νομοθετικές διαδικασίες.

Το τρίτο μέρος, ονομάζεται : «Διαδικασίες Κοινοβουλευτικού Ελέγχου», έχει 7 κεφάλαια, τις γενικές διατάξεις, τις αναφορές, τις ερωτήσεις, τις επίκαιρες ερωτήσεις, τις αιτήσεις κατάθεσης εγγράφων, τις επερωτήσεις, και τον έλεγχο επί των ανεξάρτητων αρχών.

Το τέταρτο μέρος με τίτλο : «Ειδικές Διαδικασίες», αποτελείται από 6 κεφάλαια τα οποία αναφέρουν για την εκλογή προσώπων, της προτάσεις εμπιστοσύνης και δυσπιστίας, την πληροφόρηση και ενημέρωση, τις εξεταστικές επιτροπές, τις προτάσεις μομφής κατά μελών του Προεδρείου και τη διαπίστωση αδυναμίας άσκησης των καθηκόντων του Προέδρου της Δημοκρατίας, του Πρωθυπουργού και μελών του Προεδρείου και τέλος την παραπομπή σε δίκη των μελών της Κυβέρνησης, των υφυπουργών και του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Το πέμπτο μέρος λέγεται : «Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής» και δεν διαιρείται σε κεφάλαια.

Το έκτο μέρος ονομάζεται : «Τελικές και Μεταβατικές Διατάξεις» και διαιρείται σε 2 κεφάλαια. Το πρώτο ονομάζεται τελικές και το δεύτερο μεταβατικές διατάξεις αντίστοιχα. Έχουν

¹¹ Βλ. Βολουδάκη Β., «ο Κανονισμός της Βουλής του 1987», β' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1987, σελ. 50-52

διατυπωθεί απόψεις ότι το πέμπτο και το έκτο κεφάλαιο θα πρέπει να συγχωνευθούν¹²

Ο Κανονισμός της Βουλής έχει επίσης και σωστή νομοτεχνική δομή. Δηλαδή κάθε κεφάλαιο και υποκεφάλαιο, όπως και κάθε άρθρο έχει το δικό του τίτλο. Αυτό το γεγονός καθιστά πιο εύκολη την ανάγνωση καθώς και την εύρεση κάποιου άρθρου από τον αναγνώστη. Αλλά και οι παράγραφοι των άρθρων είναι αριθμημένες και έχουν ξεχωριστό νόημα.

Η νομική φύση του Κανονισμού

Η έλλειψη ενός σαφούς πλαισίου για την εσωτερική οργάνωση της Βουλής από το Σύνταγμα, οδηγεί στην ανάγκη ενός Κανονισμού. Πράγματι, το Σύνταγμα προβλέπει και αναφέρεται στον Κανονισμό. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 65§1: «η Βουλή ορίζει τον τρόπο της ελεύθερης και δημοκρατικής της λειτουργίας με Κανονισμό, που ψηφίζεται από την Ολομέλεια κατά το άρθρο 76 και δημοσιεύεται με παραγγελία του Προέδρου της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως». Επίσης στη συνέχεια αυτού του άρθρου και στην §6 αναφέρεται ότι: «ο Κανονισμός καθορίζει την οργάνωση των υπηρεσιών της Βουλής υπό την εποπτεία του Προέδρου, καθώς και όλα όσα αφορούν το προσωπικό της, Οι πράξεις του Προέδρου που αφορούν την πρόσληψη και την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού της Βουλής, υπόκεινται σε προσφυγή ή αίτηση ακύρωσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας».

Από τα παραπάνω άρθρα, μπορεί να συναχθεί ο κύριος σκοπός της Βουλής, ο οποίος είναι η ελεύθερη και δημοκρατική λειτουργία της που επιτυγχάνεται μέσω της εσωτερικής της αυτονομίας και της συγκρότησης ενός δικού της, ειδικού κώδικα κανόνων που δεν απαιτεί τη σύμπραξη ή προσυπογραφή ή πρωτοβουλία (όπως ισχύει για τους τυπικούς νόμους, που ορίζει το άρθρο 73§1) άλλου οργάνου εξουσίας. Άλλη έκφανση της αυτονομίας της Βουλής σχετικά με τον Κανονισμό της είναι ότι η δημοσίευσή της στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως, γίνεται με παραγγελία του Προέδρου της Βουλής και όχι του Προέδρου της Δημοκρατίας. Θα μπορούσε να θεωρηθεί επίσης έκφραση της αυτονομίας της Βουλής η αυτοδίκαιη σύγκληση σε

¹² Βλ. Βολουδάκη Β., «ο Κανονισμός της Βουλής του 1987», β' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1987, σελ. 50

τακτική σύνοδο την πρώτη Δευτέρα του Οκτωβρίου, για τα ετήσια έργα της (άρθρο 64 Συντάγματος).

Στην ελληνική νομική επιστημονική κοινότητα, έχουν διατυπωθεί πολλές απόψεις σχετικά με τη νομική φύση του Κανονισμού της Βουλής.

Αρχικά, υπάρχει η άποψη ότι ο Κανονισμός της Βουλής και γενικά οι κανονισμοί, είναι μία σύμβαση (convention) και στην ουσία είναι μια συμφωνία μεταξύ της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας. Μία άλλη θεωρία που υπάρχει, ορίζει τον Κανονισμό ως μία μορφή κώδικα γιατί ψηφίζεται σύμφωνα με τη διαδικασία των κωδίκων (άρθρο 76§6 Συντάγματος). Επίσης, αναφέρεται και η απλοϊκή άποψη-θεωρία, ότι ο Κανονισμός είναι μια απλή απόφαση της Βουλής για τον τρόπο λειτουργίας της.

Επιπροσθέτως, ως λιγότερο γνωστή, υπάρχει η θεωρία που προσδίδει στον Κανονισμό το χαρακτήρα του καταστατικού. Ωστόσο, το γεγονός ότι η Βουλή είναι άμεσο όργανο εξουσίας του κράτους και όχι σωματείο ή εταιρεία, καθιστά τη θεωρία αυτή λιγότερο αποδεκτή.

Τέλος, η θεωρία που ονομάζει τον Κανονισμό ως ιδιότυπο¹³ οργανωτικό νόμο, γίνεται πιο δεκτή. Συγκεκριμένα, αυτός περιέχει κανόνες δικαίου οι οποίοι συμπληρώνουν και εξειδικεύουν τις συνταγματικές διατάξεις τις σχετικές με την οργάνωση της Βουλής¹⁴. Επομένως είναι ένας ιδιότυπος τυπικός νόμος¹⁵, καθώς στην έκδοση και δημοσίευσή του δεν συμπράττει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας όπως στους τυπικούς νόμους¹⁶. Σύμφωνα με τον συνταγματολόγο Παραρά: «Εφ' όσον το Σύνταγμα χρησιμοποιεί τον όρο νόμος, ειδικά για πολιτειακή πράξη που ψηφίζεται από τη Βουλή και καθίσταται εν συνεχεία νόμος του Κράτους με την σύμπραξη όμως και του Προέδρου της Δημοκρατίας (βλ άρθρο 42 Σ.), θεωρώ ορθότερο να πούμε ότι ο Κανονισμός της Βουλής, στην κατάρτιση του οποίου ουδόλως μετέχει και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, είναι απλώς νομοθετική πράξη της Βουλής, δηλαδή πράξη μόνο της Βουλής, νομοθετική δε (acte legislative), διότι συγχρόνως δεν είναι ούτε νόμος

¹³ Βλ. Παραράς Π. «Σύνταγμα 1975 Corpus, άρθρα 51-80», εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1985, σελ. 201.

¹⁴ Βλ. Νικολόπουλος Ηλ., «Ο θεσμός του Προέδρου της Βουλής, (συμβολή στο ελληνικό και συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο)», εκδ. Θέμις, Αθήνα 2013, σελ. 146-147.

¹⁵ Βλ. Χρυσανθάκης Χαρ., Γαλάνη Εύη, Πανταζόπουλος Πέτρος: «Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2007, σελ. 35.

¹⁶ Βλ. Μαυριάς Κ., «Συνταγματικό Δίκαιο» 5^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2014, σελ 239.

(loi) ούτε διοικητική πράξις (acte ministériel) με τις εντεύθεν συνέπειες».

Είναι αυτονόητο ότι το Σύνταγμα δεν αναθέτει στην Βουλή περισσότερες αρμοδιότητες από όσες ρητά προβλέπει, αλλά τον τρόπο με τον οποίο αυτή θα τις ασκήσει. Συνεπώς, ο Κανονισμός της Βουλής δεν μπορεί να επεκτείνεται πέραν του πλαισίου της ομαλής και δημοκρατικής ρύθμισης λειτουργίας της Βουλής. Διαφέρει ορατά ο Κανονισμός της Βουλής από τους κοινούς τυπικούς νόμους ως προς τη θέσπιση, τροποποίηση και κατάργησή του. Τον καταρτίζει αποκλειστικά και μόνο η Βουλή, και τροποποιείται όχι με νόμο, αλλά με νέο Κανονισμό. Η εξουσία που έχει η Βουλή να ρυθμίζει τα εσωτερικά της θέματα δεν είναι δυνατόν να μεταβιβαστεί σε άλλο όργανο είτε εξωτερικό αυτής είτε εσωτερικό (όπως στη Διάσκεψη των Προέδρων). Κατά συνέπεια, την πρωτοβουλία για την τροποποίηση του Κανονισμού, έχουν μόνο οι βουλευτές και όχι η Κυβέρνηση.

Σχετικά με τη θέση του Κανονισμού ανάμεσα σε άλλους κανόνες δικαίου, υπάρχουν επίσης διάφορες θεωρίες. Αρχικά, υποστηρίζεται ότι αυτός είναι κατώτερος των τυπικών νόμων, καθώς για την θέσπισή του δεν χρειάζεται η σύμπραξη οργάνου εκτελεστικής λειτουργίας, σε αντίθεση με τους τυπικούς νόμους. Άλλη θεωρία, προβάλλει τον Κανονισμό ως ισοδύναμο με τους τυπικούς νόμους. Μία τελευταία θεωρία, υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει θέμα ιεραρχίας για τον Κανονισμό, διότι το περιεχόμενό του δεν μπορεί να ρυθμιστεί από κάποιον τυπικό νόμο. Έτσι, ο Κανονισμός, μένει εκτός της ιεραρχικής πυραμίδας. Ωστόσο κάτι τέτοιο είναι αδύνατο, καθώς δεν μπορεί να υφίστανται κανόνες δικαίου εκτός ιεραρχίας, σύμφωνα με το Συνταγματικό Δίκαιο.

Η πιο εμπειριστατωμένη άποψη είναι αυτή που ορίζει ότι όταν η Βουλή ασκεί μέσω των συνταγματικών πλαισίων τις απορρέουσες από την αρχή της αυτονομίας της αρμοδιότητες, οι ρυθμίσεις του Κανονισμού, κατισχύουν των ρυθμίσεων του κοινού νόμου¹⁷. Με βάση απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο Κανονισμός κατισχύει του κοινού νόμου όσον αφορά τις ρυθμίσεις σχετικές με το προσωπικό της¹⁸.

¹⁷ Βλ. Μαυριάς Κ., «Συνταγματικό Δίκαιο» 5^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2014, σελ 240.

¹⁸ Βλ απόφαση 195/2000 της Ολομέλειας του Ελ. Συνεδρίου : «η Βουλή, κατ' ένάσκηση του δικαιώματος της αυτονομίας της, έχει το δικαίωμα να ρυθμίζει όλα τα ζητήματα που αφορούν το προσωπικό της... κανείς υπουργός με την ιδιότητά του αυτή δεν έχει την πρωτοβουλία τροποποιήσεως του Κανονισμού

Ο Κανονισμός, δεν είναι δυνατόν να ρυθμίσει άλλα αντικείμενα, εκτός από αυτά της οργάνωσης και ομαλής λειτουργίας της Βουλής. Με άλλα λόγια, κανόνες δικαίου που δεν σχετίζονται με στην οργάνωση και λειτουργία της Βουλής πρέπει να έχουν τον τύπου ενός τυπικού νόμου, δηλαδή για την έγκυρη κατάρτισή του θα πρέπει να μετέχει και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Επίσης, δεν είναι δυνατόν ο Κανονισμός να τροποποιήσει ή να καταργήσει άλλους νόμους. Αντίστοιχα και οι τυπικοί νόμοι δεν δύνανται να καταργήσουν ή να τροποποιήσουν τον Κανονισμό. Αυτό γίνεται μόνο με νέο Κανονισμό και σύμφωνα με τη συνταγματικά ορισμένη διαδικασία. Με αυτή τη λογική, ένας τυπικός νόμος που θα ρυθμίζει θέματα οργάνωσης και λειτουργίας της Βουλής, είναι αυτόματα αντισυνταγματικός¹⁹. Έτσι, κατ' εξαίρεση, είναι δυνατόν σε τυπικό νόμο να υπάρχουν διατάξεις περί του τρόπου ασκήσεως των καθηκόντων της Βουλής, μόνο αν κάτι τέτοιο προβλέπεται ρητά από το Σύνταγμα, όπως στο άρθρο 86§1²⁰.

Τέλος είναι δυνατό, κανόνες δικαίου να αναφέρονται στην οργάνωση και λειτουργία της Βουλής, εφόσον αυτοί περιέχονται στο Σύνταγμα. Σε αυτή την περίπτωση όμως, οι εν λόγω κανόνες δικαίου δεν δύνανται να τροποποιηθούν ή να καταργηθούν μέσω διατάξεων του Κανονισμού της Βουλής.

Έλεγχος συνταγματικότητας του Κανονισμού είναι ανεπίτρεπτος. Δηλαδή η δικαστική εξουσία δεν είναι δυνατόν να ελέγξει τυχόν αντίθεση του Κανονισμού της Βουλής με το Σύνταγμα, ούτε από άποψη κατάρτισης και τυπικότητας ούτε από άποψη περιεχομένου/σκοπιμότητας. Συγκεκριμένα, αφενός δεν γίνεται έλεγχος για την κατάρτιση του Κανονισμού, καθώς υπάρχει σαφής διάκριση της νομοθετικής με την δικαστική λειτουργία και αυτό θα αποτελούσε κατάφωρη ανάμειξη στα εσωτερικά της Βουλής. Αφετέρου, ο έλεγχος του ουσιαστικού περιεχομένου του Κανονισμού από τη δικαστική εξουσία είναι αδύνατος γιατί οι διατάξεις του Κανονισμού της Βουλής περιέχουν τα λεγόμενα “*interna corporis*”, είτε με τη μορφή συγκεκριμενοποίησης των *interna corporis* του ίδιου

της Βουλής ως προς οποιοδήποτε θέμα ρυθμιζόμενο αποκλειστικά από τον Κανονισμό της, διότι τούτο θα έθιγε την αυτονομία της Βουλής την οποία θέλησε να κατοχυρώσει ο συνταγματικός νομοθέτης»

¹⁹ Εκτός και αν το προβλέπει ρητά το Σύνταγμα, βλ. άρθρο 86 Συντ. κατά τα υπό νόμου οριζόμενα. Βλ. και επόμενη υποσημείωση.

²⁰ «Μόνο η Βουλή έχει την αρμοδιότητα να ασκεί δίωξη κατά όσων διατελούν ή διατέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί για ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, όπως νόμος ορίζει».

του κειμένου του Συντάγματος, είτε αυτοτελώς μέσα στο πλαίσιο της αυτονομίας της Βουλής και τα οποία όπως είναι γνωστό δεν ελέγχονται από τα δικαστήρια²¹.

Σύμφωνα με αυτήν την άποψη υπέρ του τεκμηρίου αρμοδιότητας της Βουλής, η τελευταία έχει το δικαίωμα με βάση το άρθρο 49^A ²² του Κανονισμού να καλεί και να εκφέρει άποψη για άτομα που προτείνονται να αναλάβουν ανώτατες θέσεις στο δημόσιο τομέα. Η αντίθετη άποψη, θεωρεί ότι σε αυτήν την περίπτωση η Βουλή λειτουργεί καθ' υπέρβαση των προβλεπόμενων αρμοδιοτήτων της από το Σύνταγμα και ότι είναι κατά κάποιο τρόπο είναι συμπράττουσα στο κυβερνητικό έργο, δηλαδή στην επιλογή των κατάλληλων προσώπων για τις θέσεις αυτές.

²¹ Βλ. Βολουδάκη Β., «ο Κανονισμός της Βουλής του 1987», β' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1987, σελ. 43

²² Προστέθηκε στις 13.9.1989 με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής (ΦΕΚ 200 Α' /15.9.1989).

1. Η σύνθεση του Προεδρείου της Βουλής

Το ισχύον Σύνταγμα, στο άρθρο 67, προβλέπει μόνο τον Πρόεδρο και τους Αντιπροέδρους. Ο Κανονισμός της Βουλής²³, στο άρθρο 6 §1-2²⁴, προβλέπει τα λοιπά μέλη του Προεδρείου και τον ακριβή αριθμό των Αντιπροέδρων. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 6§1: «Το Προεδρείο της Βουλής, εκλέγεται από τα μέλη της και απαρτίζεται από τον Πρόεδρο, επτά Αντιπροέδρους, τρεις Κοσμήτορες και έξι Γραμματείς». Η δεύτερη παράγραφος ορίζει την κομματική προέλευση των μελών του Προεδρείου, συγκεκριμένα: Από τα μέλη του Προεδρείου, ο πρώτος, δεύτερος και τρίτος Αντιπρόεδρος, προέρχονται από την πρώτη σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα. Ο τέταρτος Αντιπρόεδρος, ένας Κοσμήτορας και ένας Γραμματέας, προέρχονται από την πρώτη σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα της Αντιπολίτευσης. Ο έκτος Αντιπρόεδρος προέρχεται από την Τρίτη σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα της Αντιπολίτευσης. Ο έβδομος Αντιπρόεδρος, προέρχεται από την τέταρτη σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα της Αντιπολίτευσης. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει τέταρτη σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα της Αντιπολίτευσης, η θέση του έβδομου Αντιπροέδρου δεν πληρούται. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει Τρίτη σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα της Αντιπολίτευσης, η θέση του έκτου Αντιπροέδρου δεν πληρούται, Σε περίπτωση που δεν υπάρχει δεύτερη σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα της Αντιπολίτευσης, ο πέμπτος Αντιπρόεδρος και ένας Γραμματέας, προέρχονται από την πρώτη σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα της Αντιπολίτευσης».

Σε περίπτωση που όλες οι Κοινοβουλευτικές Ομάδες στηρίζουν την Κυβέρνηση και στην ουσία δεν υφίσταται Αντιπολίτευση, ο Κανονισμός δεν έχει κάποια διάταξη που να το προβλέπει. Έτσι, η κατανομή των μελών του Προεδρείου, γίνεται ελεύθερα από τα μέλη της Βουλής²⁵.

²³ Τέθηκε σε ισχύ το 1987 (ΕτΚ Α', φ. 106 της 24^{ης} Ιουνίου 1987) και έκτοτε τροποποιήθηκε 19 φορές.

²⁴ Οι §1-2, συμπληρώθηκαν το 2008. Οι Αντιπρόεδροι αυξήθηκαν κατά δυο, φθάνοντας τους επτά, με τη συμμετοχή στο Προεδρείο έως και τεσσάρων αντιπολιτευτικών Κοινοβουλευτικών Ομάδων.

²⁵ Μετά τις εκλογές της 5^{ης} Νοεμβρίου του 1989, όλες οι Κοινοβουλευτικές Ομάδες στήριζαν την τότε Κυβέρνηση(Ν.Δ, ΠΑ.ΣΟ.Κ και Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου) και τα μέλη του

2. Τα ασυμβίβαστα

Το άρθρο 6§3, ορίζει τα ασυμβίβαστα των μελών του Προεδρείου της Βουλής: Το αξίωμα μέλους του Προεδρείου της Βουλής, είναι ασυμβίβαστο με το αξίωμα του Υπουργού και του Υφυπουργού. Η αποδοχή από μέλος του Προεδρείου θέσης Υπουργού ή Υφυπουργού, θεωρείται ως αυτοδίκαιη παραίτηση από την ιδιότητά του αυτήν».

3. Η εκλογή του Προεδρείου

Το ισχύον Σύνταγμα αναφέρει ότι η Βουλή πριν από την έναρξη της λειτουργίας της πρέπει να συγκροτηθεί σε Σώμα και να εκλέξει το Προεδρείο της. Ο Πρόεδρος και οι επτά Αντιπρόεδροι, εκλέγονται στην αρχή κάθε κοινοβουλευτικής περιόδου (άρθρο 65 §3 εδ.α΄ Συντ.), ενώ τα υπόλοιπα μέλη του προεδρείου, εκλέγονται στην αρχή κάθε τακτικής συνόδου (άρθρο 8 §1). Ο Κανονισμός της Βουλής προβλέπει (άρθρο 7§1), προσωρινό Πρόεδρο Βουλής, ο οποίος καλεί για την επόμενη μέρα τους βουλευτές να εκλέξουν Πρόεδρο. Ο προσωρινός Πρόεδρος, ο οποίος είναι ένας από τους Αντιπροέδρους της πορηγούμενης Βουλής και επικουρείται από τέσσερις Γραμματείς (άρθρο 1 §2 ΚτΒ²⁶). Η εκλογή του Προέδρου, γίνεται δηλαδή την επόμενη μέρα της ορκωμοσίας των βουλευτών.

Σύμφωνα με τη §2 του άρθρου 7, δεν είναι παραδεκτή η υποβολή υποψηφιότητας και δεν προηγείται συζήτηση της εκλογής του Προέδρου. Η §3 καθορίζει ότι: Ο Πρόεδρος της Βουλής προέρχεται από μυστική ψηφοφορία και με την απόλυτη πλειοψηφία

Προεδρείου, εκλέχθηκαν ύστερα από προηγούμενη συμφωνία των Προέδρων των Κοινοβουλευτικών Ομάδων.

²⁶ Βλ. Υποσημείωση 27 σελ. 27.

του όλου των βουλευτών. Αν κανείς δεν συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται μεταξύ των δυο πρώτων σε ψήφους και εκλέγεται αυτός που έλαβε τις περισσότερες ψήφους».

Η §4 συμπληρώνει ότι,

διαλογή των ψήφων γίνεται από τρεις ψηφολέκτες (οι δυο προέρχονται από την πρώτη σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα και ο τρίτος από τη δεύτερη). Τέλος η §5 ορίζει ότι υπεύθυνος για την αναγγελία του αποτελέσματος είναι ο προσωρινός Πρόεδρος της Βουλής, ο οποίος καλεί το νεοεκλεγέντα να αναλάβει αμέσως καθήκοντα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο θεσμός του Προέδρου της Βουλής έλκει την καταγωγή του από τη μακραίωνη πρακτική της Βουλής των Κοινοτήτων (House of Commons). Οι λεγόμενοι Speakers, ήταν οι εκπρόσωποι της Βουλής ενώπιον του μονάρχη. Ως πρώτοι Speakers καταγράφονται ο Sir Peter de la Mere και ο Sir Thomas Hungerford, κατά τα έτη 1376 και 1377 αντίστοιχα. Σταδιακά ο θεσμός αυτός απέκτησε μεγάλο κύρος καθώς θεωρούνταν ένα αξίωμα ανεξάρτητο από πολιτικούς ανταγωνισμούς. Έτσι, ο θεσμός υιοθετήθηκε από τα περισσότερα νομοθετικά σώματα του κόσμου.

Τα υπόλοιπα μέλη του Προεδρείου, εκλέγονται από τη Βουλή στην αμέσως επόμενη συνεδρίαση. Με τέσσερις συνεχείς ψηφοφορίες, εκλέγονται οι Αντιπρόεδροι, οι Κοσμήτορες και οι Γραμματείς. Οι παραπάνω εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία και με τις προβλεπόμενες από το άρθρο 67 του Συντάγματος προϋποθέσεις και πλειοψηφίες (άρθρο 8§2 ΚτΒ). Στην πρώτη ψηφοφορία, εκλέγονται οι: πρώτος Αντιπρόεδρος, δεύτερος και τρίτος, στη δεύτερη ο τέταρτος, ο πέμπτος και ο έκτος και έβδομος Αντιπρόεδρος στην τρίτη οι Κοσμήτορες και στην τέταρτη οι Γραμματείς. Οι ψηφοφορίες πραγματοποιούνται με χωριστές ψηφοδόχους για κάθε αξίωμα (άρθρο 8§1 ΚτΒ). Ισχύουν και σε αυτές τις ψηφοφορίες οι διατάξεις του άρθρου 7§2 και 4 (άρθρο 8 §3). Οι διατάξεις του άρθρου 8, ισχύουν και για την εκλογή Κοσμητόρων και Γραμματέων κατά την πρώτη συνεδρίαση και των λοιπών τακτικών συνόδων της βουλευτικής περιόδου (άρθρο 8§4 ΚτΒ).

4. Διάρκεια και λήξη θητείας των μελών του Προεδρείου

Το Σύνταγμα καθώς και ο Κανονισμός της Βουλής ορίζει ότι η θητεία του Προέδρου και των Αντιπροέδρων, διαρκεί όσο και η βουλευτική περίοδος (άρθρο 65§3εδ.α΄Συντ και άρθρο9§1ΚτΒ). Η θητεία των υπόλοιπων μελών του Προεδρείου, διαρκεί όσο και η τακτική σύνοδος για την οποία εκλέχτηκαν(άρθρο 9§1 ΚτΒ).

Ο Πρόεδρος και οι Αντιπρόεδροι της Βουλής, διατηρούν το αξίωμα τους και μετά τη διάλυση της Βουλής ή τη λήξη της βουλευτικής περιόδου και μέχρι την έναρξη των εργασιών της Βουλής της επόμενης βουλευτικής περιόδου. Τα υπόλοιπα μέλη του Προεδρείου διατηρούν το αξίωμα και μετά τη λήξη της τακτικής συνόδου για την οποία εκλέχτηκαν και έως την έναρξη των εργασιών της επόμενης τακτικής συνόδου (άρθρο 9§2ΚτΒ).

- Η πρόταση μομφής

Ο Κανονισμός της Βουλής(άρθρο9§3) καθώς και το Σύνταγμα(άρθρο65§3εδ.γ΄), προβλέπει και την περίπτωση της πρόωρης λήξης της θητείας του Προέδρου και των λοιπών μελών του Προεδρείου. Ειδικότερα, αυτό γίνεται σύμφωνα με την ειδική διαδικασία των άρθρων 150 και 152 του Κανονισμού, στην οποία η Βουλή μπορεί να εγκρίνει πρόταση μομφής εναντίον τους ή διαπιστώσει την οριστική αδυναμία άσκησης των καθηκόντων τους. Σύμφωνα με το άρθρο 150 §1 του Κανονισμού: « Η βουλή μπορεί, ύστερα από γραπτή πρόταση πενήντα (50) τουλάχιστον βουλευτών, να εκφράσει μομφή κατά του Προέδρου της ή άλλου μέλους του Προεδρείου. Η αποδοχή συνεπάγεται τη λήξη της θητείας του καθ' ου η πρόταση». Εν συνεχεία η §2 αναφέρει: «Η πρόταση υποβάλλεται στη διάρκεια της συνεδρίασης της Ολομέλειας της Βουλής και πρέπει να καθορίζει με σαφήνεια τους λόγους της μομφής. Αν διαπιστωθεί ότι η πρόταση υπογράφεται από τον ελάχιστο απαιτούμενο αριθμό βουλευτών, ορίζεται ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης, ημέρα συζήτησης της πρότασης μομφής σε μια από τις δύο επόμενες συνεδριάσεις κοινοβουλευτικού ελέγχου».

Η συζήτηση για την πρόταση μομφής γίνεται κατά τη διάρκεια μιας συνεδρίασης. Συγκεκριμένα, το άρθρο 150§3 ορίζει την διαδικασία: «σε αυτή μετέχουν έως πέντε βουλευτές που υπογράφουν την πρόταση και έως πέντε άλλοι βουλευτές που δεν είναι μέλη της κοινοβουλευτικής ομάδας εκείνων που την υπέβαλαν, το μέλος του Προεδρείου κατά του οποίου στρέφεται, οι Πρόεδροι των Κοινοβουλευτικών Ομάδων και η Κυβέρνηση. Για τη διάρκεια των αγορεύσεων εφαρμόζεται το άρθρο 97. Το μέλος του Προεδρείου κατά του οποίου στρέφεται η πρόταση ομιλεί έως εξήντα (60) λεπτά της ώρας». Η πρόταση μομφής γίνεται δεκτή κατά τους όρους του άρθρου 142§7²⁷. Τα χρονικά πλαίσια της πρότασης μομφής ορίζονται από την § 5 του άρθρου 150: «Πρόταση μομφής κατά του Προέδρου της Βουλής δεν μπορεί να υποβληθεί πριν περάσουν έξι μήνες από την απόρριψη όμοιας πρότασης, εκτός αν υπογράφεται από την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των βουλευτών. Αν η πρόταση μομφής στρέφεται εναντίον άλλου μέλους του Προεδρείου, δεν μπορεί να υποβληθεί νέα πρόταση μομφής κατά του μέλους αυτού πριν περάσουν τρεις μήνες».

- Η πρόταση διαπίστωσης αδυναμίας των μελών του Προεδρείου της Βουλής για την άσκηση των καθηκόντων τους

Σύμφωνα με το άρθρο 152 §1ΚτΒ, σε περίπτωση αδυναμίας μέλους του Προεδρείου της Βουλής να ασκήσει τα καθήκοντά του, αν η αδυναμία αυτή επεκτείνεται πάνω από τρεις μήνες, δύναται η Βουλή να αποφανθεί αν συντρέχει περίπτωση αντικατάστασής του, ύστερα από γραπτή πρόταση πενήντα τουλάχιστον βουλευτών. Ισχύουν και σε αυτή την περίπτωση οι διατάξεις του άρθρου 150§2-4ΚτΒ αναλόγως και η ψηφοφορία είναι μυστική.

²⁷ «Πρόταση δυσπιστίας γίνεται δεκτή μόνο αν εγκριθεί από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών».

5. Η πλήρωση των κενών θέσεων του Προεδρείου και η αναπλήρωση των μελών του

Το άρθρο 10 του Κανονισμού, προβλέπει ότι οι θέσεις των μελών του Προεδρείου που μένουν κενές για οποιαδήποτε αιτία, συμπληρώνονται αμέσως με εκλογή νέων μελών, σύμφωνα με τη διαδικασία των άρθρων 7-8 του Κανονισμού. Η θητεία των νεοεκλεγέντων είναι ίση με το εναπομείναν της θητείας των πρώην μελών.

Η §2, αναφέρει ότι «σε περίπτωση που χηρεύσουν ταυτόχρονα οι θέσεις του Προέδρου, όλων των Αντιπροέδρων, των Κοσμητόρων και των Γραμματέων της Βουλής, εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 6, 7 και 8 του Κανονισμού».

Η §3, ορίζει την περίπτωση που ο Πρόεδρος της Βουλής, κωλύεται για οποιονδήποτε λόγο ή απουσιάζει ή επιθυμεί να λάβει σε συζήτηση. Σε αυτή την περίπτωση, σύμφωνα και με το άρθρο 66 §2ΚτΒ, αναπληρώνεται από τον Αντιπρόεδρο, που ο ίδιος ορίζει, αλλιώς από τους Αντιπροέδρους ανάλογα με την τάξη εκλογή τους. Τέλος, εάν όλοι (οι επτά) Αντιπρόεδροι κωλύονται ή απουσιάζουν, εφαρμόζεται το άρθρο 1 §3περ.β'ΚτΒ²⁸.

Η τελευταία παράγραφος, αναφέρει ότι σε περίπτωση κωλύματος για οποιονδήποτε λόγο ή απουσίας των Γραμματέων, ο Πρόεδρος της Βουλής ορίζει αναπληρωτές τους νεότερους σε ηλικία βουλευτές.

²⁸ «Τα καθήκοντα του προσωρινού Προέδρου, ασκεί ένας από τους Αντιπροέδρους της Βουλής της προηγούμενης βουλευτικής περιόδου, κατά την τάξη εκλογής τους. Αν κανείς από τους Αντιπροέδρους δεν έχει εκλεγεί βουλευτής ή αυτοί που έχουν εκλεγεί απουσιάζουν ή κωλύονται, τα καθήκοντα Προσωρινού Προέδρου ασκεί ο βουλευτής του πρώτου σε αριθμό εδρών κόμματος που έχει τη μακρότερη κοινοβουλευτική θητεία και μεταξύ περισσότερων προηγείται ο πρεσβύτερος σε ηλικία».

6. Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Βουλής

Το Σύνταγμα, ο Κανονισμός της Βουλής, καθώς και νομοθετικά κείμενα καθορίζουν τις αρμοδιότητες του Προέδρου της Βουλής και γενικά του Προεδρείου.

- Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Βουλής σύμφωνα με το Σύνταγμα

Στο άρθρο 65§4 το Σύνταγμα ορίζει: «ο Πρόεδρος της Βουλής διευθύνει τις εργασίες του Σώματος, μεριμνά για τη διασφάλιση ανεμπόδιστης διεξαγωγής των εργασιών του, την κατοχύρωση ελεύθερης γνώμης και έκφρασης των βουλευτών και την τήρηση της τάξης' ο Πρόεδρος μπορεί να λάβει και πειθαρχικά μέτρα σύμφωνα με όσα ορίζει ο Κανονισμός της Βουλής εναντίον κάθε βουλευτή που παρεκτρέπεται».

Η §6 του ίδιου άρθρου προσθέτει ακόμα μια αρμοδιότητα του Προέδρου, συγκεκριμένα αναφέρει: «ο Κανονισμός καθορίζει την οργάνωση των υπηρεσιών της Βουλής υπό την εποπτεία του Προέδρου, καθώς και όλα όσα αφορούν το προσωπικό της. Οι πράξεις του Προέδρου που αφορούν την πρόσληψη και την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού της Βουλής υπόκεινται σε προσφυγή ή αίτηση ακύρωσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας».

Οι παραπάνω αρμοδιότητες είναι οι λεγόμενες κλασικές, που ισχύουν και για Προέδρους/διευθύνοντες Κοινοβουλίων ξένων κρατών, δηλαδή η διεύθυνση των συζητήσεων και ομαλή διεξαγωγή τους, η πειθαρχική εξουσία σε παρεκτρεπόμενους και η εποπτεία των υπηρεσιών της Βουλής.

Υπάρχουν και άλλες διατάξεις στο ισχύον Σύνταγμα όμως που ορίζουν πρόσθετες αρμοδιότητες στον Πρόεδρο της Βουλής. Το άρθρο 34 §1, αναφέρει στον Πρόεδρο της Βουλής μια σημαντική εξωκοινοβουλευτική αρμοδιότητα που είναι η αναπλήρωση του

Προέδρου της Δημοκρατίας²⁹. Συγκεκριμένα: «Τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, όταν απουσιάζει στο εξωτερικό περισσότερες από δέκα ημέρες, αν πεθάνει, παραιτηθεί, κηρυχθεί έκπτωτος ή αν κωλύεται για οποιονδήποτε λόγο να ασκήσει τα καθήκοντά του, τον αναπληρώνει προσωρινά ο Πρόεδρος της Βουλής, αν δεν υπάρχει Βουλή, ο Πρόεδρος της τελευταίας Βουλής και αν αυτός αρνείται ή δεν υπάρχει, η Κυβέρνηση συλλογικά».

Το άρθρο 86§4 του Συντάγματος, προβλέπει τη σύσταση και συγκρότηση υπουργοδικείου και την κλήρωση τακτικών και αναπληρωματικών μελών του Ειδικού Δικαστηρίου από τον Πρόεδρο της Βουλής.

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 37§4 του Συντάγματος, ο Πρόεδρος της Βουλής ανακοινώνει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την κοινοβουλευτική δύναμη των κομμάτων, έτσι ώστε να γίνει μέσα σε τρεις μέρες πρόταση για την ανάθεση εντολής σχηματισμού κυβέρνησης.

Ο Πρόεδρος της Βουλής, προβλέπει το άρθρο 35§3 του Συντάγματος ότι προσυπογράφει το διάταγμα με το οποίο προκηρύσσεται δημοψήφισμα για νομοσχέδιο σύμφωνα με το άρθρο 44§2³⁰.

Τέλος, το άρθρο 69 του Συντάγματος, ορίζει ότι οι αναφορές προς τη Βουλή, παρουσιάζονται από βουλευτή ή παραδίδονται στον Πρόεδρό της.

²⁹ Η πρώτη και μοναδική έως τώρα φορά που έγινε αναπλήρωση στην Μεταπολίτευση, ήταν το Μάρτιο του 1985, ύστερα από την παραίτηση του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας Κων/νου Καραμανλή. Ανέλαβε καθήκοντα ο τότε Πρόεδρος της Βουλής Ιωάννης Αλευράς.

³⁰ «Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προκηρύσσει με διάταγμα δημοψήφισμα για κρίσιμα εθνικά θέματα, ύστερα από απόφαση της απόλυτης πλειοψηφίας του όλου αριθμού των βουλευτών, που λαμβάνεται με πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Δημοψήφισμα που προκηρύσσεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με διάταγμα και για ψηφισμένα νομοσχέδια που ρυθμίζουν σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, εκτός των δημοσιονομικών, εφόσον αυτό αποφασιστεί από τα τρία πέμπτα του συνόλου των βουλευτών, ύστερα από πρόταση των δυο πέμπτων του συνόλου και όπως ορίζει ο Κανονισμός της Βουλής και νόμος για την εφαρμογή παραγράφου αυτής. Δεν εισάγονται κατά την ίδια περίοδο της Βουλής περισσότερες από δύο προτάσεις δημοψηφίσματος για νομοσχέδιο.

Αν νομοσχέδιο υπερψηφιστεί, η προθεσμία του άρθρου 42 παράγραφος 1, αρχίζει από τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος».

- Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Βουλής σύμφωνα με τον Κανονισμό της

Ο Κανονισμός της Βουλής, στο άρθρο 11 προβλέπει τις βασικές αρμοδιότητες του Προέδρου της Βουλής. Η πρώτη παράγραφος, αναφέρει εισαγωγικά ότι: «ο Πρόεδρος της Βουλής ασκεί τις αρμοδιότητες που του αναθέτει το Σύνταγμα, ο Κανονισμός της Βουλής, οι νόμοι και γενικά κάθε αρμοδιότητα που πηγάζει από την αυτονομία της Βουλής».

Στη συνέχεια, η δεύτερη παράγραφος, αναφέρει ότι διευθύνει, συντονίζει το σύνολο των δραστηριοτήτων της Ολομέλειας, του Τμήματος διακοπής των εργασιών της Βουλής και των επιτροπών της Βουλής. Ειδικότερα: συγκροτεί το Τμήμα διακοπής των εργασιών και τις επιτροπές της Βουλής και καθοδηγεί τους Κοσμήτορες και τους Γραμματείς στο έργο τους. Επίσης, διαβιβάζει στους αρμόδιους υπουργούς τα σχέδια και τις προτάσεις νόμων που ψηφίστηκαν στη Βουλή και προεδρεύει στην Διάσκεψη των Προέδρων.

Όσον αφορά τις συνεδριάσεις της Βουλής, η παράγραφος 3, υπογραμμίζει ότι ο Πρόεδρος της έχει όλες τις εξουσίες για τη διεύθυνσή τους και τη διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας της διεξαγωγής των εργασιών της Βουλής. Πιο ειδικά, ο Πρόεδρος διασφαλίζει την πιστή τήρηση του Κανονισμού και την ελεύθερη έκφραση των βουλευτών, τους δίνει το λόγο, καταρτίζει την ημερήσια διάταξη, και κηρύσσει την έναρξη και το τέλος των συζητήσεων. Θέτει σε ψηφοφορία τα ζητήματα και ανακοινώνει τα αποτελέσματα των ψηφοφοριών. Επιπρόσθετα, διατηρεί τις συζητήσεις στα πλαίσια του Κανονισμού, απαγγέλει τις αποφάσεις της Βουλής και παίρνει τα αναγκαία πειθαρχικά μέτρα εναντίον κάθε παρεκτρεπόμενου βουλευτή.

Στα εσωτερικά-διοικητικά θέματα της Βουλής, ο Πρόεδρος έχει επίσης σπουδαίο ρόλο. Η τέταρτη παράγραφος του άρθρου 4, ορίζει ότι ο Πρόεδρος προϊστάται των υπηρεσιών της Βουλής και συντονίζει τη δραστηριότητά τους. Προσλαμβάνει προσωπικό (σύμφωνα με το Μέρος Β' του Κανονισμού) και εκδίδει όλες τις πράξεις που αφορούν την υπηρεσιακή κατάστασή του. Ο Πρόεδρος της Βουλής, δίνει εντολές για την διενέργεια δαπανών, σύμφωνα και με τον προϋπολογισμό της και αποφασίζει για τη διάθεση και χρήση των χώρων της Βουλής.

Ο Πρόεδρος της Βουλής, οφείλει να ενημερώνει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για τη σύνθεση και τις σημαντικές μεταβολές των Κοινοβουλευτικών Ομάδων (§6).

Οι εξωκοινοβουλευτικές αρμοδιότητες του Προέδρου, μνημονεύονται στις παραγράφους 7 και 8. Συγκεκριμένα, ο Πρόεδρος εκπροσωπεί τη Βουλή δικαστικώς και εξωδίκως (§7) και στις διεθνείς σχέσεις της με τα Κοινοβούλια άλλων χωρών, καθώς και στις εθνικές εορτές. Αν θελήσει, μεταβιβάζει σε άλλα μέλη του Προεδρείου ή σε άλλους βουλευτές αυτή την αρμοδιότητά του (§8).

Τέλος, η §9, προβλέπει την ανάθεση γενικών ή ειδικών καθηκόντων από τον Πρόεδρο σε άλλα μέλη του Προεδρείου, καθορίζοντας και τους τρόπους άσκησής τους, αν το κρίνει σκόπιμο.

Εκτός όμως από τα προαναφερθέντα, στον Κανονισμό της Βουλής μπορούμε να εντοπίσουμε και σε άλλα άρθρα αρμοδιότητες. Μερικές από αυτές είναι:

- Η Διάσκεψη των Προέδρων, συγκαλείται σε τακτική συνεδρίαση από τον Πρόεδρο της Βουλής κάθε εβδομάδα και σε έκτακτη συνεδρίαση, όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο, σύμφωνα με το άρθρο 13§4.
- «Η έναρξη των συνεδριάσεων του Τμήματος διακοπής των εργασιών της Βουλής ορίζεται με την απόφαση του Προέδρου της Βουλής που καθορίζει τη σύνθεσή του» (άρθρο 54§2).
- «Οι άδειες εισόδου υπογράφονται από τον Πρόεδρο της Βουλής ή από ειδικώς εξουσιοδοτημένο όργανο, παραδίδονται στις Κοινοβουλευτικές Ομάδες ανάλογα με τη δύναμή τους και διανέμονται από τους βουλευτές» (άρθρο 56§4).
- Το άρθρο 61§2, ορίζει ότι «ο Πρόεδρος της Βουλής μπορεί μετά από σχετική αίτηση του αρμόδιου υπουργού, να επιτρέψει την είσοδο και την παραμονή στην αίθουσα των συνεδριάσεων των απαραίτητων υπηρεσιακών παραγόντων και συνεργατών του».
- Σύμφωνα με το άρθρο 61§1, η τήρηση των πρακτικών γίνεται με το στενογραφικό σύστημα ή με άλλα σύγχρονα τεχνικά μέσα και συστήματα, που τα ορίζει με απόφασή του ο Πρόεδρος της Βουλής». Επίσης στην παράγραφο 9 του ιδίου άρθρου, αναφέρεται ότι η Βουλή μπορεί να εξουσιοδοτήσει τον Πρόεδρο να επικυρώσει με ευθύνη του τα πρακτικά, αν περιλαμβάνουν

θέματα με επείγοντα χαρακτήρα ή αν επίκειται διακοπή των εργασιών της.

- Στο άρθρο 65§1, αναφέρεται ότι ο Πρόεδρος μπορεί να αποφασίσει η εγγραφή του βουλευτή που θέλει να πάρει το λόγο, στον κατάλογο των ομιλητών και με ηλεκτρονικό σύστημα εγγραφής. Στην παράγραφο 9, ορίζεται ότι εάν ένας ομιλητής αναφέρεται σε θέματα άσχετα και έξω από την ημερήσια διάταξη ή εάν πάρει το λόγο χωρίς σχετική άδεια και συνεχίσει να μιλάει αν και κλήθηκε να ολοκληρώσει την αγόρευσή του, τότε ο Πρόεδρος έχει το δικαίωμα να του αφαιρέσει το λόγο.
- Στο άρθρο 68§2-3 «ο επικαλούμενος προσωπικό ζήτημα εις βάρος του, ζητεί από τον Πρόεδρο την άδεια να μιλήσει.. αν ο Πρόεδρος κρίνει ότι δεν υπάρχει προσωπικό ζήτημα, μπορεί να μη δώσει το λόγο». Στο τέλος, ο Πρόεδρος της Βουλής αποφαινεται για την ύπαρξη ή μη προσωπικού ζητήματος (άρθρο 68§8).
- Το άρθρο 72§1 αναφέρει: «Η ψηφοφορία με ονομαστική κλήση διεξάγεται.. σε κάθε περίπτωση που ο Πρόεδρος το κρίνει αναγκαίο».
- Στο άρθρο 76§2, γράφεται ότι οι λόγοι δικαιολογημένης απουσίας βουλευτών από κάθε συνεδρίαση και ο τρόπος βεβαίωσής του, καθορίζεται με απόφαση του Προέδρου της Βουλής και με σύμφωνη γνώμη της Διάσκεψης των Προέδρων.
- Το άρθρο 95§3, αναφέρει ότι «σε περίπτωση απουσίας των εισηγητών, ο Πρόεδρος μπορεί να αναθέσει την εισήγηση του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου σε μέλος της οικείας επιτροπής».
- Στο άρθρο 100§1 ορίζεται ότι: «ο Πρόεδρος της Βουλής και κάθε βουλευτής ή μέλος της Κυβέρνησης μπορεί να ζητήσει, στο στάδιο της καταρχήν συζήτησης, να αποφανθεί η Βουλή αναφορικά με συγκεκριμένες αντιρρήσεις που προβάλλει για την αντισυνταγματικότητα νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου».
- «Ο Πρόεδρος της Βουλής εκδίδει και διαβιβάζει στους αρμόδιους Υπουργούς απόσπασμα των επικυρωμένων πρακτικών που περιέχει το κείμενο του ψηφισμένου στο σύνολο νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου» (άρθρο 104§7).
- «Οι προτάσεις για τροποποίηση του Κανονισμού υποβάλλονται από τον Πρόεδρό της ή τους βουλευτές στη Βουλή και

παραπέμπονται στην Επιτροπή Κανονισμού για επεξεργασία και εξέταση» (άρθρο 118§1).

- Σύμφωνα δε με το άρθρο 188§3, η απόφαση της Βουλής που τροποποιεί διατάξεις του Κανονισμού, δημοσιεύεται με παραγγελία του Προέδρου της Βουλής στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μέσα σε ένα μήνα από την ψήφισή της.
- Ο πρόεδρος της Βουλής σύμφωνα με το άρθρο 138Α§1, διαβιβάζει την έκθεση των Ανεξάρτητων Αρχών στη μόνιμη επιτροπή θεσμών και διαφάνειας ή στην αρμόδια διαρκή επιτροπή ή και σε επιτροπή, κατά περίπτωση συνιστώμενη από τη Διάσκεψη των Προέδρων».
- «Κατά την κρίση του Προέδρου της Βουλής μπορούν να χορηγούνται επικυρωμένα αντίγραφα των εγγράφων που υποβλήθηκαν στη Βουλή» (άρθρο 164§3).

• Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Βουλής σύμφωνα με άλλα νομοθετικά κείμενα

Αρμοδιότητες για τον Πρόεδρο της Βουλής εξάγονται και από εκτελεστικούς νόμους. Αρχικά, το Σύνταγμα προβλέπει στο άρθρο 85§1-2 εδάφιο β: «Μόνο η Βουλή έχει την αρμοδιότητα να ασκεί δίωξη κατά όσων διατέλεσαν ή διατελούν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί για ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, όπως ο νόμος ορίζει. Απαγορεύεται η θέσπιση ιδιώνυμων υπουργικών αδικημάτων. Δίωξη, ανάκριση, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση κατά των προσώπων και για τα αδικήματα που αναφέρονται στην παρ. 1, δεν επιτρέπεται χωρίς προηγούμενη απόφαση της Βουλής». Επίσης, ο Ν. 265/1976³¹ «περί ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας», προβλέπει ότι μπορεί να γίνει πρόταση

³¹ η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου αυτού κατατέθηκε στη Βουλή από τον τότε Υπουργό Δικαιοσύνης Κων/νου Στεφανάκη στις 2 Ιανουαρίου 1976. Το παραπάνω επεξεργάστηκε η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Δικαιοσύνης, που στη συνεδρίαση της 30ης Ιανουαρίου 1976 αποφάσισε να δώσει προς ψήφιση αυτό στη Βουλή, με ελάχιστες τροποποιήσεις. Τελικά, ψηφίστηκε από την Ε' Αναθεωρητική Βουλή στις 4 Φεβρουαρίου 9 1976 χωρίς σημαντικές μεταβολές και δημοσιεύτηκε στο Φ.Ε.Κ. 36/17. 2.1976, τ.Α'. Πρόκειται για το γνωστό Ν.265/1976, ο οποίος ρύθμισε όλα τα θέματα της ποινικής ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας και περιλαμβάνει 17 άρθρα.

κατηγορίας και παραπομπής σε δίκη του Προέδρου της Δημοκρατίας, αν υπογράφεται από το 1/3 του όλου αριθμού των βουλευτών. Η πρόταση αυτή συζητείται σύμφωνα με τον αριθμό εγγραφής της, εκτός εάν η Βουλή την κηρύξει κατεπείγουσα³². Η συζήτηση περιορίζεται μόνο στη λήψη απόφασης για τη διεξαγωγή ή όχι της προανάκρισης. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να είναι παρών κατά τη διάρκεια της συζήτησης ή να απαντήσει με επιστολή, την οποία αναγιγνώσκει ο Πρόεδρος της Βουλής(άρθρο 7 Ν.265/1976). Η απόφαση λαμβάνεται σύμφωνα με την πλειοψηφία του άρθρου 67 του Συντάγματος. Το αποτέλεσμα παραδίδεται στον Πρόεδρο της Βουλής, ο οποίος το ανακοινώνει στην Ολομέλεια και τη γνωστοποιεί στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Αν η Βουλή δεν αποφασίσει τη διεξαγωγή προανάκρισης, η πρόταση αυτή μπαίνει στο αρχείο και δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ξανά, στηριζόμενη στα ίδια πραγματικά περιστατικά.

Σε περίπτωση δε που η Βουλή θελήσει να διεξαχθεί προανάκριση, εκλέγει με μυστική ψηφοφορία και άνευ συζητήσεως δωδεκαμελή Ειδική Εξεταστική επιτροπή. Η επιτροπή δημιουργείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού της Βουλής για τις εξεταστικές επιτροπές³³. Τα στοιχεία καθώς και τις εκθέσεις της Επιτροπής διανέμει το Προεδρείο της Βουλής και στους υπόλοιπους βουλευτές. Αν η Ολομέλεια της Βουλής αποφασίσει με πλειοψηφία των 2/3 (άρθρο 49§2 Συντάγματος) την εισαγωγή σε δίκη του Προέδρου της Δημοκρατίας, ο Πρόεδρος της Βουλής, ζητεί κατάλογο κληρωτέων δικαστών από τον υπουργό Δικαιοσύνης. Αφού λάβει τον κατάλογο, προχωρά σε δημόσια συνεδρίαση της Βουλής για την κλήρωση των μελών του Ειδικού Δικαστηρίου. Η σύνθεση του Ειδικού Δικαστηρίου είναι έξι μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας και επτά του Αρείου Πάγου.

Σχετική με την προηγούμενη αρμοδιότητα του Προέδρου της Βουλής, εντοπίζεται και στο Ν.Δ. 802/1971 «περί ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης και υφυπουργών».

Επίσης, στο Ν. 1443/84 «περί ενισχύσεως των πολιτικών κομμάτων», εντοπίζονται σημαντικές αρμοδιότητες για τον Πρόεδρο της Βουλής. Καταρχάς, ο Πρόεδρος της Βουλής (ή ο εξουσιοδοτημένος Αντιπρόεδρος), θεωρεί το βιβλίο εσόδων και

³² Σύμφωνα με το άρθρο 76§1 του Κανονισμού της Βουλής.

³³ Βλ. άρθρο 144 ΚτΒ.

εξόδων που διατηρεί υποχρεωτικά κάθε κόμμα που δικαιούται την οικονομική ενίσχυση του Κράτους. Τα κόμματα, στέλνουν στον Πρόεδρο της Βουλής και τον Υπουργό Εσωτερικών αντίγραφο του ισολογισμού τους, και διαπιστώνεται η έγκαιρη σύνταξη και η κανονικότητά του από τον πρώτο. Ο ίδιος ο Πρόεδρος της Βουλής δε, προτείνει και μετέχει στην διακομματική επιτροπή που ελέγχει τους ισολογισμούς των κομμάτων. Η επιτροπή, διενεργεί μέσα σε τρεις μήνες έλεγχο για τον ισολογισμό και η έκθεση υποβάλλεται στον Πρόεδρο της Βουλής και τον υπουργό Εσωτερικών. Ο Πρόεδρος της Βουλής δύναται να αποφασίσει την κύρωση της διακοπής ετήσιας κρατικής οικονομικής ενίσχυσης σε κόμμα με μη έγκαιρη καταβολή ισολογισμού ή μη κανονικό ισολογισμό.

Τέλος, ο Πρόεδρος της Βουλής είναι αρμόδιος να καλεί προς πλήρωση έδρας, τους αναπληρωματικούς βουλευτές, εάν αυτοί υπάρχουν, κατά τη σειρά ανακήρυξής τους (Ν. 1516/1986, άρθρο 94).

7. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

i. Η σύνταξη της ημερήσιας διάταξης

Στο άρθρο 11§3 του Κανονισμού της Βουλής, προβλέπεται η σύνταξη της ημερήσιας διάταξης. Η ημερήσια διάταξη, σύμφωνα με το άρθρο 50§4 του Κανονισμού: «διανέμεται στους βουλευτές και αναρτάται στον πίνακα ανακοινώσεων της βουλής τουλάχιστον δυο ημέρες πριν από την ημερομηνία της πρώτης συνεδρίασης που ορίζεται σ' αυτήν»³⁴. Πρόκειται για μια από τις πιο σημαντικές αρμοδιότητες του Προέδρου, καθώς ο εκάστοτε Πρόεδρος της Βουλής, είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για τη σύνταξη αλλά και την τροποποίησή της. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, πρέπει να επιδεικνύει πλήρη αντικειμενικότητα και αμεροληψία. Ωστόσο, τίθεται πάντα θέμα αμεροληψίας για κάθε Πρόεδρο της Βουλής, λαμβάνοντας υπόψη ότι πάντα αυτός προέρχεται από το κυβερνών κόμμα και τα υπόλοιπα αντιπολιτευτικά κόμματα δεν έχουν συμμετοχή και λόγο στην κατάρτισή της. Συνεπώς ο εκάστοτε Πρόεδρος κρίνεται προσωπικά γι' αυτό.

Βέβαια, πρακτικά, η ημερήσια διάταξη δημιουργείται με συνεργασία του Προέδρου της Βουλής με την Κυβέρνηση και ειδικά τον Πρωθυπουργό, εκτός από την περίπτωση που προβλέπει το άρθρο 74§6 του Συντάγματος³⁵³⁶. Αυτή η συνεργασία είναι πρότυπο από άλλα κράτη με κοινοβουλευτικό σύστημα (κυρίως από σκανδιναβικά)³⁷.

³⁴ Στο άρθρο 50 παρ.6 του Κανονισμού προβλέπεται και η ύπαρξη συμπληρωματικής ημερήσιας διάταξης, όταν το απαιτούν οι ανάγκες των εργασιών της Βουλής και αυτή διανέμεται στους βουλευτές χωρίς να υπάρχουν οι περιορισμοί της παρ. 4 του ίδιου άρθρου. Δηλαδή, δεν χρειάζεται να διαμοιραστεί στους βουλευτές και να αναρτηθεί δυο ημέρες πριν από την πρώτη συνεδρίαση που προβλέπει αυτή.

³⁵ «Μία φορά το μήνα, σε ημέρα που θα προσδιοριστεί από τον Κανονισμό, εγγράφονται στην ημερήσια διάταξη κατά σειρά προτεραιότητας και συζητούνται εκκρεμείς προτάσεις νόμων».

³⁶ Σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής, άρθρο 52παρ.2: «Στην ημερήσια διάταξη της τελευταίας Πέμπτης κάθε μηνός, εγγράφονται κατά προτεραιότητα εκκρεμείς προτάσεις νόμων».

³⁷ Βλ. Νικολόπουλος Ηλ., «Ο θεσμός του Προέδρου της Βουλής, (συμβολή στο ελληνικό και Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο)», εκδ. Θέμις, Αθήνα 2013, σελ. 183

Επιπροσθέτως, το άρθρο 14^{α)} ορίζει ότι η Διάσκεψη των Προέδρων: «εξετάζει την ημερήσια διάταξη της επόμενης εβδομάδας ή των επόμενων εβδομάδων με σκοπό την καλύτερη οργάνωση των εργασιών της Βουλής». Πάντως, ο Πρόεδρος της Βουλής παραμένει ο αποκλειστικά κυρίαρχος στη σύνταξη της ημερήσιας διάταξης, καθώς η Διάσκεψη των Προέδρων απλώς λαμβάνει γνώση αυτής, χωρίς να προβλέπεται από κάπου η δυνατότητα τροποποίησής της. Αυτό που θα ήταν δυνατό, είναι απλά να έχει γνωμοδοτική αρμοδιότητα. Ο Πρόεδρος της Βουλής αν θελήσει την τροποποίηση της ημερήσιας διάταξης που έχει συντάξει, ανακοινώνει στη Βουλή τους λόγους που τον οδήγησαν στην απόφαση αυτή.

ii. Η δημιουργία και σύσταση επιτροπών της Βουλής

Το Σύνταγμα καθώς και ο Κανονισμός της Βουλής προβλέπει την ύπαρξη επιτροπών της Βουλής και τις διακρίνει σε τρεις κατηγορίες: τις διαρκείς, τις εξεταστικές και τις ειδικές.

- Διαρκείς επιτροπές

Το άρθρο 68§1 του Συντάγματος ορίζει ότι: «η Βουλή στις αρχές κάθε τακτικής συνόδου συνιστά από τα μέλη της διαρκείς κοινοβουλευτικές επιτροπές για να εξετάζουν και να επεξεργάζονται τα νομοσχέδια και τις προτάσεις νόμων που υποβάλλονται όπως ορίζει ο Κανονισμός της Βουλής». Σύμφωνα με το άρθρο 31§1 του Κανονισμού της Βουλής οι διαρκείς επιτροπές που συνιστώνται από τον Πρόεδρο είναι έξι: οι επιτροπή μορφωτικών υποθέσεων, η επιτροπή εθνικής άμυνας και εξωτερικών υποθέσεων, η επιτροπή οικονομικών υποθέσεων, η επιτροπή κοινωνικών υποθέσεων, η επιτροπή δημόσιας διοίκησης, δημόσιας τάξης και δικαιοσύνης και τέλος η επιτροπή παραγωγής και εμπορίου.

Η σύσταση των διαρκών επιτροπών γίνεται κατά τη διάρκεια έναρξης κάθε τακτικής συνόδου, γι' αυτές που λειτουργούν στη διάρκεια των εργασιών της Ολομέλειας και κατά την έναρξη της λειτουργίας του Τμήματος διακοπής εργασιών για τις αντίστοιχες

(άρθρο 31§2ΚτΒ). Το άρθρο 31§3 αναφέρει ότι: «Ο Πρόεδρος της Βουλής συγκροτεί τις επιτροπές ανάλογα με τη δύναμη των Κοινοβουλευτικών Ομάδων και των ανεξαρτήτων, σύμφωνα και με τη διάταξη του άρθρου 29§5 του Κανονισμού». Οι αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής για τη σύσταση και συγκρότηση των επιτροπών ανακοινώνονται στη Βουλή και καταχωρούνται στα πρακτικά (άρθρο 31§6ΚτΒ). Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, μπορεί να αυξομειωθεί ο αριθμός των μελών κάθε επιτροπή χωρίς να θίγεται η απόλυτη πλειοψηφία της Κ. Ομάδας που διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία στη Βουλή. Αυτό γίνεται για να εξασφαλισθεί η συμμετοχή όλων των βουλευτών και να διατηρείται η κατ' αναλογία εκπροσώπηση όλων των Κοινοβουλευτικών Ομάδων. (άρθρο 31§5ΚτΒ).

Ο Πρόεδρος της Βουλής αντικαθιστά μέλη διαρκών επιτροπών, ύστερα από πρόταση του Προέδρου της οικείας Κοινοβουλευτικής ομάδας ή του εξουσιοδοτημένου αναπληρωτή (άρθρο 35§3ΚτΒ).

Αν ο Πρόεδρος διαρκούς επιτροπής απουσιάζει ή κωλύεται, οι διαρκείς επιτροπές συγκαλούνται σε συνεδρίαση από τον Πρόεδρο της Βουλής (άρθρο 36§3ΚτΒ).

Ο Πρόεδρος της Βουλής δύναται να αποφασίσει τη χορήγηση αποζημίωσης ίσης με το 1/20 της συνολικής βουλευτικής αποζημίωσης σε βουλευτές που συμμετέχουν ως μέλη σε αποστολή της Βουλής στο εξωτερικό, για ορισμένο αριθμό συνεδριάσεων Συνελεύσεων ή επιτροπών τους και εφόσον βεβαιώνεται αρμοδίως η συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις αυτές (άρθρο 37§2ΚτΒ).

Η κάθε επιτροπή, ύστερα από τη σύμφωνη γνώμη του Προέδρου της Βουλής, μπορεί να αποφασίσει τη μη δημοσιότητα³⁸ συνεδρίασης, εκτός και αν η επιτροπή ασκεί την κατά το άρθρο 72§2³⁹ του Συντάγματος αρμοδιότητα. Στην περίπτωση αυτή και με την

³⁸ Το άρθρο 56 παρ. 2 ορίζει ότι: «οι Συνεδριάσεις της Ολομέλειας, του Τμήματος διακοπής των εργασιών της Βουλής και των διαρκών επιτροπών είναι δημόσιες με την επιφύλαξη των διατάξεων του επόμενου άρθρου και του άρθρου 38». Το άρθρο 3 ορίζει ότι: οι πολίτες παρακολουθούν τις συνεδριάσεις της Ολομέλειας, του Τμήματος διακοπής των εργασιών της Βουλής και των διαρκών επιτροπών, από τα γενικά θεωρεία της αίθουσας των συνεδριάσεων, αν έχουν εφοδιαστεί με την απαραίτητη άδεια εισόδου».

³⁹ «Η συζήτηση και ψήφιση όλων των άλλων νομοσχεδίων ή προτάσεων νόμων (δηλαδή εκτός αυτών που ψηφίζονται από την Ολομέλεια βλ. άρθρο 72παρ. 1), μπορεί να γίνεται κατά τη διάρκεια της συνόδου, από την αρμόδια διαρκή κοινοβουλευτική επιτροπή, κατά τους ορισμούς του άρθρου 70. Γίνεται επίσης από το Τμήμα που συγκροτείται και λειτουργεί σύμφωνα με το άρθρο 71 κατά τη διάρκεια της διακοπής των εργασιών της Βουλής, όπως ορίζει ο Κανονισμός».

επιφύλαξη του εδαφίου α', οι συνεδριάσεις είναι δημόσιες (άρθρο 38§1).

Κάθε επιτροπή έχει δική της γραμματεία, η οποία στελεχώνεται με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, από ένα γραμματέα και το αναγκαίο διοικητικό και άλλων ειδικοτήτων προσωπικό για την προετοιμασία και διεξαγωγή του έργου της (άρθρο 41ΚτΒ).

Ο Πρόεδρος της Βουλής διαβιβάζει όλα τα προσχέδια πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με κανονιστικό περιεχόμενο, στην αρμόδια διαρκή επιτροπή ή και στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων. Σε περίπτωση συναρμοδιότητας, ο Πρόεδρος της Βουλής μπορεί να συγκαλέσει σε κοινή συνεδρίαση δυο ή περισσότερες διαρκείς επιτροπές ή και την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων. Ο Πρόεδρος της Βουλής ή ο Πρόεδρος της Επιτροπής ή η Επιτροπή με απόφασή της, αν ζητηθεί από το ένα τρίτο των μελών της, μπορούν να καλούν τον αρμόδιο Υπουργό προς ενημέρωση της επιτροπής ή υποεπιτροπής της, με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 του άρθρου 146 που εφαρμόζεται αναλόγως (άρθρο 41Β§3ΚτΒ).

Με πρόταση του Προέδρου της Βουλής ή εφόσον ζητηθεί από την αρμόδια επιτροπή ή από τις συναρμόδιες επιτροπές, το ζήτημα επί του οποίου διατυπώνεται Γνώμη εγγράφεται σε ημερήσια διάταξη κοινοβουλευτικού ελέγχου της Ολομέλειας και συζητείται σε μία συνεδρίαση, με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 137. Η Ολομέλεια αποφασίζει οριστικά επί του ζητήματος με φανερή ψηφοφορία (άρθρο 41Β§4ΚτΒ).

- Ειδικές επιτροπές

Το άρθρο 42 του Κανονισμού της Βουλής προβλέπει, αν οι ανάγκες του νομοθετικού έργου το επιβάλλουν ή αν αυτό κρίνεται αναγκαίο για την επεξεργασία και εξέταση συγκεκριμένων νομοσχεδίων ή προτάσεων νόμων και το ζητήσει η Κυβέρνηση, ο Πρόεδρος της Βουλής συνιστά ειδικές επιτροπές στις οποίες παραπέμπονται τα νομοσχέδια ή οι προτάσεις νόμων για τη σχετική επεξεργασία.

Εν συνεχεία το άρθρο 43 του Κανονισμού αναφέρεται στις εξής μόνιμες ειδικές επιτροπές, που συνιστά ο Πρόεδρος της Βουλής: η μόνιμη επιτροπή θεσμών και διαφάνειας, η μόνιμη επιτροπή Ελληνισμού και Διασποράς, η μόνιμη επιτροπή προστασίας του

περιβάλλοντος, η μόνιμη επιτροπή έρευνας και τεχνολογίας, η μόνιμη επιτροπή ισότητας, νεολαίας και δικαιωμάτων του ανθρώπου, η μόνιμη επιτροπή περιφερειών, η μόνιμη επιτροπή οδικής ασφάλειας, η μόνιμη επιτροπή δεοντολογίας⁴⁰, και η μόνιμη επιτροπή σωφρονιστικού συστήματος. Η μόνιμη επιτροπή θεσμών και διαφάνειας δημιουργείται στην αρχή κάθε βουλευτικής περιόδου, ενώ οι υπόλοιπες συνιστώνται στην αρχή κάθε τακτικής συνόδου.

Είναι δυνατόν, εφόσον κρίνεται αναγκαίο να συσταθούν και υποεπιτροπές, όπως στην επιτροπή προστασίας περιβάλλοντος (υποεπιτροπή υδάτινων πόρων), στην επιτροπή ισότητας, νεολαίας και δικαιωμάτων του ανθρώπου (υποεπιτροπή για θέματα ανθρώπων με αναπηρία), και στην επιτροπή περιφερειών (υποεπιτροπή νησιωτικών και ορεινών περιοχών). Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής ορίζεται ο αριθμός των συνεδριάσεων των υποεπιτροπών μέχρι του οποίου εφαρμόζεται το άρθρο 37§2 του Κανονισμού της Βουλής (άρθρο 43ΑΚτΒ).

- Επιτροπές για εθνικά ή γενικότερου ενδιαφέροντος ζητήματα.

Είναι δυνατόν ο Πρόεδρος της Βουλής (ή η Βουλή ή η Κυβέρνηση), να προτείνει τη σύσταση επιτροπής για θέματα εθνικά ή γενικότερου ενδιαφέροντος (άρθρο 44§1ΚτΒ). Στις συνεδριάσεις τέτοιων επιτροπών μπορούν να συμμετέχουν με απόφαση του Προέδρου οι Έλληνες ευρωβουλευτές, εφόσον σε αυτές συζητούνται θέματα που είναι συναφή με την αποστολή τους στο Ευρωκοινοβούλιο (άρθρο 44§3). Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής ορίζεται ο αριθμός των συνεδριάσεων κάθε επιτροπής (άρθρο 44§6).

- Επιτροπές εσωτερικών θεμάτων Βουλής

Στην αρχή κάθε βουλευτικής περιόδου ο Πρόεδρος της Βουλής συνιστά την επιτροπή Κανονισμού της Βουλής και στην αρχή κάθε συνόδου την επιτροπή οικονομικών της Βουλής και την επιτροπή βιβλιοθήκης της Βουλής (άρθρο 46§1ΚτΒ). Ο ορισμός των μελών της

⁴⁰ ο Πρόεδρος της Βουλής ορίζει έναν Αντιπρόεδρο της Βουλής ως Πρόεδρο της επιτροπής αυτής (Αρθρο 43Α4.).

επιτροπής εσωτερικών θεμάτων της Βουλής γίνεται από τον Πρόεδρό της (άρθρο 46§6ΚτΒ).

Στην επιτροπή κανονισμού της Βουλής προεδρεύει ο Πρόεδρος της Βουλής και εννέα βουλευτές, από τους οποίους τέσσερις προέρχονται από Κοινοβουλευτικές Ομάδες της Αντιπολίτευσης (άρθρο 46§2ΚτΒ). Ο Πρόεδρος της Βουλής μπορεί κατά την κρίση του να συνιστά επιτροπές από βουλευτές, ανάλογα με τη δύναμη των κομμάτων, προσδιορίζοντας και το αντικείμενο της αρμοδιότητάς τους (άρθρο 46§4ΚτΒ).

- Επιτροπές Διεθνών σχέσεων Βουλής

Ο Πρόεδρος της Βουλής συγκροτεί τις επιτροπές, τις αντιπροσωπείες και τις αποστολές που προβλέπονται από τις διεθνείς συνθήκες ή που κρίνει ότι είναι απαραίτητες για την προαγωγή της διεθνούς συνεργασίας της Βουλής με το Ευρωκοινοβούλιο, τα Κοινοβούλια άλλων χωρών και άλλους διεθνείς οργανισμούς. Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής προσδιορίζονται η δαπάνη και η αποζημίωση των προσώπων που μετέχουν στις επιτροπές, τις αντιπροσωπείες και τις αποστολές αυτές (άρθρο 49§1,3ΚτΒ).

Στην αρχή κάθε κοινοβουλευτικής περιόδου, ο Πρόεδρος της Βουλής συγκροτεί από τα μέλη της την Επιτροπή Δημοσίων Επιχειρήσεων, Τραπεζών, Οργανισμών Κοινής Ωφελείας και Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (άρθρο 49^Α ΚτΒ).

Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, συγκροτούνται μετά από έγγραφη αίτηση βουλευτών, Κοινοβουλευτικές Ομάδες Φιλίας στις οποίες μετέχουν, κατά το δυνατόν, βουλευτές από όλες τις Κοινοβουλευτικές Ομάδες. Ο Πρόεδρος της Βουλής προεδρεύει των ομάδων αυτών που αντικείμενο έχουν την ενίσχυση της κοινοβουλευτικής διπλωματίας σε διεθνές διμερές επίπεδο (άρθρο 49ΓΚτΒ).

iii. Ο Πρόεδρος της Βουλής ως ρυθμιστής των συζητήσεων και ψηφοφοριών της Βουλής

Η βασική αρχή που διέπει τις συζητήσεις στο Κοινοβούλιο γενικά ως νομοθετικό όργανο είναι η ελευθερία του λόγου⁴¹. Ωστόσο, ο ρόλος του Προέδρου της Βουλής έγκειται στο να επιβλέπει τις αγορεύσεις των ομιλητών έτσι ώστε να εξασφαλίζεται τόσο η αντικειμενικότητα, όσο και η ποιότητα των αγορεύσεων κάθε βουλευτή. Η αντικειμενικότητα έγκειται στην ισότητα στο λόγο μεταξύ των βουλευτών του κυβερνώντος κόμματος και των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Η ποιότητα των αγορεύσεων εντοπίζεται στο βαθμό που αυτές χαρακτηρίζονται από ορθολογική οργάνωση και αποφυγή καταχρήσεων⁴² που μπορούν να υπονομεύσουν την ομαλή έκβαση των κοινοβουλευτικών συζητήσεων⁴³. Έτσι, στα περισσότερα κοινοβούλια είναι σύνηθες να περιορίζεται η διάρκεια των παρεμβάσεων για να εξοικονομηθεί χρόνος. Αυτό επιτυγχάνεται είτε με τον χρονικό περιορισμό της αγόρευσης κάθε βουλευτή, είτε με τον περιορισμό του συνολικού αριθμού των αγορεύσεων των βουλευτών. Επίσης, αυτή η μέθοδος εφαρμόζεται αναλογικά και στις αγορεύσεις των κομμάτων. Ωστόσο, οι περιορισμοί αυτοί φαίνεται ότι δεν ισχύουν στην περίπτωση των μελών της Κυβέρνησης, τα οποία ευνοούνται ορατά.

Ο Πρόεδρος της συνεδρίασης σε όλα τα κοινοβουλευτικά δίκαια των δημοκρατικών χωρών, όπως προβλέπεται από το Σύνταγμα και τον Κανονισμό κάθε κοινοβουλευτικού σώματος, είναι καταρχήν ελεύθερος να επιλέξει ο ίδιος τους ομιλητές που θα προάγουν τις νομοθετικές διαβουλεύσεις.

Οι βουλευτές, έχουν το δικαίωμα να εγγραφούν στον κατάλογο των ομιλητών που βρίσκεται στο θεωρείο του Προεδρείου, πριν την έναρξη της συζήτησης και έως το τέλος της ομιλίας των εισηγητών (άρθρο 96§1ΚτΒ), για την καταρχήν συζήτηση σχεδίου ή πρότασης νόμου και για τη συζήτηση άρθρου από την έναρξη της συζήτησης

⁴¹ Η αρχή αυτή είναι και συνταγματικά κατοχυρωμένη και βρίσκεται στο δεύτερο μέρος του Συντάγματος (ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα), στο άρθρο 14παρ1.

⁴² Βλ. άρθρο 66 παρ.7-10.

⁴³ Βλ. Νικολόπουλος Ηλ., «Ο θεσμός του Προέδρου της Βουλής, (συμβολή στο ελληνικό και Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο)», εκδ. Θέμις, Αθήνα 2013, σελ. 197

αυτού έως το τέλος της ομιλίας του τρίτου κατά σειρά ομιλητή (άρθρο 102§1ΚτΒ). Σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής άρθρο 62§3: «...κανείς όμως δεν μπορεί να μιλήσει α) για οποιοδήποτε θέμα, αν προηγουμένως δεν ζητήσει και λάβει την προς τούτο άδεια του Προέδρου της Βουλής, β) για θέμα που δεν περιλαμβάνεται στην ημερήσια διάταξη, εκτός αν προβλέπεται ρητά από άλλες διατάξεις του Κανονισμού, γ)περισσότερο από δύο φορές για το ίδιο θέμα, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από τον Κανονισμό της Βουλής. Μόνο μετά από πρόταση του Προέδρου και συναίνεση της Βουλής που χορηγείται χωρίς συζήτηση μπορεί κάποιος να μιλήσει για τρίτη φορά».

Σύμφωνα με το άρθρο 63§1του Κανονισμού της Βουλής, «αμέσως μετά την κήρυξη έναρξης της συνεδρίασης και πριν από την έναρξη της συζήτησης των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης, ο Πρόεδρος ανακοινώνει στην Βουλή α)θέματα που έχουν εξαιρετική σημασία για το έθνος, β) την κατάθεση νομοσχεδίων και προτάσεων νόμων, εκθέσεων κοινοβουλευτικών επιτροπών, σχεδίων και προτάσεων μεταβολής του Κανονισμού της Βουλής και προτάσεων αναθεώρησης του Συντάγματος, γ) πράξεις, αποφάσεις και ενέργειες του Προέδρου και της Διάσκεψης των Προέδρων, που η ανακοίνωσή τους κρίνεται χρήσιμη από τον Πρόεδρο της Βουλής ή επιβάλλεται από τις διατάξεις του Κανονισμού, δ) αναφορές που διαβιβάζει στη Βουλή το Προεδρείο ή που κατέθεσαν βουλευτές, ε) προτάσεις που σχετίζονται με την αποστολή και τη λειτουργία της Βουλής, στ) πληροφορίες που ενδιαφέρουν τη Βουλή και έγγραφα που απευθύνονται σ' αυτήν, αν ο Πρόεδρος το κρίνει χρήσιμο».

Διακοπή κάποιου ομιλητή μπορεί να γίνει μόνο αν το επιτρέψει ο ίδιος και συγκατατίθεται και ο Πρόεδρος της Βουλής. Στην περίπτωση αυτή, η διακοπή δεν μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε λεπτά χωρίς ισόχρονη παράταση του χρόνου αγόρευσης (άρθρο66§7ΚτΒ). Εάν ο αγορητής απομακρύνεται από το θέμα υπό συζήτηση, ο Πρόεδρος τον καλεί να επανέλθει, αν δεν το κάνει ο Πρόεδρος τον προειδοποιεί ότι θα του αφαιρέσει το λόγο. Αν και αυτό δεν επαρκεί, ο Πρόεδρος του αφαιρεί το λόγο (άρθρο66§8ΚτΒ). Αν βουλευτής, πάρει το λόγο χωρίς σχετική άδεια ή συνεχίσει να μιλά, αν και κλήθηκε να ολοκληρώσει την αγόρευσή του, ο Πρόεδρος του αφαιρεί το λόγο (άρθρο 66§9ΚτΒ). Στις περιπτώσεις των παραγράφων 8 και 9, ο Πρόεδρος της Βουλής δίνει την εντολή να μη γίνεται καταχώριση των ομιλιών αυτών στα πρακτικά. Τέλος, αν μετά την ανάκληση σε τάξη ο

βουλευτής δεν συμμορφώνεται με τις υποδείξεις του Προέδρου, η Βουλή μπορεί να αποφασίσει με ανάταση ή έγερση, χωρίς συζήτηση να του απαγορεύσει τη συμμετοχή στην περαιτέρω συζήτηση του θέματος (άρθρο 66§10ΚτΒ).

Είναι δυνατόν στην πορεία μιας συζήτησης να προκύψει ένα παρεμπίπτον ζήτημα, το οποίο εμποδίζει ή επηρεάζει τη συζήτηση ή τη λήψη απόφασης για το κύριο ζήτημα (άρθρο 67§1ΚτΒ). Συγκεκριμένα, παρεμπίπτοντα ζητήματα θεωρούνται ιδίως: α) η αιτίαση για παραβίαση συγκεκριμένης διάταξης του Κανονισμού της Βουλής, β) η αιτίαση για μη τήρηση της ημερήσιας διάταξης, γ) η πρόταση για την αναβολή της συζήτησης οποιουδήποτε θέματος και δ) η πρόταση για πρόταξη της συζήτησης άλλων θεμάτων της ημερήσιας διάταξης (άρθρο 67§2ΚτΒ). Για τα παρεμπίπτοντα θέματα αποφασίζει ο Πρόεδρος της Βουλής. Μόνο εάν διατυπωθούν αντιρρήσεις, αποφασίζει η Βουλή με ανάταση ή έγερση και χωρίς άλλη συζήτηση (άρθρο 67§7ΚτΒ).

Ο Πρόεδρος της Βουλής είναι αρμόδιος να αποφαινεται και για τα προσωπικά ζητήματα που τυχόν προκύπτουν (άρθρο 68§8ΚτΒ). Συγκεκριμένα, προσωπικό ζήτημα είναι η μομφή που περιέχει υβριστική εκδήλωση ατομικά εναντίον βουλευτή ή μέλους της Κυβέρνησης, καθώς και απόδοση σε ομιλητή διαφορετικής γνώμης από αυτή που εξέφρασε. Η επίκληση και αντιμετώπιση του προσωπικού ζητήματος γίνεται στην ίδια συνεδρίαση στην οποία δημιουργήθηκε (άρθρο 68§1ΚτΒ). Ο επικαλούμενος προσωπικό ζήτημα, ζητά την άδεια του Προέδρου να μιλήσει, αφού ολοκληρωθεί η αγόρευση που έδωσε την αφορμή επίκλησης. Ο Πρόεδρος μπορεί να μη δώσει το λόγο αν κρίνει ότι δεν υφίσταται προσωπικό ζήτημα. Αν βέβαια ο επικαλούμενος επιμένει να λάβει το λόγο, τότε ο Πρόεδρος μπορεί να ερωτήσει τη Βουλή επί του θέματος αυτού. Αν τελικά ο Πρόεδρος ή η Βουλή κρίνει ότι μπορεί να δοθεί ο λόγος ο ενδιαφερόμενος έχει 1 λεπτό να εκθέσει τις απόψεις του για το προσωπικό ζήτημα, χωρίς να επιτρέπεται συζήτηση (άρθρο 68§2-5ΚτΒ). Όπως ειπώθηκε πριν, ο Πρόεδρος της Βουλής αποφαινεται αν όντως υφίσταται προσωπικό ζήτημα. Εάν όμως ο θιγόμενος επιμένει, αποφαινεται η Βουλή με ανάταση και χωρίς συζήτηση (άρθρο 68§8ΚτΒ).

Ως απόρροια του άρθρου 1§3⁴⁴ και άρθρου 25§1⁴⁵, το άρθρο 100§1-2 του Κανονισμού της Βουλής ορίζει: «Ο Πρόεδρος της Βουλής και κάθε βουλευτής μπορεί να ζητήσει, στο στάδιο της καταρχήν συζήτησης, να αποφανθεί η Βουλή αναφορικά με συγκεκριμένες αντιρρήσεις που προβάλλει για την αντισυνταγματικότητα νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου. Στη συζήτηση της πρότασης της προηγούμενης παραγράφου μετέχουν ένας από αυτούς που διατύπωσαν, ένας από τους αντιλέγοντες, οι Πρόεδροι των Κοινοβουλευτικών Ομάδων και οι αρμόδιοι Υπουργοί, καθένας αποκλειστικά για πέντε λεπτά της ώρας. Η σχετική απόφαση λαμβάνεται αποκλειστικά με έγερση ή ανάταση». Με αυτόν τον τρόπο προκαλείται ειδική ψηφοφορία κατά προτεραιότητα και μόνο με θετική απόφαση της Βουλής συνεχίζεται η ψήφιση του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου. Βέβαια η κοινοβουλευτική πρακτική έχει δείξει ότι οι προτάσεις αντισυνταγματικότητας νομοσχεδίων που προκύπτουν, πολύ συχνά απορρίπτονται διότι οι βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος δεν θέλουν να εναντιωθούν ανοιχτά στην Κυβέρνηση. Η συνεχής όμως υποβολή ενστάσεων αντισυνταγματικότητας, καθώς δεν υπάρχει από τον Κανονισμό κάποιο χρονικό ή αριθμητικό όριο, είναι πολύ πιθανόν να οδηγήσει σε εμπόδιση της τελικής ψηφοφορίας.

Οι ψηφοφορίες της Βουλής είναι φανερές (με έγερση ή ανάταση χεριού) ή ονομαστικές ή μυστικές (άρθρο 70§2-3ΚτΒ). Ο Πρόεδρος της Βουλής, κηρύσσει την έναρξη και τη λήξη κάθε ψηφοφορίας. Μπορεί να παρεμβαίνει κατά τη διάρκεια της ψηφοφορίας μόνο αυτός για διασφάλιση της ομαλής διεξαγωγής της. Η διαπίστωση της παρουσίας του απαιτούμενου αριθμού των βουλευτών που καθορίζεται από το Σύνταγμα και τον Κανονισμό, διαπιστώνεται από τον Πρόεδρο της Βουλής, καθώς και τη λήψη απόφασης, που ανακοινώνεται αποκλειστικά από τον Πρόεδρο και καταχωρίζεται στα πρακτικά (άρθρο69§1-4,6ΚτΒ).

Στην ψηφοφορία με έγερση, ο Πρόεδρος της Βουλής καλεί τους βουλευτές να σηκωθούν όρθιοι, ενώ στην ψηφοφορία με ανάταση, να σηκώσουν το χέρι.

⁴⁴ «Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα».

⁴⁵ «... οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά (τα θεμελιώδη) πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας»

Όσον αφορά την ονομαστική ψηφοφορία, ο Πρόεδρος της Βουλής, την πραγματοποιεί, όποτε το κρίνει αναγκαίο (άρθρο 72§1ΚτΒ). Επίσης, αν το κρίνει αναγκαίο, μπορεί αντί για διεξαγωγή ονομαστικής ψηφοφορίας, να λύσει τη συνεδρίαση (άρθρο 72§3ΚτΒ). Σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής άρθρο 72§5: «Για τη διενέργεια ονομαστικής ψηφοφορίας, ο Πρόεδρος καλεί ένα βουλευτή από τη συμπολίτευση και έναν από την αντιπολίτευση για να εκφωνήσουν τον κατάλογο των βουλευτών και να καταμετρήσουν τις ψήφους. Πριν την εκφώνηση του καταλόγου, ο Πρόεδρος διατυπώνει το ερώτημα». Αφού κληθούν όλοι οι βουλευτές να ψηφίσουν, ο Πρόεδρος της Βουλής ρωτά αν υπάρχουν στην αίθουσα βουλευτές που δεν ψήφισαν και κηρύσσει τη λήξη της ψηφοφορίας, μετά την οποία κανείς δεν μπορεί να ψηφίσει. Το αποτέλεσμα της ονομαστικής ψηφοφορίας ανακοινώνεται από τον Πρόεδρο και καταχωρίζεται στα Πρακτικά (άρθρο 72§8-9ΚτΒ).

Για τη διεξαγωγή μυστικής ψηφοφορίας ο Πρόεδρος καλεί δυο βουλευτές για την εκφώνηση του καταλόγου και δυο για ψηφολέκτες, που προέρχονται ένας από τη συμπολίτευση και ένας από την αντιπολίτευση. Ο Πρόεδρος της Βουλής ορίζει τους δυο ψηφολέκτες, έναν Αντιπρόεδρο και έναν Κοσμήτορα εφορευτική επιτροπή, στην οποία προεδρεύει ή ο Αντιπρόεδρος ή ο Κοσμήτορας. Το πρακτικό καταμέτρησης υπογράφεται από τον Πρόεδρο της Βουλής (άρθρο 73§4-6,12ΚτΒ).

iv. Η νομοθετική διαδικασία και ο Πρόεδρος της Βουλής

Σύμφωνα με το άρθρο 89§3⁴⁶ του Κανονισμού, ο Πρόεδρος της Βουλής μπορεί, με σύμφωνη γνώμη της Διάσκεψης των Προέδρων, εκτιμώντας τις ανάγκες του νομοθετικού έργου, να παραπέμπει νομοσχέδια και προτάσεις νόμων σε οποιαδήποτε διαρκή επιτροπή, κατ' εξαίρεση των οριζομένων στην παρ. 1. Στις περιπτώσεις αυτές με αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής και ύστερα από σχετικές προτάσεις των Προέδρων των Κοινοβουλευτικών Ομάδων μπορεί να

⁴⁶ Τροποποιήθηκε στις 6.12.2001 με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής (ΦΕΚ 284 Α' /18.12.2001)

γίνει αντικατάσταση μελών μεταξύ των διαφόρων επιτροπών. Ομοίως, με τη σύμφωνη γνώμη της Διάσκεψης, μπορεί νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου που εμπίπτει στο άρθρο 72 παρ.2 του Συντάγματος να εισαχθεί για συζήτηση και ψήφιση στην Ολομέλεια.

Κατά την παραπομπή νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου σε οποιαδήποτε διαρκή επιτροπή ο Πρόεδρος της Βουλής μπορεί να ορίσει προθεσμία μέσα στην οποία πρέπει να υποβληθεί η έκθεση του άρθρου 91 παρ.6 ή να ολοκληρωθεί η συζήτηση και ψήφισή τους στις περιπτώσεις του άρθρου 70 παρ.2 του Συντάγματος (άρθρο 89§4ΚτΒ).

Το άρθρο 90⁴⁷ στην πρώτη παράγραφο ορίζει: «Η επεξεργασία και εξέταση του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου γίνεται σε δύο στάδια, μεταξύ των οποίων μεσολαβεί διάστημα τουλάχιστον επτά (7) πλήρων ημερών. Κατά το πρώτο στάδιο διεξάγεται συζήτηση επί της αρχής και επί των άρθρων και κατά το δεύτερο στάδιο γίνεται δεύτερη ανάγνωση, συζήτηση και ψήφιση επί ενός εκάστου άρθρου. Στο διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στα δύο στάδια, τα μέλη της επιτροπής μπορούν να υποβάλλουν στον Πρόεδρο της Επιτροπής εγγράφως προτάσεις και βελτιώσεις που διαβιβάζονται αμέσως στον αρμόδιο Υπουργό, ο οποίος λαμβάνει θέση επ' αυτών κατά τη δεύτερη ανάγνωση. Η Επιτροπή, εάν κατά την κρίση της συντρέχει σπουδαίος λόγος, μπορεί να αποφασίσει, μετά από πρόταση του αρμόδιου Υπουργού, τη σύντμηση του χρόνου που μεσολαβεί ανάμεσα στα δύο στάδια, εφόσον σε κάθε περίπτωση το δεύτερο στάδιο απέχει δύο τουλάχιστον ημέρες από τη λήξη του πρώτου. Η επεξεργασία και εξέταση νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου σε δύο στάδια δεν απαιτείται για την περίπτωση κατάθεσης κατεπειγόντων νομοσχεδίων και προτάσεων νόμων και για την περίπτωση που αυτά εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ειδικών νομοθετικών διαδικασιών των άρθρων 111 επ.».

Σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις, αν η ιδιαίτερη έκταση και η σημασία του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου το δικαιολογεί, η επιτροπή, με την έγκριση του Προέδρου της Βουλής, μπορεί ν' αυξήσει τον αριθμό των συνεδριάσεων έως πέντε συνολικά (άρθρο 90§3⁴⁸ΚτΒ).

⁴⁷ Προστέθηκε στις 16.7.2010 (ΦΕΚ 139Α' /10.8.2010) και τροποποιήθηκε στις 15.12.2011 (ΦΕΚ 272 Α' /31.12.2011) με αποφάσεις της Ολομέλειας της Βουλής

⁴⁸ Τροποποιήθηκε στις 6.12.2001 με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής (ΦΕΚ 284 Α' /18.12.2001)

Σύμφωνα με το άρθρο 92§1-2 Τα νομοσχέδια και οι προτάσεις νόμων μπορούν να παραπεμφθούν στην επιστημονική υπηρεσία που προβλέπεται από το άρθρο 65 παρ. 5 του Συντάγματος και το άρθρο 162 του Κανονισμού για νομοτεχνική επεξεργασία. Η παραπομπή γίνεται από τον Πρόεδρο της Βουλής μετά σχετική πρόταση της αρμόδιας επιτροπής ή και ανεξάρτητα από τη διατύπωση τέτοιας πρότασης.

v. Ειδικές νομοθετικές διαδικασίες

- Η τροποποίηση του Κανονισμού

Οι προτάσεις για τροποποίηση του Κανονισμού υποβάλλονται από τον Πρόεδρό της ή τους Βουλευτές στη Βουλή και παραπέμπονται στην Επιτροπή Κανονισμού για επεξεργασία και εξέταση. Η Επιτροπή Κανονισμού υποβάλλει στη Βουλή σχέδια μεταβολής του Κανονισμού με τις προσθήκες και τις τροποποιήσεις που κρίνει αναγκαίες. Τα σχέδια αυτά εγγράφονται σε ειδική ημερήσια διάταξη, συζητούνται και ψηφίζονται από την Ολομέλεια της Βουλής σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 76 του Συντάγματος. Η απόφαση της Βουλής που τροποποιεί διατάξεις του Κανονισμού δημοσιεύεται με παραγγελία του Προέδρου της Βουλής στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως μέσα σε ένα μήνα από την ψήφισή της (άρθρο 118§1-3ΚτΒ).

Οι διατάξεις του Κανονισμού της Βουλής που αναφέρονται στην οργάνωση και τη λειτουργία των υπηρεσιών της (Μέρος Β΄ - Προσωπικό) τροποποιούνται με προτάσεις του Προέδρου της Βουλής. Οι προτάσεις αυτές εισάγονται για συζήτηση στη Βουλή ύστερα από επεξεργασία τους από την Επιτροπή Κανονισμού της Βουλής. Η συζήτηση και η ψήφισή τους γίνονται με τη διαδικασία των κωδίκων (άρθρο 118§6ΚτΒ).

- Η αναθεώρηση του Συντάγματος

Οι προτάσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος υποβάλλονται γραπτώς στη Βουλή από πενήντα τουλάχιστο

Βουλευτές, προσδιορίζουν τις αναθεωρητέες διατάξεις και συνοδεύονται από αιτιολογική έκθεση. Μετά την υποβολή τους οι προτάσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος ανακοινώνονται στη Βουλή, κατόπιν τυπώνονται, διανέμονται στους Βουλευτές και παραπέμπονται για εξέταση σε Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος, που συνιστάται από τον Πρόεδρο της Βουλής. Για τη σύσταση, τη συγκρότηση, τη σύνθεση και τη λειτουργία της Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων 31 έως 41, εκτός από τη διάταξη του άρθρου 37 παρ. 2. Η Βουλή με απόφασή της, που λαμβάνεται μετά πρόταση του Προέδρου της και με τη συνήθη πλειοψηφία του άρθρου 67 του Συντάγματος, ορίζει προθεσμία για την υποβολή της έκθεσης της Επιτροπής Αναθεώρησης. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνεται με νεότερες αποφάσεις της Βουλής. Συζήτηση γίνεται κατά τον ορισμό της αρχικής προθεσμίας και τερματίζεται σε μία συνεδρίαση (άρθρο 119§1-4ΚτΒ).

Η απόφαση της Βουλής που διαπιστώνει την ανάγκη αναθεώρησης του Συντάγματος και καθορίζει ειδικά τις αναθεωρητέες διατάξεις λαμβάνεται με δύο ονομαστικές ψηφοφορίες, που απέχουν μεταξύ τους έναν τουλάχιστο μήνα και με τις πλειοψηφίες που ορίζονται από το άρθρο 110 παρ. 2 και 4 του Συντάγματος. Η δεύτερη ψηφοφορία αφορά τις ίδιες διατάξεις που εγκρίθηκαν κατά την πρώτη ψηφοφορία (άρθρο 119§6ΚτΒ).

Αν η Βουλή έχει αποφασίσει την αναθεώρηση, ο Πρόεδρος της επόμενης Βουλής στην αρχή της πρώτης συνόδου συνιστά Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος για την επεξεργασία του περιεχομένου των αναθεωρητέων διατάξεων που έχουν καθοριστεί από την απόφαση της Βουλής την αναφερόμενη στην παράγραφο 6 (άρθρο 119§8ΚτΒ).

- Προϋπολογισμός εξόδων και ισολογισμός-απολογισμός Βουλής

Ο προϋπολογισμός εξόδων και ο ισολογισμός - απολογισμός της Βουλής συντάσσονται από την αρμόδια υπηρεσία της και συζητούνται και ψηφίζονται από την Ολομέλεια της Βουλής. Ο προϋπολογισμός της Βουλής περιέχει τα έξοδά της για το επόμενο οικονομικό έτος και ψηφίζεται σε κάθε τακτική σύνοδο. Ο προϋπολογισμός της Βουλής συνοδεύεται από έκθεση της επιτροπής οικονομικών της Βουλής, τυπώνεται, διανέμεται στους Βουλευτές και εγγράφεται κατά προτεραιότητα στην ημερήσια διάταξη. Ο προϋπολογισμός της Βουλής εισάγεται για συζήτηση και ψήφιση από τον Πρόεδρο της Βουλής τουλάχιστον σαράντα ημέρες πριν από την έναρξη του οικονομικού έτους και σε κάθε περίπτωση πριν από την ψήφιση του γενικού προϋπολογισμού του Κράτους. Αν το οικονομικό έτος αρχίσει χωρίς να έχει ψηφιστεί ο αντίστοιχος προϋπολογισμός, οι δαπάνες του νέου οικονομικού έτους ενεργούνται σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του προηγούμενου οικονομικού έτους (άρθρο 120§1-4ΚτΒ).

Ο ισολογισμός και απολογισμός της Βουλής περιέχει τα αποτελέσματα χρήσης του οικονομικού έτους που έληξε. Ο ισολογισμός και απολογισμός συνοδεύεται από έκθεση της επιτροπής οικονομικών της Βουλής, τυπώνεται, διανέμεται στους Βουλευτές και εισάγεται από τον Πρόεδρο της Βουλής για συζήτηση και ψήφιση. Ο ισολογισμός και απολογισμός της Βουλής εγγράφεται στην ημερήσια διάταξη, συζητείται και ψηφίζεται μία μόνο φορά, κατά έξοδα, αποτελέσματα από τη χρήση και στο σύνολο, στην ίδια συνεδρίαση που συζητείται και ο προϋπολογισμός εξόδων (άρθρο 120§8-10ΚτΒ)

vi. Η πειθαρχική εξουσία του Προέδρου της Βουλής

Ο Πρόεδρος της Βουλής είναι ο εγγυητής της ομαλής λειτουργίας του Κοινοβουλίου. Η ευθύνη του έγκειται στην αποφυγή οποιονδήποτε αναταραχών που αναχαιτίζουν το νομοθετικό έργο της Βουλής. Η πειθαρχική εξουσία του Προέδρου της Βουλής, μαζί με την

αστυνόμηση των χώρων των συνεδριάσεων, συμβάλλουν σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση. Τα πειθαρχικά μέτρα που μπορεί να λάβει ο Πρόεδρος της Βουλής κατά βουλευτού αλλά και μέλους επιτροπής⁴⁹ που επιδεικνύει ανάρμοστη ή ανεπίτρεπτη συμπεριφορά⁵⁰, προβλέπονται από το Σύνταγμα στο άρθρο 65§4⁵¹ και τον Κανονισμό στο άρθρο 77§5 και είναι τα εξής: α) η ανάκληση σε τάξη, β) η στέρηση δικαιώματος λόγου, γ) η μομφή για αντικοινοβουλευτική συμπεριφορά και δ) ο προσωρινός αποκλεισμός από τις συνεδριάσεις.

Η ανάκληση σε τάξη, μπορεί να αποφευχθεί αν ο βουλευτής, αφού προειδοποιηθεί, όντως ανακαλέσει ή εκφράσει τη λύπη του για όσα είπε ή δώσει ικανοποιητικές εξηγήσεις. Σε αυτήν την περίπτωση ο Πρόεδρος της Βουλής δίνει εντολή να διαγραφούν οριστικά τα πρακτικά με τα σημεία της ανάρμοστης συμπεριφοράς του βουλευτού, της ανάκλησης σε τάξη και της σχετικής συζήτησης (άρθρο 78Κτβ).

Η στέρηση του λόγου, ως επακόλουθο της αναποτελεσματικής ανάκλησης σε τάξη, επιβάλλεται από τον Πρόεδρο της Βουλής έως τη λήξη του συζητούμενου θέματος ή σε πιο ακραίες περιπτώσεις έως το τέλος της συνεδρίασης. Πριν από αυτό, ο Πρόεδρος καλεί το βουλευτή να σταματήσει αμέσως την απρεπή του συμπεριφορά (άρθρο 79Κτβ).

Σε πολύ σοβαρές περιπτώσεις και αντί για τα παραπάνω μέτρα, ο Πρόεδρος έχει τη διακριτική ευχέρεια να διατυπώσει στη Βουλή πρόταση μομφής για αντικοινοβουλευτική συμπεριφορά εναντίον βουλευτή που διακατέχει απρεπή συμπεριφορά και επιμένει σ' αυτήν. Ο καλούμενος, αφού δώσει εξηγήσεις για πέντε λεπτά και ο Πρόεδρος επιμένει στην πρόταση μομφής, η Βουλή αποφασίζει με ανάταση και χωρίς συζήτηση. Αν αποφασίσει θετικά, αυτοδίκαια περικόπτεται η μηνιαία αποζημίωση κατά ¼ του βουλευτή (άρθρο 80Κτβ).

Το πιο σοβαρό πειθαρχικό μέτρο είναι ο προσωρινός αποκλεισμός βουλευτή. Συγκεκριμένα, αυτός επιβάλλεται σε

⁴⁹ Βλ. άρθρο 82 του Κανονισμού της Βουλής.

⁵⁰ Ορίζεται στο άρθρο 77παρ.4 του Κανονισμού ως παρεμπόδιση της ομαλής διεξαγωγής των συνεδριάσεων, η διακοπή των ομιλητών χωρίς τη συγκατάθεσή τους και του Προέδρου, η απρεπής συμπεριφορά με λόγια ή πράξεις, η έλλειψη σεβασμού στο Προεδρείο, η μη συμμόρφωση στις υποδείξεις του Προέδρου, η προσβολή του Προέδρου της Δημοκρατίας, των μελών της Βουλής ή της Κυβέρνησης και η καταφρόνηση του Συντάγματος με λόγια ή έργα.

⁵¹ Η συγκεκριμένη παράγραφος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως σύντομη καταγραφή των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Βουλής. Ορίζει ότι : «Ο Πρόεδρος της Βουλής διευθύνει τις εργασίες του Σώματος, μεριμνά για τη διασφάλιση της ανεμπόδιστης διεξαγωγής των εργασιών του, την κατοχύρωση ελεύθερης γνώμης και έκφρασης των βουλευτών και την τήρηση της τάξης. Ο Πρόεδρος μπορεί να λάβει πειθαρχικά μέτρα σύμφωνα με όσα ορίζει ο Κανονισμός της Βουλής, εναντίον σε κάθε βουλευτή που παρεκτρέπεται».

βουλευτή που συνεχίζει την απρεπή συμπεριφορά αν και διατυπώθηκε σε βάρος του μομφή, επιβάλλει ή προσπαθεί να επιβάλλει με βία ή απειλή βίας στη Βουλή την ενέργεια ή παράλειψη πράξης που ανάγεται στην αποστολή τους και παρεμποδίζει με πρόθεση και με οποιονδήποτε τρόπο την ελεύθερη και αβίαστη διεξαγωγή της ψηφοφορίας. Ο Πρόεδρος μπορεί να καλέσει τον υπαίτιο για εξηγήσεις ή να διατάξει την άμεση απομάκρυνσή του. Η Βουλή, αμέσως μετά μπορεί ύστερα από πρόταση του Προέδρου ή του 1/20 των βουλευτών, να αποφασίσει με ανάταση να επεκτείνει τον αποκλεισμό από συνεδριάσεις έως 15 ημέρες. Πριν την ψηφοφορία, παίρνει το λόγο ένας βουλευτής τασσόμενος υπέρ και ένας κατά της πρότασης επέκτασης αποκλεισμού, καθένας για 10 λεπτά. Ο αποκλεισμός βουλευτή από τις συνεδριάσεις συνεπάγεται αυτόματα με τη στέρηση δικαιώματος συμμετοχής σε συνεδριάσεις της Ολομέλειας, του Τμήματος διακοπής των εργασιών και επιτροπών της Βουλής, για όσο αυτός διαρκεί και με την περικοπή της μισής μηνιαίας αποζημίωσής του. Ο βουλευτής δικαιούται να μετέχει μόνο στις ονομαστικές και μυστικές ψηφοφορίες και ύστερα από αυτές απομακρύνεται αμέσως από την αίθουσα συνεδριάσεων. Ο Πρόεδρος δίνει τις απαραίτητες εντολές για την εκτέλεση του προσωρινού αποκλεισμού με τα μέσα που κρίνει πρόσφορα (άρθρο 81ΚτΒ).

Ο κάθε Πρόεδρος, οφείλει βέβαια να μην καταφεύγει αμέσως σε αυστηρά πειθαρχικά μέτρα κατά των βουλευτών. Η προσωπικότητά του συνήθως αποπνέει κύρος και αυτός είναι σεβαστός από την πλειοψηφία του κοινοβουλευτικού Σώματος. Προσφυγή κατά των πειθαρχικών μέτρων του Προέδρου της Βουλής δεν γίνεται, καθώς αυτό θα θεωρούνταν επέμβαση στις εσωτερικές τις υποθέσεις και τον Κανονισμό της.

vii. Η τήρηση της τάξης στο βουλευτήριο

Ο Κανονισμός της Βουλής στο άρθρο 56§11, προβλέπει ότι ο Πρόεδρος της Βουλής καθορίζει με αποφάσεις του τα απαραίτητα μέτρα για την τήρηση τάξης στα θεωρεία της αίθουσας συνεδριάσεων και στου άλλους χώρους του Κοινοβουλίου και των κτηρίων που

εξυπηρετούν τις λειτουργίες τους, χωρίς να εμποδίζεται το δικαίωμα των πολιτών για την παρακολούθηση των συνεδριάσεων.

Η Βουλή, έχει τη δική της αστυνόμευση η οποία υπακούει στις εντολές του Προέδρου της Βουλής, οποίος την αντιπροσωπεύει και δίνει εξηγήσεις, αν του ζητηθεί, μόνο σε αυτήν. Χωρίς προηγούμενη άδεια της Βουλής καμία πολιτική ή στρατιωτική δύναμη δεν μπορεί να εισέλθει σε κάποιο χώρο της Βουλής.

Η είσοδος στη Βουλή των πολιτών, απαιτεί ειδική άδεια εισόδου, η οποία υπογράφεται από τον Πρόεδρό της ή από ειδικά εξουσιοδοτημένο όργανο (άρθρο 56§4ΚτΒ). Η είσοδος στα ειδικά θεωρεία, ρυθμίζεται επίσης από αυτόν (άρθρο 56§5ΚτΒ). Οι ακροατές απαγορεύεται να έχουν όπλα, εκρηκτικές ύλες ή οποιοδήποτε επικίνδυνο αντικείμενο. Ο Πρόεδρος της Βουλής, αν το κρίνει αναγκαίο, μπορεί να διατάξει σωματική έρευνα ακροατών ή να απαγορεύσει την είσοδο σε τυχόν υπόπτους ή να τους απομακρύνει από τα θεωρεία (άρθρο 56§6ΚτΒ). Επίσης από τα θεωρεία απομακρύνεται με εντολή του Προέδρου κάποιος με απρεπή εμφάνιση, που καπνίζει ή που παράγει θόρυβο. Επιπρόσθετα, κάποιος που εκδηλώνει με οποιονδήποτε τρόπο επιδοκιμασία ή αποδοκιμασία, ή κάποιος που επευφημεί, κραυγάζει ή χειροκροτεί. Σε περίπτωση δε σοβαρών παραβιάσεων, οδηγείται με εντολή του Προέδρου στις αρμόδιες αρχές (άρθρο 56§7-8ΚτΒ).

Επίσης, ο Πρόεδρος της Βουλής αν προκληθεί συνεχής θόρυβος στο ακροατήριο και δεν μπορεί να επιβληθεί ησυχία με άλλο μέσο, μπορεί να διατάξει την εκκένωση του θεωρείου από όπου προήλθε ο θόρυβος και μετά από σύμφωνη γνώμη της Βουλής και των άλλων θεωρείων (άρθρο 56§9ΚτΒ).

Αν κάποιος μέσα στο Βουλευτήριο εξυβρίσει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τα μέλη της Βουλής και της Κυβέρνησης, τη Δικαιοσύνη, και οποιαδήποτε γνωστή θρησκεία ή διαπράξει κάποια αξιόποινη πράξη, συλλαμβάνεται αμέσως ύστερα από εντολή του Προέδρου της Βουλής και παραπέμπεται στις αρμόδιες αρχές (άρθρο 56§10ΚτΒ).

viii. Η αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας από τον Πρόεδρο της Βουλής

Το Σύνταγμα στο άρθρο 34§1εδ.α, πρόβλεψε την αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας από τον Πρόεδρο της Βουλής. Με το σκεπτικό ότι ο τελευταίος είναι μια προσωπικότητα με κύρος και γενικώς σεβαστή κάτι τέτοιο μοιάζει λογικό. Βέβαια, δεν πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι ο Πρόεδρος της Βουλής προέρχεται πάντα από το κυβερνών κόμμα. Συγκεκριμένα, το άρθρο 34§1εδ.α αναφέρει: «Τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, όταν απουσιάζει στο εξωτερικό περισσότερο από δέκα ημέρες, αν πεθάνει, παραιτηθεί, κηρυχθεί έκπτωτος ή αν κωλύεται για οποιονδήποτε λόγο να ασκήσει τα καθήκοντά του, τον αναπληρώνει προσωρινά ο Πρόεδρος της Βουλής, αν δεν υπάρχει Βουλή, ο Πρόεδρος της τελευταίας Βουλής, και αν αυτός αρνείται ή δεν υπάρχει, η Κυβέρνηση συλλογικά».

Ο Κανονισμός στο άρθρο 140§9 αναφέρει: «Όταν ο Πρόεδρος της Βουλής αναπληρώνει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αντικαθίσταται προσωρινά στην άσκηση των καθηκόντων του από τους κατά το άρθρο 10 αναπληρωτές του».

Η λύση αυτή που δόθηκε από τον συνταγματικό νομοθέτη το 1975, είναι προσωρινή καθώς η αναπλήρωση μπορεί να έχει διάρκεια έως έξι μήνες, σύμφωνα με το άρθρο 34§2⁵². Κατά τη διάρκεια της αναπλήρωσης, προβλέπεται στο άρθρο ποιες αρμοδιότητες δεν μπορεί να ασκήσει ο Πρόεδρος της Βουλής ως αναπληρωτής του Προέδρου της Δημοκρατίας. Σύμφωνα με το άρθρο 34§1εδβ: «Κατά την περίοδο αναπλήρωσης του Προέδρου, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις για τη διάλυση της Βουλής, με εξαίρεση την περίπτωση του άρθρου 32§4⁵³, καθώς και οι διατάξεις για την παύση της Κυβέρνησης και την προσφυγή σε δημοψήφισμα, κατά τις διατάξεις του άρθρου 38§2 και του άρθρου 44§2».

⁵² «Αν η αδυναμία του Προέδρου να ασκήσει τα καθήκοντά του παρατείνεται πέρα από τριάντα ημέρες, συγκαλείται υποχρεωτικά η Βουλή, ακόμα και αν αυτή έχει διαλυθεί για να αποφασίσει με την πλειοψηφία των 3/5 του συνόλου των μελών της, αν συντρέχει περίπτωση εκλογής νέου Προέδρου. Σε καμία πάντως περίπτωση η εκλογή νέου Προέδρου της Δημοκρατίας δεν μπορεί να καθυστερήσει περισσότερο από έξι συνολικά μήνες, αφότου άρχισε η αναπλήρωσή του».

⁵³ Η περίπτωση της διάλυσης της Βουλής ύστερα από την τρίτη ψηφοφορία για εκλογή νέου Προέδρου της Δημοκρατίας λόγω της μη επίτευξης της αυξημένης πλειοψηφίας των 2/3 του Σώματος.

Μια τέτοια αναπλήρωση, όπως προελέχθη έχει μια φορά συμβεί στην μεταπολιτευτική Ελλάδα⁵⁴, υπο την ισχύ του Συντάγματος του 1975.

Βέβαια, αρκετά χρόνια πριν, υπό την ισχύ του Συντάγματος του 1927, όταν το 1929, παραιτήθηκε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ναύαρχος Κουντουριώτης, τον αναπλήρωσε ο Πρόεδρος της Γερουσίας Αλέξανδρος Ζαΐμης. Ο τελευταίος δεν έδωσε το παρών στην κοινή συνεδρία Βουλής και Γερουσίας για την εκλογή του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας. Τελικά, εξελέγη ο ίδιος ο Ζαΐμης και το ζήτημα δεν απασχόλησε ιδιαίτερα. Βέβαια σε σύγκριση με το Σύνταγμα του 1975, οι διαφορές είναι μεγάλες. Σύμφωνα λοιπόν με το Σύνταγμα του 1975, την αναπλήρωση πραγματοποιεί ο Πρόεδρος της μονήρους Βουλής, της οποίας την εμπιστοσύνη πρέπει να απολαύει η Κυβέρνηση. Επίσης, τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας εκλέγει η Βουλή⁵⁵ σε ειδική συνεδρίαση και με αυξημένη πλειοψηφία.

ix. Οι υπηρεσίες της Βουλής και η εποπτεία τους από τον Πρόεδρό της

Το άρθρο 2 του Κώδικα «περί οργάνωσης των υπηρεσιών της Βουλής και καταστάσεως του προσωπικού αυτής» ορίζει ότι αυτές είναι οι εξής: Το Γραφείο Προέδρου και η Ειδική του Γραμματεία, τα Γραφεία των Αντιπροέδρων της Βουλής, τα Γραφεία των πολιτικών κομμάτων που βρίσκονται στη Βουλή, η Γενική Γραμματεία και η Γενική Διεύθυνση των Υπηρεσιών της Βουλής.

Αρχικά, το Γραφείο του Προέδρου έχει ως αποστολή τη γραμματειακή υποστήριξη και γενικά την εξυπηρέτηση του Προέδρου της Βουλής. Στην Ειδική Γραμματεία, ο προϊστάμενος τοποθετείται ύστερα από απόφαση του Προέδρου της Βουλής και προέρχεται από το μόνιμο προσωπικό της⁵⁶.

Το Γραφείο των Αντιπροέδρων έχει αντίστοιχα ως αποστολή να συνεπικουρεί τους επτά Αντιπροέδρους της Βουλής.

⁵⁴ Βλ. συνέχεια σελ. 67

⁵⁵ Βλ. άρθρο 32 Συντάγματος.

⁵⁶ Βλ. συνέχεια σελ. 61

Ο Γενικός Γραμματέας της Βουλής, επικουρεί τον Πρόεδρο στη διοίκηση των υπηρεσιών της Βουλής και στην άσκηση του έργου του γενικά, και προΐσταται, αμέσως μετά τον Πρόεδρο, όλων των υπηρεσιών της Βουλής. Επίσης, ασκεί τις αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί σε αυτόν από τον Κανονισμό της Βουλής, καθώς και αυτές που έχουν μεταβιβασθεί σε αυτόν με απόφαση του Προέδρου της Βουλής. Αποστολή του γραφείου είναι η γραμματειακή υποστήριξη και γενικά η εξυπηρέτηση του Γενικού Γραμματέα της Βουλής.

Η Γενική Διεύθυνση της Βουλής αποτελείται από τις εξής μονάδες: την Υπηρεσία Κοινοβουλευτικού Έργου, την Υπηρεσία Διοίκησης, την Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής, τη Διεύθυνση Διεθνών και Δημοσίων Σχέσεων και το Ειδικό Λογιστήριο.

Στο άρθρο 160 του Κανονισμού, γίνεται αναφορά στην Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής. Αυτή αποτελείται από το επιστημονικό συμβούλιο της Βουλής, την πρώτη διεύθυνση επιστημονικών μελετών, τη δεύτερη διεύθυνση επιστημονικών μελετών και τη διεύθυνση επιστημονικής εποπτείας.

Το επιστημονικό συμβούλιο υπάγεται κατευθείαν στον Πρόεδρο της Βουλής και είναι δεκαμελές. Συγκροτείται από έναν καθηγητή πανεπιστημίου με ειδίκευση στο συνταγματικό και εμπειρία στο κοινοβουλευτικό δίκαιο ως πρόεδρος, έναν καθηγητή του δημοσίου δικαίου, έναν καθηγητή του ιδιωτικού δικαίου, έναν καθηγητή του ευρωπαϊκού δικαίου, έναν καθηγητή του ποινικού δικαίου, έναν καθηγητή της πολιτικής επιστήμης, έναν καθηγητή των οικονομικών, έναν καθηγητή της στατιστικής, έναν καθηγητή της πληροφορικής και έναν ειδικό σε θέματα διεθνών σχέσεων. Τα εννέα πρώτα μέλη πρέπει να είναι καθηγητές πρώτης βαθμίδας εν ενεργεία ή μη, και το δέκατο μέλος, ανώτατος δημόσιος λειτουργός ή υπάλληλος εν ενεργεία ή μη. Το Επιστημονικό Συμβούλιο συνεδριάζει είτε εν Ολομέλεια είτε και κατά Τμήματα, μετά από πρόσκληση του Προέδρου του. Το Επιστημονικό Συμβούλιο συνεδριάζει επίσης οσάκις το ζητήσει ο Πρόεδρος της Βουλής. Τα Τμήματα είναι ένα πενταμελές και ένα εξαμελές. (άρθρο 161§1ΚτΒ). Ο Πρόεδρος και τα μέλη του Επιστημονικού Συμβουλίου, διορίζονται από τον Πρόεδρο της Βουλής με σχέση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου για πλήρη ή μερική απασχόληση (άρθρο 161§2ΚτΒ).

Στην αρμοδιότητα του Επιστημονικού Συμβουλίου υπάγονται ιδίως:

α) Η διατύπωση γνώμης, μετά από εισήγηση του Προέδρου του Επιστημονικού Συμβουλίου, για την τοποθέτηση των προϊσταμένων των Διευθύνσεων και των Τμημάτων της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής.

β) Η εποπτεία των επιστημονικών δημοσιευμάτων της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής.

γ) Η οργάνωση και διεξαγωγή σεμιναρίων στις Διευθύνσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής.

δ) Η εισήγηση για τη συνεργασία με αντίστοιχες ή ανάλογες υπηρεσίες άλλων κοινοβουλίων και διεθνών οργανισμών και η συστηματική παρακολούθηση του έργου τους για την κατάρτιση συγκριτικών μελετών (άρθρο 161§4ΚτΒ). Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής μπορούν να ανατίθενται και άλλες σχετικές αρμοδιότητες στο Επιστημονικό Συμβούλιο (άρθρο 161§5ΚτΒ).

Το άρθρο 162⁵⁷§1, καθορίζει τα τμήματα που συνιστώνται στις Διευθύνσεις Επιστημονικών Μελετών, ύστερα από απόφαση του Προέδρου της Βουλής:

Α) Το Πρώτο και Δεύτερο Τμήμα Νομοτεχνικής Επεξεργασίας Νομοσχεδίων και Προτάσεων Νόμων

Αρμοδιότητες του Τμήματος είναι:

α) Η επιστημονική επεξεργασία νομοσχεδίων και προτάσεων νόμων που ανήκουν στην Ολομέλεια της Βουλής, στις Διαρκείς Κοινοβουλευτικές Επιτροπές και στο Τμήμα Διακοπής των εργασιών της Βουλής, σύμφωνα με τα άρθρα 162 παρ. 3 εδ. α' και 92 του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Κοινοβουλευτικό).

β) Η επιστημονική επεξεργασία νομοσχεδίων που κατατίθενται προς ψήφιση με την ειδική διαδικασία επιψήφισης δικαστικών ή διοικητικών κωδίκων, σύμφωνα με τα άρθρα 76 παρ. 6 του Συντάγματος και 111 του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Κοινοβουλευτικό).

Β) Το Τμήμα Κοινοβουλευτικών Ερευνών και Μελετών.

Αρμοδιότητες του Τμήματος είναι:

α) Η διενέργεια κοινοβουλευτικών ερευνών και η εκπόνηση γενικών και ειδικών μελετών με αντικείμενο ιδίως το θεσμικό ρόλο, την οργάνωση, τη λειτουργία και το έργο της Βουλής, όπως και την ελληνική και διεθνή κοινοβουλευτική παράδοση. Οι γενικές μελέτες εκπονούνται σύμφωνα με το ετήσιο πρόγραμμα που καταρτίζεται από

⁵⁷ Η τελευταία τροποποίηση του άρθρου 162, έγινε το 2009.

το Επιστημονικό Συμβούλιο και εγκρίνει ο Πρόεδρος της Βουλής. Οι ειδικές μελέτες απαντούν σε ερωτήματα που υποβάλλονται από τον Πρόεδρο της Βουλής και, με έγκριση του Προέδρου της Βουλής, από τις Κοινοβουλευτικές Ομάδες και τους Βουλευτές ατομικά, και έχουν σχέση με το επιτελούμενο στη Βουλή έργο.

β) Η διαρκής ενημέρωση της Βουλής, για το έργο ξένων κοινοβουλίων και διακοινοβουλευτικών διασκέψεων, με τη σύνταξη εκθέσεων τις οποίες αξιολογεί το Επιστημονικό Συμβούλιο και υποβάλλει στον Πρόεδρο της Βουλής.

γ) Η παρακολούθηση συνεδρίων που αφορούν το κοινοβουλευτικό έργο και η προετοιμασία συνεδρίων, μετά από εισήγηση προς το Επιστημονικό Συμβούλιο και έγκριση της σχετικής πρότασης του Επιστημονικού Συμβουλίου από τον Πρόεδρο της Βουλής.

δ) Η επικοινωνία με κέντρα μελετών και τεκμηρίωσης για τη στήριξη του επιστημονικού και κοινοβουλευτικού έργου της Βουλής.

Γ) Το Τμήμα Μελετών Οικονομίας, Περιβάλλοντος και Τεχνολογίας, Αρμοδιότητες του Τμήματος είναι:

α) Η παρακολούθηση, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, των οικονομικών και περιβαλλοντικών εξελίξεων, τόσο σε επίπεδο θεσμών όσο και της πρακτικής, και η σύνταξη σχετικών εκθέσεων προς ενημέρωση της Βουλής, που κατατίθενται στο Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής, το οποίο τις αξιολογεί και υποβάλλει στον Πρόεδρο της Βουλής.

β) Η παροχή της αναγκαίας επιστημονικής συνδρομής προς τους Βουλευτές και τις Επιτροπές της Βουλής, ιδίως δε προς την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος και την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Έρευνας και Τεχνολογίας.

Δ) Το Τμήμα Τεκμηρίωσης Αρμοδιότητα του Τμήματος είναι η συλλογή και επεξεργασία στοιχείων για το έργο της Βουλής και, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών, τη Διεύθυνση Στενογραφίας και Πρακτικών της Βουλής και τη Διεύθυνση Πρακτικών Επιτροπών προς τον σκοπό της δημιουργίας βάσεων δεδομένων σε επί μέρους θεματικές ενότητες για τις δραστηριότητες της Ολομέλειας της Βουλής, των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών και του Τμήματος Διακοπής των εργασιών της Βουλής.

Ε) Το Τμήμα Κοινοβουλευτικής Ιστορίας

Ζ) Το Τμήμα Γραμματείας

Θ) Το Τμήμα Ευρωπαϊκών Μελετών

Οι Προϊστάμενοι των διευθύνσεων αυτών (εκτός του Τμήματος Γραμματείας), καθώς και οι επιστημονικοί τους συνεργάτες, διορίζονται ύστερα από προκήρυξη που αναφέρει τα απαιτούμενα προσόντα. Οι υπηρετούντες κατά τη δημοσίευση προϊστάμενοι και επιστημονικοί συνεργάτες καταλαμβάνουν αυτοδικαίως με απόφαση του Προέδρου της Βουλής τις αντίστοιχες θέσεις (άρθρο 162§2ΚτΒ). Ο διορισμός γίνεται με απόφαση του Προέδρου της Βουλής. Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, μπορεί να ανατεθεί στις διευθύνσεις οποιαδήποτε άλλη αρμοδιότητα σχετική με την αναγκαία στήριξη του έργου της Βουλής (άρθρο 162§4ΚτΒ). Επίσης, με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, μπορούν να διατίθενται επιστημονικοί συνεργάτες των διευθύνσεων αυτών σε κοινοβουλευτικές επιτροπές για την αρτιότερη νομοτεχνική επεξεργασία νομοσχεδίων και προτάσεων νόμου, καθώς και για την παροχή επιστημονικής συνδρομής (άρθρο 162§5ΚτΒ). Εντός τριμήνου ο Πρόεδρος της Βουλής, εκδίδει με απόφασή του και ύστερα από τη γνώμη του επιστημονικού συμβουλίου ειδικό εσωτερικό κανονισμό, σύμφωνα με το άρθρο 94 του Κανονισμού (Μέρος Β), με τον οποίο μπορούν να τροποποιούνται και να συμπληρώνονται οι διατάξεις των άρθρων 160-163 του παρόντος για την επιστημονική υπηρεσία της Βουλής και ο οποίος μπορεί να τροποποιείται και να συμπληρώνεται με όμοιες αποφάσεις που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (άρθρο 162§7ΚτΒ). Τέλος, ο Πρόεδρος της Βουλής με απόφασή του, μπορεί να τοποθετεί στη διεύθυνση επιστημονικών μελετών, ύστερα από αίτησή τους, και υπαλλήλους της Βουλής που υπάγονται σε άλλες διευθύνσεις, ανάλογα με τα προσόντα τους και τις ανάγκες της υπηρεσίας (άρθρο 162§10ΚτΒ).

Κάθε οργανική μονάδα, με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, μπορεί να διαρθρωθεί σε Τμήματα, ανάλογα και με τις υπηρεσιακές ανάγκες.

Ο Πρόεδρος της Βουλής με απόφαση που δημοσιεύεται σε ΦΕΚ, μπορεί να εξουσιοδοτήσει το Γενικό Γραμματέα, το Γενικό Διευθυντή τους Διευθυντές και Τμηματάρχες, με εξουσία υπογραφής των αποφάσεων που εκδίδει, εντολών, εγγράφων και άλλων πράξεων.

Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, είναι δυνατή η ανάθεση επιστημονικών ή ερευνητικών έργων ή μελετών σε ερευνητικά κέντρα ή επιστημονικούς φορείς του ιδιωτικού ή δημοσίου τομέα, προβλεπόμενης και της σχετικής αμοιβής, ύστερα από

εισήγηση του Προέδρου του επιστημονικού συμβουλίου (άρθρο162Α).

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 162^Α του Κανονισμού, με πρόταση του Προέδρου της Βουλής και σύμφωνη γνώμη της Διάσκεψης των Προέδρων, η Βουλή μπορεί να συστήσει ίδιο νομικό πρόσωπο με τη μορφή ιδρύματος ή άλλου νομικού τύπου, με σκοπό τη διάδοση των αρχών του Κοινοβουλευτισμού και της Δημοκρατίας και τη συμμετοχή γενικώς της Βουλής στα πολιτιστικά, κοινωνικά και μορφωτικά ζητήματα της χώρας, καθώς και την υποστήριξη προσπαθειών βελτίωσης γενικώς της διεθνούς θέσης της Ελλάδας. Διοικείται από εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο μετέχουν αμισθί και τιμητικώς ο εκάστοτε Πρόεδρος της Βουλής ως Πρόεδρος και ως μέλη, μεταξύ άλλων, οι διατελέσαντες Πρόεδροι της Βουλής και οι πρώην Πρωθυπουργοί - αρχηγοί Κομμάτων που έλαβαν ψήφο εμπιστοσύνης. Το κεφάλαιο και οι δαπάνες ιδρύσεως βαρύνουν τον Προϋπολογισμό της Βουλής. Πόροι του νομικού προσώπου είναι η ετήσια επιχορήγηση από τον Προϋπολογισμό της Βουλής, κρατική επιχορήγηση, δωρεές, κληρονομίες ή κληροδοσίες κοινοβουλευτικών και μη προσώπων, καθώς και επιχορηγήσεις κρατικών και μη τραπεζών, εταιριών και ιδιωτών. Το εν λόγω νομικό πρόσωπο θα λειτουργεί με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και ευελιξία και κατά παρέκκλιση των διατάξεων του δημόσιου λογιστικού. Οι ειδικότεροι σκοποί, η επωνυμία, η νομική μορφή, η διοίκηση, η εκτελεστική επιτροπή, οι πόροι, οι δαπάνες, ο τρόπος προμηθειών και εκτέλεσης έργων και εργασιών, η διαχείριση, τα του προσωπικού, ο προϋπολογισμός και γενικά κάθε αναγκαία λεπτομέρεια θα ρυθμιστούν με το καταστατικό ή τον οργανισμό του νομικού προσώπου, που θα συζητηθεί και θα ψηφιστεί κατά τη διαδικασία των κωδίκων και για την κατάρτιση του οποίου εξουσιοδοτείται ρητά ο Πρόεδρος της Βουλής και η Διάσκεψη των Προέδρων.

χ. Το προσωπικό της Βουλής

Το Μέρος Β΄ του Κανονισμού, αναφέρεται λεπτομερώς στο προσωπικό και τις υπηρεσίες της Βουλής. Το (διοικητικό) προσωπικό της Βουλής, αν και αποτελείται από δημοσίους υπαλλήλους και επιλέγεται μετά από διαγωνισμό, ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Προέδρου της Βουλής. Το προσωπικό αποτελείται από μετακλητούς, μόνιμους και υπαλλήλους με σχέση ιδιωτικού δικαίου. Το τακτικό προσωπικό της Βουλής, αποτελείται από 588 μόνιμους υπαλλήλους, 605 υπαλλήλους αορίστου χρόνου και 130 μετακλητούς υπαλλήλους.

Οι μετακλητοί υπάλληλοι των Γραφείων των Αντιπροέδρων, διορίζονται και απολύονται με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, μετά από πρόταση του αντίστοιχου Αντιπροέδρου. Ο Γενικός Γραμματέας και οι μετακλητοί υπάλληλοι του Γραφείου του Προέδρου διορίζονται και απολύονται με απόφασή του.

Οι μόνιμοι υπάλληλοι είναι επιτυγχόντες διαγωνισμού, ο οποίος διεξάγεται υπο την εποπτεία της επιτροπής μόνιμων υπαλλήλων που συγκροτείται με απόφαση του Προέδρου της Βουλής.

Κατά την κρίση του Προέδρου, προσλαμβάνονται με σχέσεις ιδιωτικού δικαίου Ειδικοί Επιστήμονες σύμβουλοι και συνεργάτες. Αλλά και σε οποιονδήποτε υπάλληλο, μπορεί να ανατεθούν έκτατα καθήκοντα ανάλογα με το βαθμό του και τον κλάδο του. Οι προαγωγές των υπαλλήλων πραγματοποιούνται με απόφαση του Προέδρου της Βουλής και έχουν ισχύ από την δημοσίευση σε ΦΕΚ.

xi. Η προεδρεία στη Διάσκεψη των Προέδρων

Σύμφωνα με το άρθρο 13 του Κανονισμού, η Διάσκεψη των Προέδρων αποτελείται από τον Πρόεδρο και τους διατελέσαντες Προέδρους της Βουλής, εφόσον έχουν εκλεγεί Βουλευτές, τους Αντιπροέδρους της Βουλής, τους Προέδρους των διαρκών επιτροπών, τον Πρόεδρο της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας, τους Προέδρους των Κοινοβουλευτικών Ομάδων και έναν ανεξάρτητο Βουλευτή, ως

εκπρόσωπο των ανεξαρτήτων, εφόσον ο αριθμός αυτών είναι τουλάχιστον πέντε (5). Το όργανο αυτό αποτελεί καινοτομία του Κανονισμού της Βουλής με γενικότερο στόχο την ανύψωση του Κοινοβουλίου σε ουσιαστικότερο όργανο της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας⁵⁸.

Πρόεδρος της Διάσκεψης των Προέδρων είναι ο Πρόεδρος της Βουλής, τον οποίο αναπληρώνει ένας από τους Αντιπροέδρους κατά την τάξη της εκλογής τους. Κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του Τμήματος διακοπής των εργασιών της Βουλής στη Διάσκεψη των Προέδρων συμμετέχουν, αντί των ανωτέρω Προέδρων των διαρκών επιτροπών, οι Πρόεδροι των διαρκών επιτροπών της θερινής περιόδου της αντίστοιχης σύνθεσης του Τμήματος διακοπής. Ο ανεξάρτητος Βουλευτής και ο αναπληρωτής του ορίζονται στην αρχή κάθε τακτικής συνόδου με κοινή ενυπόγραφη δήλωση των ανεξαρτήτων, η οποία υποβάλλεται στο Προεδρείο της Βουλής εντός τριών (3) ημερών από την έγγραφη πρόσκλησή τους προς τούτο. Αν οι ανεξάρτητοι δεν ορίσουν τον κοινό εκπρόσωπό τους ή τον αναπληρωτή του, ορίζεται αυτός τον οποίον πρότειναν οι περισσότεροι από όσους ανεξαρτήτους υπέβαλαν ατομική ή κοινή ενυπόγραφη δήλωση και αν δεν προταθεί κανείς ή προταθούν δύο ή περισσότεροι με τον αυτό αριθμό προτάσεων, ενεργείται κλήρωση και μετέχει στις συνεδριάσεις της Διάσκεψης των Προέδρων ο ανεξάρτητος Βουλευτής ή ο αναπληρωτής του, που ευνοήθηκε από τον κλήρο. Τα μέλη της Διάσκεψης των Προέδρων αναπληρώνονται από τους νόμιμους αναπληρωτές τους. Οι Πρόεδροι των Κοινοβουλευτικών Ομάδων μπορούν να αναπληρωθούν από τους κατά το άρθρο 17 παρ. 2 αναπληρωτές τους. Η Διάσκεψη των Προέδρων συγκαλείται σε τακτική συνεδρίαση από τον Πρόεδρό της κάθε εβδομάδα και σε έκτακτη συνεδρίαση όταν κρίνεται αυτό αναγκαίο. Η συγκεκριμένη ημέρα και ώρα της συνεδρίασης γνωστοποιείται στην Κυβέρνηση, που μπορεί να εκπροσωπηθεί από μέλος της. Οι αποφάσεις της Διάσκεψης των Προέδρων λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών της, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από άλλες διατάξεις του Συντάγματος, του Κανονισμού ή νόμου, που έχει δημοσιευθεί πριν από την έναρξη εφαρμογής του παρόντος Κανονισμού. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου.

⁵⁸ Βλ. Μαυριάς Κ., «Συνταγματικό Δίκαιο», 5^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2014, σελ 695.

Το άρθρο 14, ορίζει τις εξής αρμοδιότητες: Η Διάσκεψη των Προέδρων: α) εξετάζει την ημερήσια διάταξη της επόμενης εβδομάδας ή των επόμενων εβδομάδων με σκοπό την καλύτερη οργάνωση των εργασιών της Βουλής· β) καθορίζει τη διαδικασία και τη διάρκεια συζήτησης των νομοσχεδίων ή προτάσεων νόμων στην Ολομέλεια της Βουλής και στο Τμήμα διακοπής των εργασιών της Βουλής, καθώς και τη συνολική διάρκεια των γενικών συζητήσεων μέσα στο πλαίσιο των συνεδριάσεων της ημερήσιας διάταξης, λαμβάνοντας υπόψη την εισήγηση της αρμόδιας Κοινοβουλευτικής Επιτροπής· γ) αποφασίζει για τη διεξαγωγή οργανωμένης συζήτησης πάνω σε οποιοδήποτε θέμα νομοθετικού έργου ή κοινοβουλευτικού ελέγχου σύμφωνα με το άρθρο 107 του Κανονισμού της Βουλής· δ) επιλέγει με εισήγηση του Προέδρου της Βουλής ομοφώνως, άλλως με πλειοψηφία των 4/5 των μελών της, τα μέλη των κατά το άρθρο 101 Α του Συντάγματος Ανεξάρτητων Αρχών και μπορεί σε όσες περιπτώσεις το προβλέπει ο νόμος να ανακαλεί την επιλογή και να αποφασίζει την αντικατάσταση μέλους ή του συνόλου των μελών ανεξάρτητης αρχής, με την ίδια πλειοψηφία ή να αποφασίζει την έκπτωσή τους συνεπεία τελεσίδικης καταδίκης για τις αναφερόμενες στο άρθρο 3 παρ.4 του ν.3051/2002 πράξεις ή την αποδοχή της παραίτησής τους· ε) επιλέγει, κατόπιν της διαδικασίας του άρθρου 12 παρ. 1 (αα) του ν. 3832/2010, ομοφώνως, άλλως με πλειοψηφία των 4/5 των μελών της, τον πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο και δύο μέλη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και μπορεί κατά το νόμο να αποφασίζει την αντικατάσταση ενός ή όλων των ανωτέρω μελών της αρχής ή να αποφασίζει την έκπτωσή τους συνεπεία τελεσίδικης καταδίκης για τις αναφερόμενες στο άρθρο 3 παρ. 4 του ν. 3051/2002 πράξεις· στ) εκφράζει γνώμη, σύμφωνα με το ν. 3841/2010 και μετά από ακρόαση των υποψηφίων, ομοφώνως, άλλως με πλειοψηφία τουλάχιστον των 4/5 των μελών της, για την επιλογή του Προέδρου και των Αντιπροέδρων του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Προέδρου, του Εισαγγελέα και των Αντιπροέδρων του Αρείου Πάγου, του Προέδρου, του Γενικού Επιτρόπου και των Αντιπροέδρων του Ελεγκτικού Συνεδρίου καθώς και του Γενικού Επιτρόπου των Διοικητικών Δικαστηρίων· ζ) καλεί, όταν το κρίνει αναγκαίο, οποιαδήποτε ανεξάρτητη αρχή για θέματα σχετικά με την κατά το Σύνταγμα εκπλήρωση της αποστολής της και, σχετικά με την Ελληνική Στατιστική Αρχή, για την κατά το νόμο αποστολή της και υποβάλλει, όταν επίσης το κρίνει αναγκαίο, σχετικές εκθέσεις και

προτάσεις στην Ολομέλεια της Βουλής· η) αποφασίζει, προτείνει ή διατυπώνει γνώμη ή αναθέτει το έργο τούτο σε άλλο όργανο, επιτροπή ή υποεπιτροπή της Βουλής για όσα θέματα προβλέπεται σχετική αρμοδιότητα της Βουλής ή οργάνου της ρητά από το Σύνταγμα, τον Κανονισμό ή νόμο.

8. Οι αρμοδιότητες των άλλων μελών του Προεδρείου

Τα υπόλοιπα μέλη του Προεδρείου, έχουν γενικότερα έναν δευτερεύοντα/βοηθητικό ρόλο. Όσον αφορά τους Αντιπροέδρους, το άρθρο 12§1, ορίζει ότι: οι Αντιπρόεδροι της Βουλής, ασκούν τις αρμοδιότητες που τους αναγνωρίζει ο Κανονισμός ή τους αναθέτει με αποφάσεις του ο Πρόεδρος της Βουλής για την Ολομέλεια, το Τμήμα διακοπής των εργασιών, τις διαρκείς επιτροπές, καθώς και για κάθε άλλη επιτροπή, όργανο ή δραστηριότητα της Βουλής».

Οι Κοσμήτορες επικουρούν τον Πρόεδρο στα οργανωτικά και λειτουργικά ζητήματα της Βουλής ή σε άλλες αρμοδιότητες που τους ανατίθενται με αποφάσεις του, όπως προβλέπει η §2. Πιο συγκεκριμένα, εποπτεύουν όλες τις υπηρεσίες της Βουλής και στο τέλος κάθε διμήνου υποβάλλουν σχετική έκθεση στον Πρόεδρο που υποδεικνύει τις οργανωτικές και τις λειτουργικές ανάγκες τους. Επίσης, προτείνουν μέτρα για τη βελτίωση απασχόλησης του προσωπικού, και την καλύτερη απόδοση των υπηρεσιών και επικουρούν τον Πρόεδρο στην τήρηση της τάξης στο Βουλευτήριο. Τέλος, οι Κοσμήτορες, φροντίζουν για την πιστή τήρηση των αποφάσεων και εντολών του Προέδρου της Βουλής και ιδίως αυτών που αναφέρονται στο άρθρο 47§2 και 3⁵⁹.

Οι Γραμματείς της Βουλής, βοηθούν τον Πρόεδρο στις συνεδριάσεις ή σε άλλες αρμοδιότητες, όπως αυτός τις αναθέσει. Ειδικότερα, η §3 καθορίζει ότι πρέπει να είναι παρόντες στην έναρξη κάθε συνεδρίασης για την ανακοίνωση των αναφορών και ερωτήσεων προς το σώμα και την ανάγνωση, αν το κρίνει ο Πρόεδρος, των κειμένων ή εγγράφων που απευθύνονται προς τη Βουλή. Οι Γραμματείς επιμελούνται τη διεξαγωγή των ψηφοφοριών και καταγράφουν τις αποφάσεις. Τέλος, εποπτεύουν τη σύνταξη και έγκαιρη εκτύπωση των Πρακτικών της Βουλής, τα υπογράφουν μετά την επικύρωση από τη Βουλή και τα διαβάζουν σε αυτήν, αν το αποφασίσει. (Ο Πρόεδρος, μπορεί να αναθέσει την ανάγνωση εγγράφων και την πραγματοποίηση άλλων βοηθητικών εργασιών της έδρας και σε ανώτερους υπαλλήλους της Βουλής).

⁵⁹ Το παραπάνω αναφέρεται στις αρμοδιότητες της Επιτροπής Κανονισμού της Βουλής και ειδικότερα σε αυτές της επιτροπής των οικονομικών και της επιτροπής βιβλιοθήκης της Βουλής.

9. Η προσφυγή κατά των αποφάσεων του Προέδρου της Βουλής

Το άρθρο 65§6 του Συντάγματος ορίζει: « Ο Κανονισμός καθορίζει την οργάνωση των υπηρεσιών της Βουλής υπό την εποπτεία του Προέδρου καθώς και όλα όσα αφορούν το προσωπικό της. Οι πράξεις του Προέδρου που αφορούν στην πρόσληψη και υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού της Βουλής, υπόκεινται σε προσφυγή ή αίτηση ακύρωσης του Συμβουλίου της Επικρατείας».

Σύμφωνα με την κωδικοποίηση⁶⁰ του Β' Μέρους του Κανονισμού που δημοσιεύτηκε σε ΦΕΚ 51/Α/10-04-1997, στο άρθρο 84 ορίζεται : «Οι πράξεις και αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής, που αφορούν την πρόσληψη και την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού αυτής, υπόκεινται, σύμφωνα με τις εκάστοτε διατάξεις που εφαρμόζονται και επί των τακτικών δημοσίων πολιτικών διοικητικών υπαλλήλων, σε προσφυγή ή αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του αρμόδιου Διοικητικού Δικαστηρίου».

Η ρύθμιση αυτή του Συντάγματος του 1975, κατέστησε δυνατή την μέχρι τότε αδύνατη προσφυγή των υπαλλήλων της Βουλής στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Βέβαια, υπάρχει η γνώμη ότι το ΣτΕ είναι επιφορτισμένο με τον έλεγχο των διοικητικών πράξεων και ότι οι πράξεις του Προέδρου της Βουλής είναι νομοθετικού περιεχομένου. Ωστόσο, ο τελευταίος όταν προσλαμβάνει ή προαγάγει προσωπικό, εκτελεί καθήκοντα διοικητικής φύσεως.

⁶⁰ Στην ουσία η κωδικοποίηση αυτή είναι μια άτυπη διοικητική συλλογή διατάξεων αποφάσεων της Ολομέλειας και Προέδρων της Βουλής των Ελλήνων, με τις οποίες τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε ο Κανονισμός της Βουλής (Μέρος Β' – ΦΕΚ 51/Α/1997).

10. Ενδιαφέροντα ζητήματα Συνταγματικού Δικαίου

- Η ψήφος Αλευρά

Το Μάρτιο του 1985, πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά η αναπλήρωση του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας Κωνσταντίνου Καραμανλή από τον Πρόεδρο της Βουλής Ιωάννη Αλευρά. Στις 10 Μαρτίου του 1985, παραιτήθηκε ο Καραμανλής, ύστερα από τη ρήξη του με τον τότε πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου, λόγω της πρότασης του τελευταίου να προτείνει για υποψήφιο για Πρόεδρο της Δημοκρατίας (και μετέπειτα Πρόεδρο της Δημοκρατίας) τον Χρήστο Σαρτζετάκη.

Η αντίδραση του Κ. Καραμανλή ήταν άμεση. Στις 10 Μαρτίου δήλωσε ότι ήταν : «οι αρχηγοί των δυο μεγάλων κομμάτων, προεξάρχοντας του αρχηγού του ΠΑ.ΣΟ.Κ (που) αυτόκλητοι εδήλωσαν ότι προτίθενται να προτείνουν την επανεκλογή και ότι ήδη το θέμα ελύθη αυτομάτως» και παραιτήθηκε αμέσως. Σε επιστολή του στον Πρόεδρο της Βουλής ο Κ. Καραμανλής επισημαίνει :.. εν όψει των διαγραφόμενων εξελίξεων, στις οποίες δεν δύναμαι να συμπράττω, από σήμερα παύω να ασκώ τα καθήκοντά μου ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, παραιτούμενος του υπολοίπου της θητείας μου».

Από την πλευρά του ΠΑ.ΣΟ.Κ, δεν διαψεύδονταν οι φήμες ότι θα ψήφιζε ξανά για Πρόεδρο της Δημοκρατίας τον Κ. Καραμανλή μέχρι τις 23 Φεβρουαρίου του 1985, ωστόσο σύμφωνα με δημοσιογραφικές πηγές, είχε προτείνει στις 24 Φεβρουαρίου την προεδρία μυστικά στον Π. Κανελλόπουλο. Στις 7 Μαρτίου, αφού ακούστηκαν τα ονόματα των Γ. Μαύρου, Ι. Ζίγδη, Ι. Ντεγιάννη, Ι. Αλευρά και των δικαστικών Θ. Κουρουσόπουλου και Β. Ρώτη. Ο Μ. Κουτσόγιωργας αναφέρθηκε στον Χρήστο Σαρτζετάκη, επιλογή που ενθουσίασε τον Παπανδρέου γιατί ήταν πρόσωπο προοδευτικό που επέδειξε ακεραιότητα στην υπόθεση της δολοφονίας Λαμπράκη. Ο ίδιος ο Σαρτζετάκης, σε συνέντευξή του⁶¹ είχε παραδεχτεί ότι πριν την

⁶¹ Βλ. εφημερίδα «το Ποντίκι», 18.2.1993

συγκεκριμένη πρόταση, είχε αρνηθεί τρεις φορές πρόταση για Προεδρία⁶².

Όσον αφορά την προσωρινή αντικατάσταση του Προέδρου της Δημοκρατίας, αυτή έγινε από τον Ιωάννη Αλευρά, που διατέλεσε ως προσωρινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας, από τις 10-03-1985 έως τις 29-03-1985, και συνδέθηκε με το ζήτημα του δικαιώματος ψήφου του αναπληρωτή του Προέδρου της Δημοκρατίας, ως Προέδρου της Βουλής για την εκλογή του μέλλοντα Προέδρου της Δημοκρατίας. Υπήρξαν αντίθετες απόψεις σχετικές με αυτό το ζήτημα.

Σύμφωνα με την πρώτη άποψη⁶³, υπάρχει ασυμβίβαστο κατά την άσκηση έστω και του προσωρινού Προέδρου της Δημοκρατίας με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα. Πράγματι, αυτό είναι συνταγματικά θεμελιωμένη αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 30§2 του Συντάγματος : «Το αξίωμα του Προέδρου (της Δημοκρατίας), είναι ασυμβίβαστο με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα ή έργο». Κατά συνέπεια, ο Αλευράς κατά την περίοδο της αναπλήρωσης είχε απολέσει εντελώς την ιδιότητα του Προέδρου της Βουλής, καθώς και την βουλευτική.

Ο Αθ. Ράϊκος⁶⁴, τάχθηκε ανοιχτά κατά της παράλληλης άσκησης καθηκόντων Προέδρου της Δημοκρατίας και των βουλευτικών Προέδρου Βουλής. Στηρίχθηκε στο άρθρο 140§9 του Κανονισμού το οποίο ορίζει ότι: «Όταν ο Πρόεδρος της Βουλής αναπληρώνει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αντικαθίσταται προσωρινά στην άσκηση των καθηκόντων του από τους κατά το άρθρο 10 αναπληρωτές του». Με αυτό το σκεπτικό, ο Πρόεδρος της Βουλής κατά την διάρκεια της αναπλήρωσης είναι ο ρυθμιστής του πολιτεύματος, σύμφωνα με το άρθρο 30§1 του Συντάγματος και δεν γίνεται να μετέχει σε συνεδριάσεις και ψηφοφορίες της Βουλής, συνεπώς και σε «κομματικούς ανταγωνισμούς».

Επίσης οι καθηγητές Συνταγματικού Δικαίου Αρ. Μάνεσης, Αντ. Μανιτάκης και Δ. Τσάτσος στις 12.3.1985, δήλωσαν στις εφημερίδες Ελευθεροτυπία και Έθνος, ότι το άρθρο 30§2 του Συντάγματος, ίσχυε και για τον προσωρινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας

⁶² Βλ. Γ. Αναστασιάδης, «Σύγχρονη ελληνική και πολιτική Συνταγματική Ιστορία (1940-1986)», Β' έκδοση, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1998.

⁶³ Υποστηρίχθηκε από τους συνταγματολόγους Μάνεση και Ράϊκο

⁶⁴ Βλ. Αθ. Ράϊκου «Συνταγματικό Δίκαιο, Εισαγωγή-Οργανωτικό Μέρος», Τόμος Ι, Δεύτερη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2001.

Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, υποστηρίζεται πως όταν η αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας γίνεται από τον Πρόεδρο της Βουλής, τότε τα καθήκοντα του ανώτατου άρχοντα ανατίθενται στον αναπληρωτή ως άτομο (*intuitu personae*), δηλαδή έχουμε υποκατάσταση προσώπου στις προεδρικές αρμοδιότητες. Αντιθέτως, όταν η Κυβέρνηση συλλογικά αναπληρώνει τον Πρόεδρο, έχουμε υποκατάσταση οργάνου, εφόσον ένα συλλογικό όργανο (Κυβέρνηση) ασκεί τις αρμοδιότητες ενός μονοπρόσωπου οργάνου (Πρόεδρος της Δημοκρατίας)⁶⁵.

Ο Ι. Αλευράς από πλευράς του επικαλέστηκε την άποψη των συνταγματολόγων Κασιμάτη, Μαυριά και Βενιζέλου και δήλωσε ότι η προσωρινή άσκηση των καθηκόντων του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν τον εμπόδιζε να ασκεί τα βουλευτικά του καθήκοντα.

Η δεύτερη άποψη⁶⁶ λοιπόν, υποστήριζε ότι η προαναφερθείσα διάταξη του Συντάγματος, αφορούσε μόνο τον εκλεγέντα Πρόεδρο της Δημοκρατίας και όχι τον αναπληρωτή του. Άρα, σύμφωνα με τη δεύτερη άποψη δεν υπήρχε ασυμβίβαστο και ο Αλευράς μπορούσε να ψηφίσει κανονικά στην εκλογή νέου Προέδρου Δημοκρατίας.

Ο Ευ. Βενιζέλος⁶⁷, ανέφερε ότι η αρμοδιότητα της αναπλήρωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας ανατίθεται στον Πρόεδρο της Βουλής η στην Κυβέρνηση συλλογικά ως όργανα. Ο προσωπικός φορέας του αξιώματος του Προέδρου της Βουλής δεν παύει να ασκεί το αξίωμα του, και δεν υποκαθίσταται ως πρόσωπο στη θέση του αρχηγού του κράτους. Δεν ενεργεί ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, δηλαδή δεν έχουμε υποκατάσταση του προσώπου που φέρει το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ενεργεί ως Πρόεδρος της Βουλής/ αναπληρωτής του Προέδρου της Δημοκρατίας, δηλαδή ως όργανο, στις αρμοδιότητες του οποίου εμπίπτει και η αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας. Το ίδιο ισχύει και για την Κυβέρνηση, η οποία εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις (άρνηση ή έλλειψη του Προέδρου της τελευταίας Βουλής) αναπληρώνει τον αρχηγό του κράτους, λειτουργώντας ως συλλογικό όργανο-αναπληρωτής του Προέδρου της Δημοκρατίας. Επομένως κατά την άποψη αυτή, η άσκηση από τον Πρόεδρο της Βουλής των

⁶⁵ Α. Μανεσης- Α Μανιτακης, «Ο θεσμός της αναπλήρωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά το ισχύον Σύνταγμα», Νομ.Β, 1991, σελ 1-41

⁶⁶ Υποστηρίχθηκε από τους συνταγματολόγους Β.Βενιζέλο, Η. Νικολόπουλο και Γ. Κασιμάτη

⁶⁷ Βενιζέλος Ε, «Η αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας και η δοκιμασία της ερμηνείας του Συντάγματος», Νο Β, 1991,σελ 1313-1316

καθηκόντων του αναπληρούντος τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δεν αναστέλλει την βουλευτική ιδιότητα του και επομένως δεν τον αποκλείει από τις ψηφοφορίες της Βουλής για την ανάδειξη νέου Προέδρου της Δημοκρατίας.

Στις 17/03/1985, στην πρώτη ψηφοφορία για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, ψήφισαν 184 βουλευτές, ενώ οι 113 βουλευτές της Ν. Δημοκρατίας δήλωσαν «αρνούμαι ψήφο». Ο Σαρτζετάκης έλαβε 178 ψήφους, μεταξύ των οποίων 3 άκυρα και 3 λευκά. Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πηγές, τα 3 άκυρα προέρχονταν από τους ανεξάρτητους βουλευτές που είχαν διαγραφεί από το ΠΑ.ΣΟ.Κ, Αρ. Μπουλούκο, Δ. Μπουλούκο και Δ. Χονδροκούκη, το ένα λευκό από τον Π. Κανελλόπουλο, ενώ δεν έγινε γνωστό από πού προήλθαν τα άλλα δυο λευκά ψηφοδέλτια.

Στις 20 Μαρτίου μετά από έντονη συζήτηση στη Βουλή, η κυβερνητική πλειοψηφία αποφάσισε με 164 ψήφους υπέρ ότι ο Ι. Αλευράς είχε δικαίωμα να μετάσχει στην ψηφοφορία για την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Στις 23 Μαρτίου, στη δεύτερη συνεδρίαση για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, παρόντες ήταν 295 βουλευτές (απουσίαζαν 4 βουλευτές της Ν.Δ και ο Ι. Αλευράς). Τελικά ψήφισαν 185 βουλευτές και αρνήθηκαν ψήφο 110. Βρέθηκαν 181 ψηφοδέλτια με το όνομα του Σαρτζετάκη, 1 λευκό και 3 άκυρα.

Η περιπετειώδης 3^η ψηφοφορία πραγματοποιήθηκε στις 29 Μαρτίου του 1985. Παρόντες στην ψηφοφορία ήταν 298 βουλευτές, απουσίαζαν ο Γ. Ράλλης, Ι. Μπούτος της Νέας Δημοκρατίας. Οι 186 βουλευτές ψήφισαν και οι αρνήθηκαν ψήφο οι 112 βουλευτές της Ν. Δημοκρατίας. Βρέθηκαν 180 ψηφοδέλτια με το όνομα Χρ. Σαρτζετάκης, 1 λευκό και 5 άκυρα. Έτσι, εξελέγη ο Σαρτζετάκης Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Η Στ' Αναθεωρητική Βουλή δεν πλήρωσε το κενό του άρθρου 30§2 του Συντάγματος. Αργότερα, προτάθηκε χωρίς να ψηφιστεί τελικά, η πλήρωση του κενού κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001⁶⁸.

⁶⁸ Την πρόταση αναθεώρησης του άρθρου 34§1 του Συντάγματος, υπέβαλε ο Ι. Βαρβιτσιώτης στις συνταγματικές Επιτροπές των Βουλών της Η' και Θ' Περιόδου. Ο παραπάνω πρότεινε να αποσαφηνιστεί αν ο Πρόεδρος της Βουλής κατά τη διάρκεια της αναπλήρωσης δεν μπορεί να ασκεί και καθήκοντα βουλευτή. Οι Επιτροπές απέρριψαν κατά πλειοψηφία την πρόταση αυτή.

Ο Χρήστος Σαρτζετάκης⁶⁹, ο επόμενος εκλεγμένος Πρόεδρος της Δημοκρατίας, τάχθηκε υπέρ της ψήφου Αλευρά. Όπως ο ίδιος έγραψε: «Το ανακινηθέν τόσο θορυβωδώς θέμα της «*ψήφου Αλευρά*» είναι κυριολεκτικώς καταγέλαστο. Εχαλκεύθη αποκλειστικώς από κομματική εμπάθεια περιθωριακών κυρίως κύκλων, προς υπηρέτηση ευτελούς πολιτικού σκοπού, αλλά και από προσωπική έναντί μου ζηλοφθονία συγκεκριμένων πρωτεργατών της επιστημονικοφανούς αυτής ανοησίας. Και φυσικά ανετράπη από τότε με ακαταμάχητη όντως επιστημονική θεμελίωση από διακεκριμένους συνταγματολόγους, αληθινούς θεράποντες της επιστημονικής αληθείας. Η οποία άλλωστε προκύπτει στη λογική και κάθε απλού πολίτου με τις σκέψεις, ότι **1)** ο *Αλευράς* απλώς εκτελούσε καθήκοντα, δεν ήτο Πρόεδρος Δημοκρατίας, γι' αυτό και δεν είχε ορκισθεί προηγουμένως ως τοιούτος για την άσκηση των καθηκόντων του αυτών · για τον ίδιο δε λόγο, μη έχοντας δηλαδή δημοκρατική με εκλογή του νομιμοποίηση, και δεν είχε ως Αναπληρωτής όλες, αλλά περιορισμένες κατά το άρθρο 34 § 1 εδ. β' του Συντάγματος, τις αρμοδιότητες Προέδρου της Δημοκρατίας, που ημπορούσε να ασκήσει · **2)** η Βουλή, της οποίας ήτο Πρόεδρος, δεν είναι φουσαρμόνικα, ώστε να αλλάση την δύναμή της, δεν εμείωσε τα μέλη της από 300 σε 299 κατά τις ημέρες ασκήσεως από τον Πρόεδρό της καθηκόντων Αναπληρωτού Προέδρου της Δημοκρατίας, για να ξαναγίνουν τα μέλη της 300 μετά την πάροδο των ημερών αυτών ! Ο *Αλευράς* λοιπόν δεν έπαψε να είναι βουλευτής και απολύτως συννόμως και συνταγματικώς εψήφισε κατά την προς ανάδειξη Προέδρου της Δημοκρατίας ψηφοφορία». Εξάλλου, ο Σαρτζετάκης ανέφερε ότι εφόσον η ψηφοφορία ήταν μυστική : «ποιός ημπορεί να γνωρίζει, ότι όντως με εψήφισε, ώστε να θεωρηθεί, ότι η οριακή με 180 ψήφους εκλογή μου εις την Προεδρίαν της Δημοκρατίας οφείλεται πράγματι εις την δικήν του κρίσιμον ψήφον, με συνέπειαν η εκλογή μου αυτή να καταστή, κατά τα ανοήτως υποστηριζόμενα, ελαττωματική ;»

Πράγματι, υπάρχει ένα ερμηνευτικό κενό του Συντάγματος σχετικά με τα ασυμβίβαστα του αναπληρωτή του Προέδρου της Δημοκρατίας που ακόμα και σήμερα δεν έχει συμπληρωθεί, παρά τη σχετική πρόταση. Βέβαια, δημιουργήθηκαν πολλές αντιδράσεις,

⁶⁹ Όπως και ο ίδιος έγραψε στην προσωπική του ιστοσελίδα <http://www.sartzetakis.gr/bio/proedros8.html>

καθώς η Βουλή εκείνη δεν ήταν συντακτική για να ερμηνεύσει αυθεντικά το Σύνταγμα. Η Πορτογαλία, που έχει και αυτή μονήρη Βουλή, ορίστηκε συνταγματικά ότι αναστέλλεται αυτοδίκαια η βουλευτική ιδιότητα του Προέδρου της Βουλής που ασκεί προσωρινά τα καθήκοντα του Προέδρου της Δημοκρατίας (άρθρο 135§2).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Στην Ελλάδα, ο Πρόεδρος της Βουλής προέρχονταν πάντα από το κόμμα με τις περισσότερες έδρες στη Βουλή, άρα από αυτό της εξουσίας. Έχουν τεθεί πολλές φορές ανησυχίες σχετικές με την αμεροληψία και την αντικειμενικότητά του κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Βέβαια, μια γενίκευση περί μη αντικειμενικότητας συνολικά των Προέδρων της Βουλής θα ήταν άδικη, καθώς κάθε πολιτικός που του ανατίθεται αυτό το αξίωμα έχει ξεχωριστή προσωπικότητα και αντίληψη. Κατά κοινή πάντως ομολογία, είναι δύσκολο να μην υπεισέρχονται κομματικές προτιμήσεις και φιλίες κατά την άσκηση των καθηκόντων ενός Προέδρου της Βουλής.

Η κύρια αρμοδιότητα ενός Προέδρου, είναι η πιστή τήρηση του Κανονισμού και καθ' επέκταση του Συντάγματος. Δηλαδή, είναι η διασφάλιση της ελευθερίας του λόγου και η διεύθυνση ποιοτικών συζητήσεων. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, κρίνεται το κατά πόσο ο ίδιος εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα, κατά πόσο μπορεί να εγγυηθεί να ακουστεί η γνώμη της μειοψηφίας, να προχωρήσει ομαλά το νομοθετικό έργο χωρίς ηθελημένες καθυστερήσεις, να ασκήσει τις πειθαρχικές του εξουσίες σε έναν παρεκτρεπόμενο βουλευτή ή να υπερασπιστεί έναν άλλον, που προσεβλήθη, μέσω της επιλογής του Προέδρου (ή της Βουλής) να δώσει στον θιγόμενο το λόγο για να εκθέσει το προσωπικό ζήτημα.

Οι άλλες αρμοδιότητες του Προέδρου, όπως προαναφέρθηκαν, θεωρούνται δευτερεύουσες. Είναι δηλαδή η εποπτεία και η διεύθυνση των υπηρεσιών της Βουλής καθώς και η αποκλειστική του αρμοδιότητα στη πρόσληψη, προαγωγή και μετάθεση του προσωπικού της Βουλής. Επιπρόσθετα, είναι η μέριμνα για την ασφάλεια των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων της Βουλής, η διεθνής και δικαστική εκπροσώπηση της Βουλής, καθώς και η προσωρινή αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Η ύπαρξη ενός Προεδρείου της Βουλής ως συλλογικού οργάνου είναι αναγκαία. Ο Πρόεδρος ως ατομικό όργανο, επιφορτίζεται με

πάρα πολλές ταυτόχρονες αρμοδιότητες και ευθύνες όσον αφορά την ομαλή λειτουργία της Βουλής, αλλά και με θέματα εσωτερικής οργάνωσης των υπηρεσιών της Βουλής. Μια σωστότερη κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στους Αντιπροέδρους θα βοηθούσε σε αυτήν την κατεύθυνση.

Καταληκτικά, ο ρόλος του Προέδρου της Βουλής είναι πολυδιάστατος. Χρειάζεται ετοιμότητα, έτσι ώστε να διερμηνεύσει τα αισθήματα της Βουλής, ευλυγισία για την εύρεση τομών που αναβαθμίζουν τη δημοκρατική συζήτηση και άρα το νομοθετικό έργο συνολικά. Η παρουσία του Προέδρου της Βουλής βέβαια πρέπει να αποπνέει και σεβασμό στους βουλευτές, έτσι ώστε σε στιγμές έντασης, να ηρεμεί το τεταμένο κλίμα και να συμφιλιώνει κατά κάποιο τρόπο τα αντίθετα ρεύματα, ή και να λαμβάνει πειθαρχικά μέτρα, αν αυτό απαιτείται, προς το συμφέρον πάντα του ποιοτικού και πολιτισμένου κοινοβουλευτικού έργου. Ο Πρόεδρος του ελληνικού Κοινοβουλίου θα πρέπει να έχει ως πρότυπο τον αντίστοιχο του βρετανικού όσον αφορά την αμεροληψία και την άμεση δυνατότητα επιβολής της τάξης στο Σώμα. Ο σύγχρονος Πρόεδρος της Βουλής, θα πρέπει να αποτελέσει τον «έμπυχο Κανονισμό της Βουλής»⁷⁰, καθώς διαρκώς πρέπει να πρεσβεύει και να υπηρετεί τις διατάξεις αυτού και του Συντάγματος.

Συμπερασματικά, θα πρέπει να αποσυνδεθεί το αξίωμα του Προέδρου της Βουλής με άμεσες συνδέσεις με το κυβερνών κόμμα ή την Κυβέρνηση, καθώς ο ρόλος του είναι η διεύθυνση και ο συντονισμός του κοινοβουλευτικού έργου και όχι η υποστήριξη με όποιο εύκαιρο μέσο των κυβερνητικών σχεδίων.

⁷⁰ Βλ. Νικολόπουλος Ηλ., «Ο θεσμός του Προέδρου της Βουλής, (συμβολή στο ελληνικό και Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο)», εκδ. Θέμις, Αθήνα 2013, σελ. 35

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναστασιάδης Γ., «Σύγχρονη ελληνική και πολιτική Συνταγματική Ιστορία (1940-1986)», Β' έκδοση, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1998.

Βενιζέλος Ε., «Η αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας και η δοκιμασία της ερμηνείας του Συντάγματος, Νο Β, 1991

Βολουδάκη Β., «Ο Κανονισμός της Βουλής του 1987», Β' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1987

Βολουδάκη Β., «Οι Κανονισμοί των ελληνικών πολιτικών αντιπροσωπευτικών σωμάτων: (1821-1991)», εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1992

Μανεσης Α. - Μανιτακης Α., «Ο θεσμός της αναπλήρωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά το ισχύον Σύνταγμα», Νομική Βιβλιοθήκη, 1991

Μανιτάκης Αντ. (επιμέλεια προλόγου), «Σύνταγμα της Ελλάδος 1975/1986/2001/2008», Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2008

Μαυριάς Κ., «Συνταγματικό Δίκαιο» 5^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2014

Νικολόπουλος Ηλ., «Ο θεσμός του Προέδρου της Βουλής, (συμβολή στο ελληνικό και Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο)», εκδ. Θέμις, Αθήνα 2013

Ξηρός Θ. Γ., «Ο Κανονισμός της Βουλής, εισαγωγή, κείμενο, θεματικό ευρετήριο», εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2013

Παραράς Π. «Σύνταγμα 1975 Corpus, άρθρα 51-80», εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1985

Ράϊκου Αθ. «Συνταγματικό Δίκαιο, Εισαγωγή-Οργανωτικό Μέρος», Τόμος Ι, Δεύτερη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα

Χρυσανθάκης Χαρ., Γαλάνη Εύη, Πανταζόπουλος Πέτρος: «Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2007

<http://www.hellenicparliament.gr>

<http://www.house.gov/>

<http://www.parliament.uk/business/commons/the-speaker/the-role-of-the-speaker/role-of-the-speaker/>

<http://www.sartzetakis.gr/bio/proedros8.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΒΟΥΛΗΣ (1974-2015)		
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ	ΣΥ.ΡΙΖ.Α	04/10/2015
ΖΩΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ	ΣΥ.ΡΙΖ.Α	06/02/2015- 03/10/2015
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ-ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΪΜΑΡΑΚΗΣ	Ν.Δ	29/06/2012 - 05/02/2015
ΒΥΡΩΝ ΠΟΛΥΔΩΡΑΣ	Ν.Δ	18/05/2012 - 28/06/2012
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ	ΠΑ.ΣΟ.Κ	15/10/2009 - 17/05/2012
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΙΟΥΦΑΣ	Ν.Δ	27/09/2007 - 14/10/2009
ΑΝΝΑ ΜΠΕΝΑΚΗ ΨΑΡΟΥΔΑ	Ν.Δ	19/03/2004 - 26/09/2007
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ	ΠΑ.ΣΟ.Κ	22/10/1993 - 18/03/2004
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ	Ν.Δ	04/07/1989 - 21/10/1993
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΛΕΥΡΑΣ	ΠΑ.ΣΟ.Κ	17/11/1981 - 03/07/1989
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ	Ν.Δ	12/12/1977 - 16/11/1981
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	Ν.Δ	21/11/1974 - 11/12/1977

